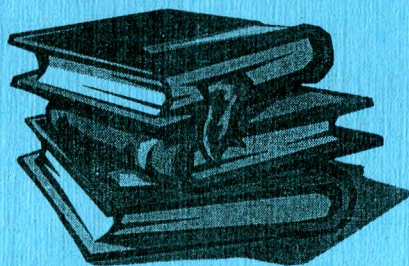

Л.В.ЛЕВАНЦЭВІЧ

**АТЛАС ГАВОРАК БЯРОЗАЎСКАГА РАЁНА
БРЭСЦКАЙ ВОБЛАСЦІ. ЛЕКСІКА**

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Брэсцкі дзяржаўні ўніверсітэт імя А.С.Пушкіна

Кафедра беларускай і рускай
моў з метадыкай выкладання

Л.В.Леванцэвіч

**Атлас гаворак Бярозаўскага раёна
Брэсцкай вобласці. Лексіка**

Рэкамендавана Навукова-метадычным цэнтрам вучэбнай кнігі і
сродкаў навучання Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь у
якасці дапаможніка для студэнтаў філалагічных
спецыяльнасцей вышэйшых навучальных устаноў

*Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт
імя А.С.Пушкіна*

2001

УДК 42-087.9

ББК 81-67

ЛЗ4

Друкуецца па рашэнні рэдакцыйна-выдавецкага Савета універсітэта

Рэцэнзенты:

Кунцэвіч Л.П. - кандыдат філалагічных навук, загадчык аддзела дыялекталогіі і лінгвагеаграфіі Інстытута мовазнаўства НАН Беларусі

Блінава Э.Д. - кандыдат філалагічных навук, дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства Белдзяржуніверсітэта імя Максіма Танка

Рэдактар:

Аляхновіч М.М. - кандыдат філалагічных навук, дацэнт, загадчык кафедры гісторыі беларускай мовы і дыялекталогіі Брэсцкага дзяржуніверсітэта імя А.С.Пушкіна

Леванцэвіч Л.В.

ЛЗ4 Атлас гаворак Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці.

Лексіка: Дапаможнік для студ. філал. спец. ВНУ. – Брэст:
БрДзУ імя А.С.Пушкіна, 2001. – 135 с.

ISBN 985-6547-56-3

Дапаможнік з'яўляецца працягам рэгіянальнага дыялектнага атласа гаворак Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці (Фанетыка, 1993 г.; Марфалогія, 1994 г.). Закартаграфаваны матэрыял з 83 населеных пунктаў адлюстроўвае асноўныя лексічныя асаблівасці Бярозаўшчыны і памежных раёнаў.

Рэкамендуецца студэнтам філалагічных факультэтаў ВНУ Беларусі.

УДК 42-087.9

ББК 81-67

ISBN 985-6547-56-3

© Л.В.Леванцэвіч, 2001

© Выдавецтва БрДзУ, 2001

ПРАГРАМА

па збіранні матэрыялаў для складання Атласа гаворак
Бярозаўскага раёна і яго наваколля

111. ядловец, ялец, яловэц...
112. брусніцы, бруслыны...
113. журавіны, журахліны, зымовы ягоды...
114. буякі, лохачы, галубіцы, дурніцы...
115. яжны, ажны...
116. чабор, цымыёк, шчыбрэц, цэбрэц, цымборык...
117. лотаць, лотак, лотацце, локатце...
118. крапіва, проківа...
119. крываўнік, сырпорэз, тысячалістнік...
120. люцік, зязюлін лён, спіпакі, спіпота...
121. сівец, шчотка, шчотына, тыпэц...
122. пырэй, попар...
123. клубніцы, трускаўкі...
124. боб, фасоля...
125. бульба, картоплі, корчохі...
126. у бульбе: росткі, хросткі...
127. лісце цыбулі: шчыпір'я, цыбуленне, цыбахі...
128. цыбулі нарві, нашчыпай...
129. мякаць гарбуза: мязга, кашута, кішкі, мяздра...
130. бацвінне, бурачнік, батва, гічанне, гычка...
131. буйнае чорнае зерне ў коласе жыта: вароніна жыта, спарыш, буслава жыта, галаўня...
132. у коласе ячменю: осыцкі, усы, шусце, вусік...
133. ніжняя частка снапа: гуздыр, гузір, уздро...
134. буйныя адходы пры ачыстцы збожжа: вотрыны, омэты, аторы...
135. пацяруха ад сена, саломы: потра, мацеж...
136. белыя грыбы, праўдзівыя грыбы, баравікі...
137. шампіньён, пычурка...
138. падбярэзавік, бабка, багнюк...

139. паддубняк, ольхіўка, поддубэнёк...
140. падасінавік, краснагаловік, краснюк, савяк...
141. грыбы воўчыя, авечыя, жабскія...
142. птушка, пташка...
143. бусел, бусэнь, бусёк, бусько...
144. верабей, орабух, шворобок, горобей...
145. божая кароўка, вэдрык, бэдрык, бурынка, сідорко...
146. мураўі, муравы, мурахі...
147. вожык, ёж, ежык...
148. вавёрка, лывірка...
149. трўсь, трус, кролік...
150. індзюк, яндык, гандык...
151. два чырвоныя блінчыкі пад барадою ў курыцы: борода,
кокошыца, сірошкі...
152. загон у агародзе: загон, градка, ляха, рэска...
153. шырокі загон: гарэх...
154. паглыбленне паміж градамі: разора, роскідзь...
155. незахопленая плугам палоска зямлі: агрэх, узгрэх, абмінак...
156. поле, якое не апрацоўвалася: аблога, залеж, ялавізна...
157. поле пасля раскарчоўкі пнёў, кустоў: расцяробы, пасека, ляда,
выдранэ, дрэпіна...
158. поле пасля бульбы: картофляніско, картопленышчэ,
картопленыско...
159. поле, на якім зжалі жыта: пожня, жнеўнік, ржычка...
160. спосаб арання: а) ад сярэдзіны да краёў – у склад, у загон;
б) ад краёў да сярэдзіны – уразгон...
161. баранаваць, валачыць...
162. матыка, грацоўка, гачка
163. пуга, быч, батог...
164. чым прыціскаюць сена, салому на возе: рубель, жэрдка
165. страміна, драбіна...
166. сядзіба, сэлыба, осэля...

167. агароджа з жэрдак: плот, агароджа...
168. падворак, двор, убора...
169. гора, чардак, на хаце...
170. столь, столя, повал...
171. патэльня, скаварада, пятэльня...
172. біянка, буйка...
173. дзяржак у вілах, лапаце: черенок, тронок, держак...
174. кубок, кварта, карэц, кружка, конаўка...
175. бутэлька, пляшка...
176. у чым адціскаюць тварог: клінок, сырнык, адкідальня...
177. услон, заслон, слонік, зэдаць...
178. ночвы, начоўкі...
179. цырата, кліёнка...
180. вісячая калыска: калышка, калюбель...
181. качарыжнік, вылучнік, помелнык, кацубнык...
182. частка печы: чарэнь, чырынь, под, чырэня...
183. аўчына, бараныця...
184. асенняе паліто: вясёнка, осінка, ісёнка...
185. пола, пяло, крысо...
186. нагавіцы, ганавіцы...
187. жалезная частка рамяня: спронжка, пражка, спражка...
188. пятля ў вопратцы для гузіка: а) пятлічка, пяцелька, патэлька...
 б) прарэзаная – прарэшка, гапелька, проразка...
189. спечаная драная бульба: бабка, дранка, дыруны...
190. тоўчаная бульба: тоўханіца, тоўкеныя, таўчэня, тоўча...
191. аладкі, бліны, мліны, млінцы...
192. кумпяк, сцягно...
193. там, тамыка..
194. сялёдка, следзь, асяленец...
195. зацірка, соломаха, лямешка...
196. крывяная каўбаса: шклёндра, налывэйка, налываныкы...
197. свініну вендзіць, вядзёліць...

198. пляменнік, сыновец...
199. пляменніца, дачаныца, дочэрныца...
200. вялікі живот: трыбух, тэльбух, чэрыво...
201. вадзяны мазоль: мазоль, мулянык...
202. сухі мазоль: мазоль, мулянык...
203. кончыкі пальцаў рукі: пупышкі, мякушкі, яготкі...
204. гультай, гультаішчэ, гультаіско...
205. глухаваты чалавек: глушня, глушняк, глухар, глушэнь...
206. хорошы, прыгожы, файны...
207. словы звязаныя з паняццем «дапамога»: а) дапамога, помошч;
б) помочнік; в) помочніца; г) калектыўная дапамога – талака,
серба, гуртом...
208. шанцуе, шыхуе...
209. не чапай, ны чыпы, не руш...
210. спаткаць, спаткацца, судосіць...
211. а) спалохацца, злякацца...
б) спалоханы, зляканы...
в) ад перапалоху, ад ляку, ад пуду...
212. штурхаць, штурхаць...
213. у печы тапіць, паліць...
214. забавіцца, забарыцца...
215. па свеце туляцца, бадзяцца, сланяцца, валэндацца...
216. надакучае, надаядае, надозоляе...
217. на дарогу натрапыты, напасты...
218. слуп (зуб) расхітаць, расшатаць...
219. дакрануцца, даткнуцца...
220. дрыжэць, лекаець...
221. рану раздражніць, развярэдзіць, уразіць...
222. грызніць, гаварыць без памяці...
223. капусту ссячы, зрэзаць, выразаць...
224. пячы, скварыць...
225. схуднець: схлуд, звёў, выпетраў...

226. фарбаваць, красіць...
227. адзенне латаць, лапіць...
228. панчохі, шкарпэткі цыраваць, ладзіць, зашываць...
229. нагавіцы накласці, налажыць...
230. сабака шалёны, кручаны: ашалеў, здурэў, скруціўся...
231. карова, якая многа есць: лапчывая, обжорлівая, жырная...
232. стрэмка, шчепка, дерево, спыца...
233. сонейко, сонычко...
234. поўня, поўнота...
235. воблака, похмурок...
236. сярэдзіна дня: поўдня, полудзень...
237. лівень, пролой, проруй...
238. дождж пралётны, налётны, короткі, з пераменамі...
239. дождж малы, дробны, рось, морошка, мгла, мжа, мжачка...
240. плехота, слота, слякоть, мокротэча...
241. пацёкі, дзюгі, дягі...
242. бурбалкі на вадзе ў час дажджу: бурбалкі, бульбачкі, бунькі...
243. лужа, лужына, калюга...
244. павадак: розвудде, распусціло, залыло...
245. бягучая вада: цюрчыць, дзюрчыць, бурболіць...
246. вадаварот: вір, буркун, бурча, жарло, проворотте...
247. замёрзлая на дарозе гразь, калі яшчэ не выпаў снег: груда, храпа, грудде...
248. гразь на дарозе: гразь, балота, кал; дарога гразкая, кальная...
249. мясцовасць балоцістая, балацкая...
250. дрыгвяністае балота: трасевіца, гыбкое, падушкі, дрыгва...
251. купіна, купа...
252. пагорак, багуток...
253. бераг: а) палогі, спакацісты... б) стромы...
254. дарогі, якія перакрываюцца: крыжовы...
255. напрамік, напрашкі...
256. з лесу выйсці на чыстае месца: палото, гало...

257. куча, громада...
258. стог, стожок...
259. іголкі на хвоі: шыпулле, голкі, колючкі...
260. фіялетавы, чарнільны, фіялкавы, ліловы, бэзавы, хімічаскі...
261. шэры, шары, шэды, серы...
262. сёння, цяпер, допіро...
263. дапера, допіро, топіро...
264. летась, літюсь, влітюсь...
265. употай, нышчычком...
266. адкуль, скуль, відкіля...
267. бегчы наўздагон, удагон, унагун...
268. цёмна, поначы...
269. вось тут, гондэ...
270. тут, тутака, тутычка...
271. вось там, гэндэ...
272. оно во пошоў, оно што пошоў...
273. бывала, бувало, бало...
274. аддала гэтую хустку той прыгожай маладзіцы, оддала гэту хустку туй хорошуй моладзі, оддала гату хустку таі хорошыі моладзі...
275. луг: а) вада з попелам, шчолак б) невялічкае балота в) паніжэнне, што заліваецца вадой (больш высокае за балота і больш роўнае)...
276. бабка: а) падбярэзавік б) шорэ в) страказа г) старая бабуля...
277. шыпулі: а) палачкі, кусочкі дрэва б) іголкі сасны...
278. жабурэнне: а) жабіна ікра б) трава з дробнымі лісточкамі...
279. смуга: а) мокрае, крынічнае месца б) смутак...
280. благі: а) худы б) кепскі в) нездаровы...
281. злы вецер, які круціць пясок; што трэба рабіць, каб ён не пашкодзіў; што будзе, калі на яго кінуць нож?..
282. як выглядалі русалкі; які ўзрост; хто імі станавіўся; дзе знаходзіліся; што яны насілі з сабою?: верацёны...
283. надмагільны помнік у выглядзе калоды: прыхаромы...

284. памінальны абед па памерлым пасля сарака дзён: вячэра, стол...

285. каляды...

286. як у Вас выклікалі дождж?..

287. што абазначаюць плямы на месяцы: брат брата падняў на вілы...

288. заручыны, запоіны, запыткі...

289. пераходзіны, ухудчына...

290. імёны: а) Пелагея, Полая, Палашка... б) Алена, Олэна, Галенка...
в) Кірыло, Курыло... г) Іосіф, Ёсып, Йісып...

АДКАЗЫ НА «ПРАГРАМУ АТЛАСА ГАВОРАК БЯРОЗАЎСКАГА РАЁНА І НАВАКОЛЛЯ»

Пытанне 111

едл'овэц 6, 18, 23–26; ел'овыць 80–83; ядл'овец 1–4, 7–10, 13, 17, 19–21, 27, 34, 35, 40, 41, 61, 52, 54, 58, 59; ядл'овэц 5, 11, 12, 14–16, 22, 29–33, 36–39, 42–49, 50, 53, 57, 60–63, 65, 69–74; ядл'овэць 55, 56, 64, 66, 67, 75–79; ял'ец 28.

Пытанне 112

бросніцы 13; брусніці 37; брусніцы 1–12, 14–31, 34–36, 44; брусныці 42, 45, 55, 56, 64, 67, 75–79; брусныцы 32, 33, 38–41, 43, 46–54, 57–63, 68–74; бруснэці 80–83

Пытанне 113

журавіны 1–3, 5, 6, 8, 12, 14–17, 20, 22; журавыны 78; журавэнэ 80–83; жураўліны 7, 9, 10, 21; журафіны 4; журахліны 11, 13, 18, 19, 23–36, 46, 48, 49, 51, 52, 54, 57–59; журахлыны 37–45, 47, 50, 55, 56, 60, 64–70, 72–77, 79; зымовы ягоды 61–63, 71.¹

Пытанне 114

бухачы 21; галубіка 2, 3; галубніці 37; голубыцы 71; лахачы 4; лахіны 1, 19; лохачэ 23, 24, 26; лохачі 64; лохачы 5, 7–18, 22, 25, 27–36, 38–45, 47, 49–54, 58–63, 65, 68–70, 72–83; лохачэ 6, 20; лухачі 66, 67; лухачы 55–57; лухачэ 46, 48.

Пытанне 115

ажыны 1, 4, 10, 36; гажына 55, 56, 60; ежіны 73, 74; ежына 63; ежыны 78; ёжына 61, 62; ожына 5–9, 11–31, 34, 35, 37–43, 45, 51, 52, 54, 57–59, 64, 68, 71, 79; ожыні 44; ожыны 32, 33, 46–48, 50, 53, 77; ожэнэ 80–83; яжавіка 2; яжына 3, 23, 24, 26, 69, 70, 72, 75, 76.

¹ З усіх адказаў, сабраных па праграме-апытальніку «Лексіка» (частка «Як у Вас называюць?»), у працы ўвага звяртаецца толькі на тыя словы і паняцці, параўнанне якіх дазваляе правесці канкрэтныя моўныя паралелі па розных групах (у межах і за межамі дыялектнага падзелу гаворак беларускай мовы).

Пытанне 116

гобрэц 49; цымыёк 80–82; чобі́р 83; чабо́р 1, 3, 4, 7; чабо́рык 2; чабрэ́ц 8, 10, 12, 14–17, 20, 21, 29–31, 34–36, 50–52, 54, 57–59, 65, 68, 71, 77, 79; чабрэ́ць 75, 76; чыбрэ́ц 22, 27, 53, 60–62; чыбрэ́ць 55, 56, 64, 66, 67, 78; чэбрэ́ц 5, 6, 18, 32, 33, 43; шчабрэ́ц 9, 13, 38; шчабрэ́ць 39; шчыбрэ́ц 37, 40–42, 45, 69, 70, 72–74; шчыбрэ́ць 19; шчэбрэ́ц 11, 23–26, 28, 46–48, 63; шчэбрэ́ць 44.

Пытанне 117

лата́й 53, 57; лата́х 13; лата́ч 48, 66, 67; лата́ць 2; лато́м 55, 56; лока́тце 71, 80–83; лока́тце 68; лота́й 60; лота́г 46; лота́к 11, 23–28, 32–38, 43–45, 51, 52, 54, 58, 59, 61–63; лота́сь 3; лота́сь 78; лота́ць 7, 12, 14–17, 20–22, 40–42, 64, 65, 73–77, 79; лота́тце 69, 70, 72; лота́ць 1, 4–6, 8–10, 39; лота́ць 47, 50; лота́ць 18, 29–31; лота́ць 49; лота́ць 19, 20.

Пытанне 118

крапі́ва 1–4; крапі́ва 5–16, 18–31, 37; крапы́ва 32, 33, 43, 45, 46, 48, 49; кропі́ва 34, 35; кропы́ва 38–42, 44, 53, 55, 56, 64, 65, 67, 79; прокі́ва 17, 36; прокі́ва 51, 52, 54, 57–60, 73–77; проко́ва 61, 62; прокы́ва 47, 50, 63; прокы́ва 66, 78; прокэ́ва 80–83; прыка́ва 69–72.

Пытанне 119

бальса́н 12; дзівісі́л 4; крыва́ўнік 2, 6–10, 20, 21, 23–31; крыва́ўнык 11, 13, 22, 32, 33; крыва́внік 19, 37, 44; крыва́внык 38–43, 45–79; крыва́внэк 80–83, тысяча́лісьнік 1, 3, 17; тысяча́лістнік 5, 34–36; тысяча́летнік 14–16, 18.

Пытанне 120

васіле́к 3; зозу́лін лён 7, 10, 11, 13, 20–27, 39, 44–46, 48, 49; зозу́льчын лён 69, 70, 72; зызу́лін лён 64; зэзу́лін лён 5; зязю́лін лён 1; куры́на слы́пота 36, 38; лю́тік 12, 14–16, 40, 41, 65; лю́тык 43; лю́цік 6; слепа́кі 4; слепа́та 18, 19, 29–33, 47, 50, 77; сліпа́кі 8, 9, 17, 34, 35; сліпа́кі 63; сліпа́кэ 80–83; сліпа́та 28, 37, 42, 61, 62, 68, 73, 74; слы́пакі 51–60; слы́пота 66, 67, 71, 75, 76, 78, 79; сля́пні 2.

Пытанне 121

тыпэц 17–19, 32, 33, 44, 57, 68, 80–83; тыпэць 55, 56, 64, 66, 67;
шчаціна 9; шчотка 8, 10, 11, 13, 20, 21, 23–28, 34, 35, 73, 74; шчотняк
46–50; шчотына 22, 42; шчоты́нне 37, 39; шчу́тка 36, 45, 51–54, 58–63,
69–72; шчыпэць 75, 76; шчытняк 5–7, 12, 14–16, 65, 77–79; шчэціна
29–31; шэрсць 38, 40, 41, 43.

Пытанне 122

попар 7, 12–16, 27, 28, 32, 33, 45, 46, 53, 57, 60–63, 65–83; прэй 2–4;
пы́рнік 44; пы́рый 38–41, 43, 64; пы́рэй 6, 8–11, 17–26, 29–31, 34–37,
42, 47–52, 54–65, 58, 59; пырэ́й 1, 5.

Пытанне 123

дростовкэ 81; друста́вкэ 80, 82, 83; клубні́ка 1, 3, 4, 40–42, 51, 52, 54,
58, 59, 60, 64, 67, 69–74; клубні́кі 39, 45, 61, 62; клубні́цы 43; трускаўкі
2, 5–36; труска́вкі 47–50, 53, 68, 75–79; труска́вки 37, 38, 44, 74;
суны́ці 55–57.

Пытанне 129

гарбузі́нне 1–2; кашу́та 17; кішкі́ 8–12, 14–16, 18, 19, 20, 22–26, 29–33,
38, 42, 45, 60, 68–74, 77–79; кышкі́ 43; кышкы́ 27, 44, 66, 67, 80–83;
мя́со 13, 28, 40, 41, 46, 48, 65; мэзгá 21, 49; мя́каць 1–4; мя́коть 7, 34–
37, 39, 47, 50–59, 62–64, 75, 76; мя́коць 5, 6.

Пытанне 130

ботвё́нне 18; ботві́нне 37, 40, 41, 73, 74; ботвы́нне 22, 64, 65, 78, 79;
ботвэ́нне 80–83; буракавё́нне 1–4; бурача́нне 13, 27; бурачы́нне 5–7,
17, 19, 23–26, 28, 32–36, 38, 39, 42–46, 48, 49, 51, 52, 54, 58–63, 66–72,
77; бурача́нне 8–12, 14–16, 20, 21, 29–31; гі́чка 47, 50, 53; гы́чка 55–57;
наты́нне 75, 76.

Пытанне 131

воро́ніно жы́то 21, 22; галаў́ня 8; головне́ 64; головня́ 75–77; голоў́ня
7, 23, 24, 26–28; кы́рза 38; ма́тка 63; снэ́тэй 49; спары́ш 1, 3, 4, 5, 9, 11,

20; споріш 37; спорнік 2; спорыш 6, 12–20, 25, 29–36, 39–48, 50–59, 61, 62, 65–68, 73, 74, 78–83; спур 60, 69–72.

Пытанне 136

баравікі́ 1–4; бёлы́е 7, 17–19, 23–31, 34–38, 46, 48, 49, 51, 52, 54, 58, 59; бі́лы 32, 33, 39–45, 47, 50, 53, 55, 57, 60–79; бі́лэ 80–83; борові́кі 12, 14–16; праўдзі́вые 5, 6, 8–10, 13, 20; справэ́длівы́е 11, 21, 22.

Пытанне 137

гомня́нка 43; пачу́рка 63; печу́рка 6, 7, 10, 17, 23–26, 28, 34–36; пычу́рка 37–42, 44, 45, 47, 50–62, 64–70, 72–83; пічу́рка 71; пэчу́рка 5, 8, 9, 11–16, 20–22, 27, 29–33, 46, 48, 49, 65; пячу́рыца 2; хавка 18, 19; шампі́ньён 1, 3, 4.

Пытанне 138

ба́бка 4–9, 12–19, 25, 28, 32–36, 38, 40–45, 47, 49–83; ба́рэзлю́к 46, 48; ба́рэзля́к 22, 27; ба́рэзня́к 23, 24, 26; падба́ро́завік 1–3, 10, 20; падба́ро́завык 11; подба́ры́ро́зік 39; подба́ры́зняк 37; подба́ро́зовік 21; подба́рэ́зняк 29–31.

Пытанне 139

губо́ры 37, 39; губэ́ні 42, 51, 52, 54, 78, 79; лубэ́ня 38; ольхі́вка 64, 65; ольхо́ўка 8, 11, 20, 23–27; ольху́вка 32, 33; ольша́нка 29–31; поддубе́нька 66, 67; поддубі́нік 5–7, 9, 12, 14–16, 40, 41; поддубі́нца 18; поддубе́нёк 75, 76; поддубня́к 13, 17, 19, 21, 22, 28, 43–50, 53, 55–63, 68–74, 77, 80, 82, 83; поддубня́ха 81; полё́вік 34–36; сіню́к 10.

Пытанне 140

краснага́ловік 1–4; краснаго́ловік 6, 9, 10, 17, 21; краснаго́ловік 39; краснаго́лові́ц 37, 38, 42; красню́к 7, 8, 11–16, 18–20, 22–36, 40, 41, 43–83; подосі́новік 5.

Пытанне 141

воўчы́ 21, 22, 28, 32, 33; воўчы́е 5–17, 20, 23–26, 29–31; воўчы́я грыбы́ 1–4; во́вчы 18, 19, 37, 43–54, 57–60, 64–79; во́вчы 55, 56; во́вчы́е 34–

36; вóвчэ 80–83; ды́кы 27; жа́бскі 38, 39; жа́бскы 40, 41; жа́бьячы 42, 61, 62.

Пытанне 142

пта́шка 7, 22, 75–78; пту́шка 1–6, 8–21, 23–74, 79–83.

Пытанне 143

бу́сел 2–7, 10, 12–17, 20, 21, 27, 28, 34, 35, 45; бу́сень 23–26; бусё́к 47, 50, 60, 66, 67; бу́сёл 8, 9, 18, 19, 29–31, 38–41, 43, 44; бусько́ 36, 51, 52, 54, 57–59; бу́сынь 80–83; бу́сэль 2, 42; бу́сэнь 11, 32, 33, 46, 48, 49, 53, 55, 56, 61–65, 68–79; бу́сял 1.

Пытанне 144

верабе́й 1–4, 6; воробе́й 7, 17, 37, 40, 41; воробушо́к 77; воробэ́й 8, 18–21; вэрабе́й 5; горабушо́к 75, 76, 78, 79, 81, 83; горобэ́й 13, 23–28; горобэ́й 9–11, 29–31, 46, 49; орабу́х 61, 62; орабушок 63; швёробо́к 12, 14–16; шво́роб 32, 33, 47, 48, 50, 55, 56, 60, 65–67; шворобо́к 34–36, 39, 42–45, 51–54, 57–59, 73, 74; шворобу́х 68–72; шворобчы́к 22; шворобэ́ль 64, 80, 82; швырабо́к 38.

Пытанне 145

бо́жа коро́вка 37, 40, 41, 46, 48, 49, 63; бо́жая каро́ўка 1–4; бо́жая коро́ўка 6–11, 13, 20, 21, 23–27; буры́нка 22; бэ́дрык 32, 33, 77; ва́дрык 81, 83; вэ́дрык 12, 14–17, 29–31, 38, 39, 43, 44, 53, 55–59, 61, 62, 64–72; па́дрык 80, 82; пэ́дрык 5, 28, 34–36, 42, 45, 47, 50–52, 54, 60, 75, 76, 78, 79; пэ́дэрко 18; сі́дорко 19; шчо́дрык 73, 74.

Пытанне 146

муравлі́ 9; муравы́ 12, 14–16; мурау́і 1, 2, 6, 17, 20, 22, 49; му́роўі 5; му́рахі 7, 8, 11, 13, 19, 23–26, 28–36, 42, 45–48, 50–54, 58–62, 68–79; му́рахы 27, 37–41, 43, 44, 55–57, 63–67; му́рахэ 80–83; мура́шкі 3, 4, 10, 18, 21.

Пытанне 147

во́жык 2–5, 28, 32, 33, 40, 41, 43; ё́жык 23–26; ё́ж 19, 44; ё́жык 1, 6–18, 20–22, 27, 29–31, 34–37, 45–72, 75, 76, 78–83; йі́ж 38, 39, 42, 73, 74, 77.

Пытанне 148

бёлка 18, 22, 38, 61, 62, 65; вавёрка 1-7, 21, 23-26, 28-31, 43, 51, 52, 54, 58, 59, 63, 64, 66, 67, 73, 75, 76; вав'ёрка 27, 40, 41, 44, 45, 60; вавюрка 17, 34-37, 47, 50, 53; вав'юрка 55-57; вівёрка 19, 69, 70, 72; вовьёрка 8, 10-16, 42; вовёрка 9, 20, 49, 71, 80, 82; вовюрка 32, 33; вовьюрка 39; вэўюрка 46, 48; лывірка 74, 77, 78, 81, 83.

Пытанне 149

кроль 18, 65; кролік 1-4, 6-8, 17, 19, 20, 40, 41, 44, 45, 51-56, 58-60, 66-72, 75, 76, 80-83; круль 39, 47, 50; трус 5, 9, 10, 21, 27-37, 49, 61, 62, 73, 74, 77, 78; трусь 11-16, 22-26, 38, 42, 43, 46, 48, 57, 63, 64.

Пытанне 155

гандык 46-50, 53, 55-57, 64-68, 71, 80-83; ендык 10, 11, 13, 21, 27-31, 44; індзюк 2, 3; індык 1, 4-9, 17, 20, 25, 34, 35; індюк 12, 14-16, 18, 19, 32, 33, 36, 37, 39, яндык 22-24, 26, 38, 40-43, 45, 51, 52, 54, 58-63, 69, 70, 72-79.

Пытанне 151

барада 1-4; борода 5, 8-10, 12, 14-18, 20-22, 25, 29-31, 34-37, 39, 42-44, 47, 49-60, 64, 69-74, 77-83; кавэры 63; кокошыца 7, 11; кокушыца 65; куляхі 75, 76; подгарло 6; пудбородочок 40, 41; пудборудде 13, 19; пудгарля 32, 33; сергі 23, 24, 26; серожкі 27, 28, 46, 48; сірошкі 61, 62; соплі 38; суплі 66, 68; супэль 45.

Пытанне 155

абмінак 1, 2, 8; агрэх 3, 4; грэбень 6; ныходход 34-37; нэходход 13; обмінак 5, 12, 14-20; обмынок 69-72; огріх 47, 50, 65, 73, 74, 83; огрых 60-64, 75-79, 80-82; огрэх 7, 9-11, 21-26, 32, 33, 38-46, 48, 49, 51-59, 66, 67; узрэх 27; узрэх 29-31.

Пытанне 156

залеж 5, 17, 20, 64, 68, 77-79; зальж 75, 76; лыжачэ 38; облога 81; парнына 43; парыніна 18, 19; політок 69, 70, 72; попар 2, 3, 6, 7, 23-27, 44-63, 65-67; пустака 1, 8, 10, 11, 21, 28-31, 37, 39, 71, 73, 74, 80, 82,

83; упорынена 30, 41; ялавіна́ 4, 9, 13; яловізна 12, 14–16, 22; яловы́зна 42; яловы́на 34–36; яловычына 32, 33.

Пытанне 157

выдёр 60; выдранэ 7, 39–44, 51–54, 58, 59, 61–64, 71, 73–76;
выкорчованэ 45, 69, 70, 72; вы́роблянэ 27; вы́тэрэбка 6, 12, 14–16;
вы́тэрэбы 9; вы́тырыбкі 47, 50, 68, 77; вы́церабкі 2–4; дрэны́на 66, 67;
ля́да 5, 34–36, 49; новы́на 46, 48; па́сека 1, 8, 10, 11, 17, 20–22, 25, 29–
31; па́сіка 80, 82; пору́бка 55–57; по́сіка 32, 33; потэ́рэб 37, 38;
роскорчо́ванэ 13, 65; ростэ́рэбы 18, 19; ростыра́бэ 81, 83; ростыры́бка
78, 79; цэлі́на 23, 24, 26, 28.

Пытанне 160а

у загі́н 75, 76, 80–83; у заго́н 5, 17, 20, 34–36, 61, 62, 68–72, 77–79;
узре́х 22–26; узрі́х 27; узры́х 28; у ла́ву 63; у свал 60; у склад 2–4, 6–
16, 18, 19, 29–33, 37–59, 64–67, 73, 74; у складо́к 1, 21.

Пытанне 160б

вразго́н 32, 33, 64, 68–74, 77–79; врос́кыдэ 65–67; у разго́н 1, 5, 8, 10,
12, 14–17, 21, 48, 49; урозва́л 47, 50, 60; урозгі́н 75, 76, 80–83; урозго́н
2, 13, 18, 19, 45; у розгу́н 38–41, 63; уроскі́д 7, 9, 11, 20, 22–31, 37, 43,
51–54, 57–59; уроскі́дэ 6; у роскі́дную 34–36, 42, 44, 46, 55, 56, 61,
62; уроскі́тку 3, 4.

Пытанне 165

глабы́на 65; драбі́на 1, 7–10, 13, 18, 19, 21–31, 37, 63; драбі́ны 2–4, 6,
12, 14–16, 34, 35; драбы́на 11, 32, 33, 38, 40–43, 45–56, 58, 59, 61, 62,
64; драбы́ны 36; дробі́на 20; дробы́на 39; дробы́ны 44; зтрабы́на 60;
окла́дзіны 5; рэбры́на 20; страбы́на 66, 67, 69, 70, 72; страмы́на 68, 71,
75, 76, 78, 79; страме́на 80–83; страмя́нка 17; стро́міна 57; стро́мына
73, 74; стры́мына 77.

Пытанне 169

вы́шкі 5, 6, 20, 36, 47, 50, 53, 60, 78; вы́шкі 37–42, 55, 56; гара́ 1–4; гора́
7–19, 21–35, 43, 44, 46, 48, 49; на ха́ці 45, 51, 52, 54, 57–59, 61, 62, 69,
70, 72–74; на хаты 63, 66–68, 71, 75–77, 79; на хатэ́ 80–83.

Пытанне 170

пакот' 1-4; пова'л 10, 11, 20-28, 32, 33, 46, 48, 49, 64, 65, 79; покот' 37, 44; покуот' 7-9, 17-19, 29-31; покут' 12-16, 34-36, 39-43, 45, 54, 58, 59-63, 69, 70, 72-74, 78; покуць 5, 6; стэ'ля 38, 47, 50, 53, 55-57, 66-68, 71, 77, 80-83.

Пытанне 180

колішка 46, 48; колубель 38, 40, 41; колыбаль 80-83; колыска 7, 12, 14-16, 21, 23-26, 28, 32, 33, 43, 45, 51, 52, 54; колышка 6, 8-11, 13, 18, 19, 22, 27, 29-31, 37, 39-42, 44; колюбель 17, 20; колюбіл 61, 62, 77; колюбыль 63; люлька 1-5, 34-36, 47, 49, 50, 53.

Пытанне 181

вылочнік 8; закуток 3, 4; запеч 28; запэчок 5; качаргэшнік 1, 2; качонык 11; коцубнік 21, 29-31; коцубнык 13, 23-26, 32, 33, 37, 43, 46-50, 68-70, 72-74; коцубнік 7, 9, 10, 7-19; коцубнык 22, 27, 39, 44, 51, 52, 54-60, 63, 64, 67, 71, 75-83; кочэржнік 20; кочэржнык 38, 40, 41; куток 1, 2, 6, 34-36, 53, 65; помылнык 42, 45, 61, 62; помэльнік 12, 14-16.

Пытанне 182

под 7; чарано' 10; чарон' 25; чарэнь 1-4, 23, 24, 26, 28, 44; чырынь 64-67; чырынь 17, 36, 38, 40-42, 45, 60-63, 80-83; чырэнь 20, 22, 34, 35, 37, 39, 51, 52, 68-74; чырэня 47, 50, 53-59, 75-79; чэрон' 5, 8, 9; чэрынь 27, 43; чэрэн 18; чэрэнь 7, 6, 11-16, 29-31, 46, 48, 49; чэрэнó 21; чэрэня 19, 32, 33.

Пытанне 190

кам'як 1; ка'ша 43; комяк 2; кумяк 3, 4; товканыца 48, 49, 65; товканэця 80-83; товкэня 51-54, 60-62, 68-72; товкэня 19, 37-45, 47, 50, 55-59, 63, 66, 67; товчэня 73, 74; тоўканица 5-10, 12-18, 20-22, 27, 29-31; тоўканыца 11, 23-26, 46; тоўкэня 28, 32-36.

Пытанне 191

ал'аткі 3, 4; бліны́ 1, 2, 10, 19, 20, 38, 39, 50–52, 60, 66, 67, 71, 68;
 блынці́ 75, 76, 80, 82; блынцы́ 53, 54; гал'аткі 17; млынці́ 73, 74, 77–79,
 83; млынцы́ 69, 70, 72; огл'аткі 5–9, 11, 13, 21–26, 29–36, 46–49;
 огл'аткы 27, 35–59; огл'аткэ 81; оладкі 12, 14–16, 19, 28, 37, 40–45, 61,
 62, 65; олаткы 63, 64.

Пытанне 194

осел'енец 23–26; оселэ́нец 27; осылэ́ныц 80, 82, 83; осэлэ́нец 11;
 осэлэ́нэц 78, 60; сел'ётка 20, 21, 49; сіл'ётка 45, 51–54, 64, 66, 67, 68, 71,
 75–77; следь 12–19, 34–39, 43, 46, 48, 55–59; следзь 1–4, 8; слез 28–33,
 69, 70, 72, 77, 79, 81; слезь 63; слэдь 47, 50; слэзь 40–42, 44, 61, 62, 73,
 74; сыётка 22; сыл'ёдка 65; сэл'ётка 5–7, 9, 10.

Пытанне 195

зат'ёрка 46, 48; за́терка 12, 14–16, 18, 19; заті́рка 32–35, 37, 38, 40–45,
 47, 49–59, 63–65, 68; за́тірка 7, 11, 21–28, 36; за́тырка 69, 70, 72;
 за́церка 5, 6, 8–10; зацё́рка 20; заці́рка 1–3, 29–31; за́цірка 13;
 калату́шка 4; пата́піц 17; солома́ха 60–62, 66, 67, 71, 73–83; солома́шка
 39.

Пытанне 197

кішэ́чнік 68; кішэ́чнык 71, 69, 70, 72; краўля́нка 19; крова́нка 73, 74,
 77–83; крывя́нка 2–4, 7, 9, 38, 45, 49, 65, 75, 76; муча́нка 63; мучэ́ныця
 64; наліва́йка 1; налі́ванка 5, 6, 8, 25, 32, 33; налі́ваха 23, 24, 26–31;
 налі́вачка 13; налі́вэйка 12, 14–16, 34, 35, 37, 39; налі́вэ́шка 44;
 налы́ванка 36, 47, 50, 55, 56; налы́ваны́кы 57; налы́ва́шка 60; налы́ва́я
 66, 67; налы́вэйка 11; налы́вэ́йка 17, 18, 22, 40–43, 51–54, 58, 59, 61, 62;
 шкелё́нда 10; шкелё́ндра 20; шкіля́нда 21; шкэлё́нда 46, 48.

Пытанне 198

племя́ннік 8–10, 12–16, 18–27, 29–31, 38, 40, 41, 65, 69–72; плімя́ннік
 75–79, 80–82; пляме́ннік 1–4; сыно́вец 28, 36, 68; сыно́вецъ 34, 35;
 сыно́выць 66, 83; сыно́вэц 5, 6, 11, 17, 32, 33, 37, 39, 42–63, 67, 73, 74;
 сыно́вэць 64.

Пытанне 199

доча́ница 34–36; доча́нка 5, 6, 11, 17, 37, 42–45, 61, 62; доча́ныця 28, 32, 33, 39, 46–48, 50–52, 54, 57–60, 63, 67, 68, 73, 74, 83; доча́ныця 55, 56, 64, 66; племе́нница 8–10, 12–16, 18–27, 29–31, 38, 40, 41, 49; плімя́ница 80–82; плімя́нница 53, 65, 61–72, 77–79; плімя́нница 75, 76; пляме́нница 1–4, 7.

Пытанне 203

мя́кішы 61, 62, 69, 70, 72; мяготкі́ 17; мя́кішы 39, 42–45, 65, 73, 74, 77–79; мя́кішкі 38, 50–59, 75, 76; мя́кушкі 22, 64, 68, 71; мя́кыші 66, 67; мя́кышы 37, 63, 80–83, пупы́шкі 9; пучкі́ 1–4; я́готкі 5–9, 10–16, 18–21, 23–26, 28–36, 46–49; я́готкы 27, 40, 41, 60.

Пытанне 210

спотка́ці 7, 12, 14–17, 19, 23–26, 34, 35; спотка́ты 27, 36–45, 49, 61–63, 69–74; спотка́ці 5, 6, 8, 9, 13, 18, 20, 29–31; судасі́ць 10; судо́сіці 28; судо́сіты 11, 21, 22; судо́сыты 32, 33, 46–48, 50–60, 64–68, 75–79; судо́сэтэ 80–83; сустрэ́ць 1–4.

Пытанне 232

дэ́рево 13, 28, 32, 33; дрэ́во 3, 4; дэ́рво 27, 53, 71, 78, 79; дэ́рыво 22; дэ́рэво 5, 6, 8, 10–12, 14–16; дзе́раво 1, 2; ска́пка 45; спі́ца 18, 20, 34, 35; спы́ца 19, 36, 38–41, 46–49, 61–63, 65; шпа́га 66, 67, 69, 70, 72; шпі́ца 17; шпы́га 64; шпы́ца 44; шчэ́пка 23, 24, 26, 73–77; шчэ́пка 7, 9, 21, 25, 29–31, 37, 42, 43, 50–52, 54–60, 68, 80–83.

Пытанне 233

со́нейко 2–5, 7, 8, 10, 34, 35, 37, 38; со́ненко 13; со́нечко 1; со́нійко 42; со́ныйко 17; со́нычко 18, 19, 22, 36, 39–41, 45, 47, 50–64, 66–83; со́нэйко 6, 12, 14–16, 20, 21, 23–26, 28, 43, 44, 49; со́нэнько 9, 1, 46, 48; со́нэчко 27, 29–33, 65.

Пытанне 234

по́вня 12–16, 18, 19, 34–70, 72–74, 77, 83; поў́нік 1; поўно́та 10, 17, 29–31, 71, 75, 76, 78–82; поў́ня 2–9, 11, 20–28, 32, 33.

Пытанне 235

во́блака 1; во́блако 8, 10, 25; во́блачко 17; во́болок 23, 24, 26, 28, 51–54, 58, 59; о́блак 27; о́блако 2–7, 9, 18–22, 29–36, 38, 42–44, 46–50, 55–57, 65, 80–83; о́блоко 12, 14–16, 79; о́болок 13, 27, 37, 40, 41, 61–63, 66–72; о́болочок 63; пахму́рок 39, 45, 60, 73–78.

Пытанне 236

повд́ня 19, 37–42, 45, 46, 48, 61–63, 69, 70, 72; по́вдэнь 65; полуд́зень 1, 2; полуды́нь 80–83; полудэ́нь 5–7, 11, 12, 14–18, 21, 22, 25, 29–36, 43, 44, 47, 49–60, 64, 66–68, 71, 73–79; поўдэ́нь 3, 4; поўд́ня 8–10, 13, 23, 24, 26–28; поўдэ́нь 20.

Пытанне 237

лі́вень 2–4, 7–10, 13, 17, 22–26, 28, 37, 42, 44, 63; лі́вэнь 5, 11, 12, 14–16, 18–21, 17, 29–35, 47, 49–56; навалы́нца 1; про́лів 38; про́лівэнь 6; про́лой 57; про́луй 40, 41, 45, 60, 69–72; про́лый 64–68, 73–76, 79–83; пророй 46; прору́й 36, 39, 43, 58, 59, 61, 62.

Пытанне 238

каро́ткі 1–3; коро́ткі 5–21, 25, 29–37, 46–52, 58–60, 77, 80–83; коро́ткый 45, 53, 78, 79; коро́ткы 63; коро́ткый 54–56; налё́тны 22, 57, 68, 71; налі́тны 73, 74; перемі́намі 27, 28; переры́вамі 23, 24, 26; пыры́лё́тны 64–67; пыры́ма́намі 75, 76; з пыры́ра́вамі 38–44, 61, 62, 69, 70, 72; пры́рэхмарок 4.

Пытанне 239

дро́бны 8, 10, 11, 22–24, 26; дру́бны 32, 33, 42; дру́бнэ́нькі 37; дры́бны 40, 41, 43, 45, 57; дры́бны́нькі 75, 76; і́змарась 3, 4; і́мжа 5, 6; кура́чка 55, 56; ма́лы 9, 21, 44, 61–63, 71, 73–75; мгла 1, 2, 12–18, 25, 17, 28, 49; мжа́чка 20, 29–31; мжы́чка 46–48, 50, 66, 67; мо́рось 53; моросе́чка 64; моросы́сты 36; моросы́ць 65, 69, 70, 72, 77–79; мжы́чка 60; рось 34, 35.

Пытанне 241

дзюгы́ 64; дзягі́ 29–31; дягі́ 11, 12, 14–16, 18–28, 32, 33, 42, 44–54, 57–62, 68, 71, 73–79; дягы́ 37, 39–41, 63, 66, 67; дзяшкі́ 69, 70, 72; затэ́кі 34, 35; паце́кі 1–4; потэ́кі 7, 17, 36, 38; потэ́кы 43, 55, 56, 65; потэ́кэ 80–83; поце́кі 5, 6, 8–10; слё́скі 13.

Пытанне 242

ба́нечкі 63; бо́лбаткі 2, 4; бо́мки 43; бо́мблі 23, 24, 26–28; бомбылі́ 36; бо́нечкы 39–41, бо́нькі 42; боў́тікі 13; бу́рбалкі 1; бу́льбаткі 3; бу́льбы 66, 67; бульбо́вкі 46, 48; бульбо́чкі 51, 52, 54, 58, 59; булькі́ 17, 18, 22, 25, 32–35, 37, 44, 47, 50, 53, 68, 71, 73–76, 78, 79; булькы́ 55, 56, 64; булькэ́ 80–83; бульбо́чкі 77; бунькі́ 8, 12, 14–16, 61, 62, 69, 70, 72; бунькы́ 38, 65; бу́ньцікі 9; бу́рбалкі 5–7, 10, 11, 19, 21, 29–31, 49, 57; бу́рбочкі 20; жму́ркі 45, 60.

Пытанне 243

калю́жа 80–83; лу́жа 1–3, 5–7, 9, 11–21, 23–28, 36, 37, 40, 41, 44, 46, 48, 49, 65, 69–72, 75, 76; лу́жына 4, 8, 10, 22, 29–35, 38, 39, 42, 43, 47, 50–64, 66–68, 73, 74, 77–79.

Пытанне 246

бурку́н 43; бу́рчачка 6; ві́р 1–5, 7–10, 12–16, 18–26, 28, 32–36, 42, 44, 46, 47, 50–59, 64–68, 73–76, 78, 79; вы́р 11, 60–63, 69–72; жы́рло 80–82; жэ́рло 29–31; проворо́тце 17, 77, 83; ю́р 27, 37–41, 45, 48, 49.

Пытанне 247

голошчо́ка 27, 60; гру́да 1–4, 6, 7, 9, 1–26, 28, 32–38, 42, 44, 45–59, 61–72, 77–80, 82; груддэ́ 10; груддэ́ 29–31, 43, 73, 74, 83; грудка́ 5; дрыга́пкэ 81; мэ́рзлякі 75, 76; ты́кля 39; хра́па 8, 40, 41.

Пытанне 250

ба́гна 66, 67; бу́хта 46–50, 65–67, 79; гра́зкэ 44; гы́бкое 21, 51, 52, 57–59; гы́блэ 83; дрыгва́ 1–11, 17, 20, 22, 25, 27, 43, 60, 64, 68; зды́ма 54–56; плав 13, 19, 40–42, 45, 61–63; трасе́віца 12, 14–16; траске́ 69, 70, 72;

трасові́ця 73–77; трасы́на 78; трасі́на 53, 71; трасэ́ня 80–82; трэсі́на 18; шу́та 23, 24, 26.

Пытанне 251

ку́па 7, 13, 37, 42, 71; ку́піна 1–5, 8, 9, 12, 14–20, 23–26, 29–31, 34, 35; купі́на 6, 43, 4; ку́пына 10, 11, 21, 22, 27, 28, 32, 33, 36, 38–41, 45–70, 72–79; купы́на 80–83.

Пытанне 254

крыжовны́е 17, 19; крыжо́вы 11, 13, 40, 41, 43, 44; крыжо́вые 12, 14–16, 29–36, 46, 48, 49, 51–54; крыжовы́і 13, 22–26, 28, 37–39, 42, 45, 55–74; крыжовы́я 2; крыжовэ́і 80–83; крыжэ́вые 6; перакро́сна 1; перакрэ́шчаны́я 3, 4; пэ́рэкро́сна 20, 77–79; пэ́рэкрэ́шчана 5; пэ́рэхро́сна 7–10, 18, 21, 27; скрыжо́ваны 47, 50, 75, 76.

Пытанне 256

га́ло 4; га́ля 9, 57; го́лое ме́сто 5, 18; поло́ня 32, 33, 46–50, 60; поля́на 23, 24, 26–31, 34–37, 39, 42, 43, 45, 64, 65; прога́ліна 2, 6, 8, 17, 19, 20; прога́лына 22, 61, 62, 66, 67, 80–83; свет 1, 3; чы́стое ме́сто 7, 10–15, 21, 25; чы́стэ́ мі́сце 38, 40, 41, 44, 51, 52–56, 58, 59, 63, 68, 73–79.

Пытанне 259

голкі́ 9, 22, 29–31; іго́лённе 20; іго́лкі 1–5; колчо́чкі 7, 8, 10, 11, 21, 25; пашы́на 78; шпі́лье 13; шпі́люсцэ́ 6; шпы́лле 36; шпы́лье 23, 24, 26; шпы́лькэ́ 80–83; шыбо́да 27, 46, 48, 49; шыбу́да 28, 64, 65; шыбуды́нне 47, 50; шыпу́ле 37; шыпу́лле 12, 14–19, 32–35, 38–45, 51–63, 69–78; шыпу́ля 66–68.

Пытанне 265

впо́тай 12, 14–16; ні́шком 10, 66, 67; ны́шчычком 8, 13, 21–28, 42, 43, 46–62, 64, 65, 68, 73–79; ны́шчэчком 32, 33; нэ́шчычком 80–83; потайкі́ 37; потайно́ 36; потайкы́ 38; споты́шка 44; ті́шком 34, 35; тыхэ́нько 39, 45; ты́шком 19; упо́тай 5, 7, 9, 20, 40, 41, 63, 71; ці́шком 1–4.

Пытанне 275

вода з попелом 6, 8, 9, 11, 12, 14–16, 20, 23, 24, 26, 27, 37–41, 44, 45, 57, 60–62, 64, 66, 67–72, 80–83; невялічкае балота 2–5, 12, 14–16, 18, 20, 21, 36–38, 47, 50, 60–62, 68, 75, 76, 78, 79, 83; поніжэньне заліваемое водою, больш высокае за болота і больш роўнае 1, 10, 19, 23–26, 28–35, 39–42, 44, 45, 48–55, 58, 59, 63, 65–67, 69–74, 77.

Пытанне 276

бабка з жытніх снопов 23, 24, 26, 28; заліўнае з творагу 3, 4; подарожняк 60–63; падбярэзавік 5–7, 9, 10, 12–16, 18, 19, 25, 27–45, 47–67, 71, 73–83; прыстасаванне, на якім адбіваюць касу 60–63, 66, 67, 69, 70, 72; тоўчаная бульба 1, 3, 4–6, 11, 18, 20, 23–27, 34–41, 44, 47, 50, 53, 60–64, 68–72, 75, 76, 78; старая бабуля 1–83; страказа 18, 23–26, 42, 44, 60–63, 68, 77.

Пытанне 278

жабурэнне робіцца ад жары на вадзе 45, 61–62, 81; жабіна ікра 4, 13, 19, 20, 23, 24, 26, 28–31, 34–41, 43, 63–67, 73–77, 79, 83; трава з дробнымі лісточкамі 1–3, 5–7, 9–12, 14–16, 20–22, 25, 27, 42, 44, 47, 50–52, 54, 58, 59, 69, 70, 72, 78.

Пытанне 279

высахшае балота (смага) 6, 13; копаць з дыму 23, 24, 26; мокрае, крынічнае месца з малымі кустамі 5, 7, 20, 32, 33, 42, 51, 52, 54, 58–60, 65, 68, 71; разбітая дарога 63; смутак 1, 3, 4, 10, 12, 14–16, 19, 20, 22, 25, 29–31, 34–36, 45, 47–50, 61, 66, 67, 73, 74, 78, 81, 83.

Пытанне 280

нездаровы 1, 2, 5, 6, 10–16, 18, 20, 21, 25, 37–49, 51, 52, 54, 59, 64, 68, 81–83; кепскі, нядобры 7, 20, 25, 27, 34–36, 40, 41, 45, 49, 60, 78, 79; худы 2–5, 8, 9, 12, 14–16, 18–20, 22, 23–42, 45, 47, 50–83.

Пытанне 281

віхар; трэба плянуць тры разы 2; віхор; трэба лёгчы нічком на зямлю 3, 4; віхор; ляціць чорт; папляваць тры разы праз плячо і павярнуцца тры разы; калі кінуць нож, то будуць відныя каплі крыві і віхор знікне 5, 12, 14–16; віхрэнік; трэба хрысціцца; нож зарэжа злы дух 7, 39; віхор, трэба затуліцца; чэрці жэняцца 10; віхор; паказаць хвігу з левай

руки́ або хрысці́ца 13, 23, 24, 26, 28–37, 48, 51, 52, 54, 58, 59; віхор; чэрці́ жэ́няцца; паказа́ць ду́лю, ё́н зні́кне 8, 20; смерч, паказа́ць фі́гу 21; нечы́стая сі́ла; стая́ць ці́ха, нічо́га не падніма́ць 22; віхор; «шві́гу»; ведьма́ры ля́таюць; бу́дзе кро́ў на на́жы 27; віхор; крэ́ст на сябе́ класці́; ля́ціць са́тана; нажо́м папа́ў у са́тану; на на́жы бу́дзе кро́ў 40, 41, 43–45; віхор; нельга́ нічо́га кіда́ць, плява́ць, прысе́сці і пера́чкаць 60; віхор; чорт пайшо́ў; трэ́ба хрысці́ца; на на́жы бу́дзе кро́ў 61–63, 69, 70, 72; віхор; сы́сці з даро́гі або ле́гчы; як кі́неш нож, то ё́н пера́стане кру́ціць 64, 65, 79; кру́ча; схава́цца ў я́мцы 75, 76; віхор; трэ́ба яго́ пера́хрысці́ць 81; віхор; павя́рнуцца спі́ной 83; віхор; чэрці́ нясу́ць ду́шу па́вешана́га; трэ́ба хрысці́ца, а як нож кі́неш, то чо́рта заб'е́ш; як да́сі фі́гу, то разве́рне ха́ту 39, 43.

Пытанне 282

цыцо́ха; кудла́тая, косма́тая; ме́ла пры сабе́ жалё́зную цы́цку; жы́ве ў жы́це, на по́лі; ка́лі зло́віць, то заста́віць сса́ць жалё́зную цы́цку і ста́неш жалё́зным 1–4; руса́лкамі ста́нові́ліса мо́лоды́е ді́ўча́та, які́е з нешча́слівай любві́ кіну́ліся ў во́ду. Стройны́е, з прыго́жымі ру́сымі во́лосамі, з голу́бымі о́чамі, доўгі́мі расні́цамі; жы́вучь у водзе́ або ў мо́лодым жы́це, яко́е красу́е; носі́лі вэрэ́тэны 5–7, 11, 13, 20, 21, 23–26, 28–31; хоро́ша мо́лодая ді́ўчына з доўгі́мі ко́самі; жы́ве ў ле́се; уто́плені́ца або пове́шана́я; з собо́ю но́сят верэ́тэна 10; руса́лка; мо́лоды́е дэ́вча́та, які́е ко́нчылі жы́тце самогу́бства́м; бы́лі до́вгі́е ко́сы, бе́лыя ко́шулі; жы́лі на дэ́рэ́вях 12, 14–16; у ле́сі жы́вучь, руса́вкы, бы ко́ты 27; ді́вча́та з зы́лёнымі ко́самі, зы́лёнымі вочы́ма; сы́дыць у ле́се, жы́це 34–36; роса́лка; мо́лодая ді́вчына, у жы́ці жы́ва; бу́дэ ловы́ты і бы́ты як пуйдэ́ш у жы́то 38, 40, 41; роса́лка; мо́лодая ныхры́шчо́на ді́вчына, я́кая вто́пы́лася 39; роса́лка; жы́лі в жы́це, з выры́тэна́мы 32, 33, 37, 42, 48, 64, 69, 70, 72, 75–77; роса́лка; ля́кала ды́тэй, шо́б жы́та ны мя́лы; ко́сы роспу́шчаны; да́е ссаты́ жылі́зну цы́цку; ба́ло каза́лы, ді́вчына пош́ла в роса́лкі; як по́сцэ́ш цы́цку – умрэ́ш; стра́шныя 43–45; роса́лка; стра́шная, з роспу́шчаны́мі ко́самі, мо́лодая; жы́ва ў жы́ці; уто́плені́ца 42, 51–54, 58–62, 64, 65, 78; у жы́ты, у ко́сных та́нцу́е; ді́вка умрэ́, то ста́новы́цца роса́лкою 63; руса́лкэ; ды́вкэ́, з хвосто́м і до́вгі́мэ ко́сьмэ́; мо́лодзі́, уто́плені́цы, жы́вучь у во́ді 80–83.

Пытанне 283

гра́мні́ца 5; ко́лода 20; надгроб'е́ 3, 4; надгробны́к 32, 33; надмо́гі́льны́к 28; на́ру́б 60, 66, 67, 71, 83; плі́та 9; пры́клад 10, 49;

пры́хором 37–42, 44, 45; пры́хоромы 61–63, 78; прыхоро́мы 11–16, 19, 27, 34, 35, 51, 52, 54, 58, 59.

Пытанне 284

вычэ́ра 42, 51, 52–59, 71; вэчэ́ра 5–20, 22–26, 29–36, 44; вячэ́ра 1, 2; го́бід 81; о́бід 37–39, 43; со́рок днeй 3, 4; сорокова́я 21, 27, 28, 40, 41, 45, 46, 48, 49, 60–63; сті́л 64; сту́л 47, 50, 69, 70, 72–74, 77; сты́л 65–68, 78–83.

Пытанне 286

обліва́ліся водо́ю 1, 2; маха́юць бе́лай ша́пкай 3, 4; трэ́ба задушы́ць жа́бу 5, 6, 12, 14–16, 75, 76; свеча́ны мак сы́палі ў кало́деж 7, 25, 44, 63, 81; кла́лі серпа́ ў ха́ту 13; ба́тюшка отпра́вляв мо́лебэн, мо́лодэж абліва́лася водо́ю 19, 23, 24, 26, 27, 29–31; абліва́ліся водо́ю 28, 38, 39, 42, 43, 61, 62, 66, 67; забы́ты жа́бу, зня́ты шу́ру і закі́нуты на нэ́бо 32, 33; тры ра́нкі до усхо́ду со́нца мак свынчо́ны усы́паты в коло́дэзь 37–39; свята́ы мак у дэ́вэть коло́дэзі́в сы́палы; во́ду лы́лы на могі́лы уто́пленіко́в 40, 41; свята́ы мак у тры коло́дэзі́ сы́палы 65, 79; хто на Ю́р'я хлі́б спы́чэ, то тую́ ба́бу ловы́лы і облы́валы водо́ю 45; лы́лы в коло́дэзь во́ду; ві́шалы на плу́т жа́бу за ла́пу 43; лі́лі свенчо́ную во́ду ў коло́дэзь 64; лы́лы во́ду на могі́лу по́слэдня́го умэ́ршаго 78.

Пытанне 287

бра́т бра́та падня́ў на ві́лы 3, 4, 7, 13, 21, 42, 43, 63, 65, 77, 79; бра́т на бра́та подня́ў сяке́ру 34, 35; бра́т сы́стру дыржа́ць на вы́лках за тэ́е, шо вона́ укра́ла в ё́го вя́зку сі́на 60; бра́ты А́вель і Ка́вель у нэ́дзе́лю се́чку робі́лі, Бо́г провучы́ў: одзі́н подня́ў на ві́лы друго́го 25; не́шта паві́нна адбы́цца дрэ́ннае, стра́шнае 5; на рэлі́гійное свя́то пойшо́ў чо́ловек догляда́ць скоці́ну, але ў цэ́ркве ешчэ́ не бы́ў отпра́ўлены мо́лебэн і за́мэст то́го, ко́б узя́ць на ві́лы се́но, ё́н ско́лоў свойго́ бра́та 29–31; ні́колы бра́т бра́та зако́лов но́жэм 39, 44; ні́хто поха́ваны ў гэ́ты дэ́нь: забы́лы да́й зако́палы 38; Я́на Крэ́сті́теля го́лова 23, 24, 26.

Пытанне 289

вху́дчына 51, 52, 54–59; ула́дыны 83; ула́зіны 11; ухі́дчына 64–67;
уходзі́ны 1, 3, 4, 9; уходчы́на 5, 7, 8, 10, 18–26, 29–31, 37, 39, 49;
ухо́ччына 27, 40, 41, 43, 44, 46, 47, 61, 62, 77; уху́дчына 12, 14–16, 28,
32–36, 38, 42, 48, 60, 63, 68, 73–76, 79; уху́ччына 69, 70, 72;
перахо́дзіны 2; пырыбо́ры 78; пырыхо́дыны 71; пырыхо́дынэ 80–82;
пэ́рэходзі́ны 6, 13.

СПІС абследаваных населеных пунктаў

Вёска	Сельсавет	Раён
1.Варанілавічы	Варанілавіцкі	Пружанскі
2.Квасевічы	Верашкоўскі	Івацэвіцкі
3.Гошчава	Стайкаўскі	.....
4.Стайкі	.....	.....
5.Панасавічы	Сялецкі	Бярозаўскі
6.Сашыца	.....	.....
7.Сялец	.....	.....
8.Нарутавічы	Нарутавіцкі	.....
9.Осаўцы	.....	.....
10.Кабакі	Першамайскі	.....
11.Жычын	.....	.....
12.Ціхны	.....	.....
13.Мормажава	Бярозаўскі	.....
14.Лозава	.....	.....
15.Падоссе	.....	.....
16.Бяроза	.....	.....
17.Бронная Гара	Сакалоўскі	.....
18.Сакалова	.....	.....
19.Рэчыца	.....	.....
20.Лукомер	Малецкі	.....
21.Малеч	.....	.....
22.Падкраічы	.....	.....
23.Бармуты	Сігневіцкі	.....
24.Равяцічы	.....	.....
25.Сігневічы	.....	.....
26.Мар'янова	.....	.....
27.Сабалі	.....	.....
28.Ястрабель	.....	.....
29.Угляны	Углянскі	.....
30.Здзітава	.....	.....
31.Дзягелец	.....	.....
32.Шылінок	.....	.....
33.Машковічы	.....	.....
34.Стрыгінь	Стрыгінскі	.....
35.Савіно	.....	.....
36.Галавіцкае	.....	.....
37.Нівы	Белаазёрскі	.....

38.Альшэва	.....	.....
39.Ніўкі	.....	.....
40.Маневічы	.....	.....
41.Лісічыцы	.....	.....
42.Хрыса	.....	.....
43.Вайцяшын	Пескаўскі	.....
44.Ярцавічы	.....	.....
45.Пескі	.....	.....
46.Міхалкі	Боркаўскі	.....
47.Боркі	.....	.....
48.Пешкі	.....	.....
49.Чарнякова	.....	.....
50.В.Лясковічы	.....	.....
51.Еленова	Міжлессе	.....
52.Касцюкі	.....	.....
53.Міжлессе	.....	.....
54.Матвеевічы	.....	.....
55.Батарэя	.....	.....
56.Стаўкі	.....	.....
57.Судзілавічы	.....	.....
58.Перасудавічы	Высоцкі	.....
59.Пузі	.....	.....
60.Мастыкі	.....	.....
61.Здзітава	Спораўскі	.....
62.Горбава	.....	.....
63.Спорава	.....	.....
64.Дзеткавічы	Дзеткавіцкі	Драгічынскі
65.Сукачы	.....	.....
66.Чарнеевічы	.....	.....
67.Маркавічы	.....	.....
68.Пярэспа	.....	.....
69.Жабер	Хомскі	.....
70.Старамлыны	.....	.....
71.Заяленне	.....	.....
72.Хомск	.....	.....
73.Заточча	.....	.....
74.Гошава	.....	.....
75.Какорыца	Бездзежскі	.....
76.Бездзеж	.....	.....
77.Закляценне	.....	.....
78.Застаўе	.....	.....
79.Заверша	.....	.....

80.Туляцічы	Опальскі	Іванаўскі
81.Лядавічы	.....	.....
82.Опаль	.....	.....
83.Вартыцк	Псышчаўскі	.....

Дадатковыя пункты,
абследаваныя па кароткай праграме*

- 9а. Першамайск
- 9б. Аніцэвічы
- 9в. Карпяшы
- 9г. Нівішчы
- 10а. Пяшчанка
- 16а. Самойлавічы
- 16б. Навасёлкі
- 16в. Светач
- 16г. Парослава
- 20а. Паўлавічы
- 21а. Хойнікі
- 32а. Шылін

*Глядзі карту «Групы гаворак Бярозаўскага раёна і наваколляў»

АЛФАВІТНЫ ПАКАЗЧЫК АБСЛЕДАВАНЫХ ПУНКТАЎ*

Назва населенага пункта	Нумар на карце
Альшэва (Ольшэ́во)	38
Аніцэвічы (Оніцэ́вічы).....	96
Бармуты (Барму́ты).....	23
Батарэя (Батарэ́я).....	55
Бездзеж (Быздзі́ж).....	76
Боркі (Бо́ркі).....	47
Бронная Гара (Бро́нная Го́ра).....	17
Бяроза (Бе́рэ́за).....	16
Вайцяшын (Войтэ́шын).....	43
Варанілавічы (Варані́лавічы).....	1
Вартыцк (Ва́ртыцк).....	83
В.Лясковічы (Лыско́вычы).....	50
Галавіцкае (Голові́цкіе).....	36
Горбава (Го́рбув).....	62
Гошава (Го́шыво, Го́шова).....	74
Гошчава (Го́шчава).....	3
Дзеткавічы (Дзі́тковычы).....	64
Дзягелец (Дзя́гелец).....	31
Еленова (Галіно́ва).....	51
Жабер (Жа́бэр).....	69
Жычын (Жы́чын).....	11
Заверша (Завэ́ршэ).....	79
Закляценне (Заклы́тэнне).....	77
Застаўе (Заста́ў'е).....	78
Заточча (Заты́ччэ).....	73
Заяленне (Залы́енне).....	71

*У дужках даецца мясцовая назва

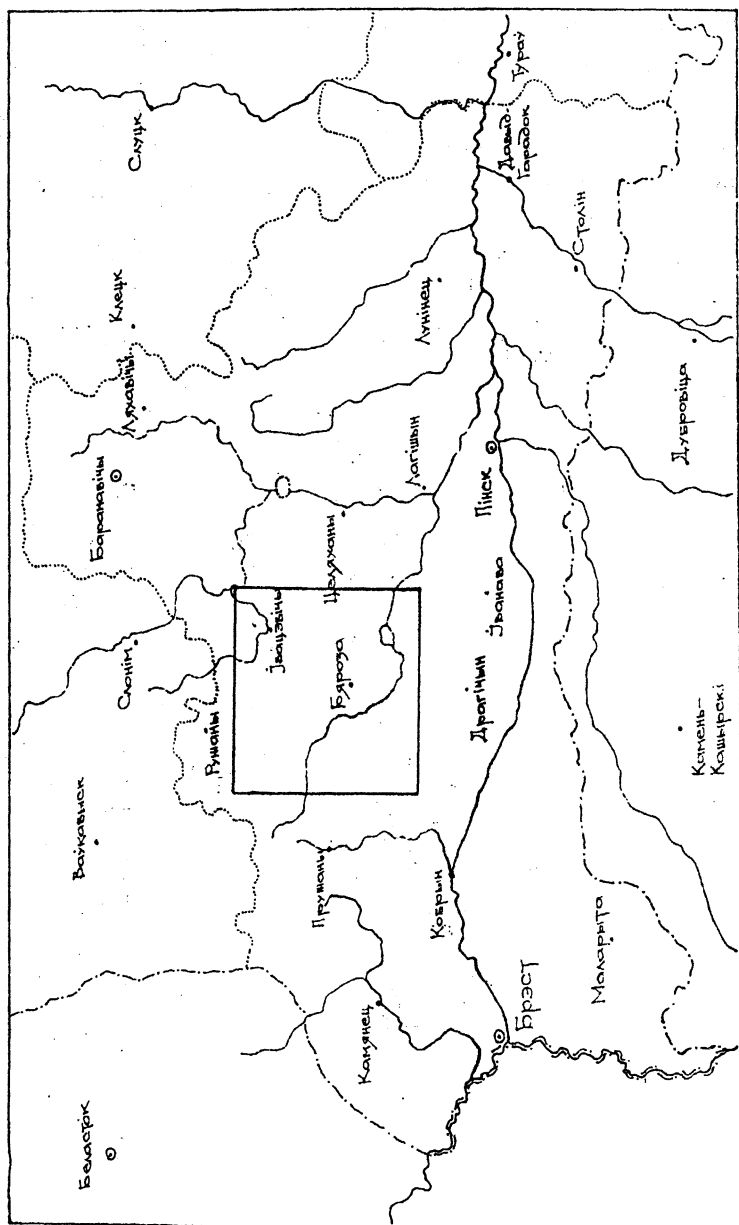
Здзітава (Здзі́тово).....	30
Здзітава (Зды́тово).....	61
Кабакі (Кабакі́).....	10
Какорыца (Кокоры́ца).....	75
Карпяшы (Карпэ́шы).....	9в
Касцюкі (Костюкі́).....	52
Квасевічы (Квасе́вічы).....	2
Лісічыцы (Лысы́чыцы).....	41
Лозава (Лозо́во).....	14
Лукомер (Луко́мір).....	20
Лядавічы (Ле́довычэ).....	81
Малеч (Ма́леч).....	21
Маневічы (Мановы́чы).....	40
Маркавічы (Марко́вычы).....	6
Мар'янова (Мар'яно́во).....	26
Мастыкі (Мосты́кі).....	60
Матвеевічы (Маті́евычы).....	54
Машковічы (Мошко́вычы).....	33
Міжлесе (Ле́вковычы).....	53
Міхалкі (Мыха́лкі).....	46
Мормажава (Мо́рможэво).....	13
Навасёлкі (Новосе́лкі).....	166
Нарутавічы (Нару́товычы).....	8
Нівішчы (Нывы́шчы).....	9г
Нівы (Нывы́).....	37
Ніўкі (Нывкі́).....	39
Опаль (Опі́ль, Тырыба́нь).....	82
Осаўцы (О́совцы).....	9
Падкраічы (Подкра́йічы).....	22
Падоссе (Подо́ссе).....	15
Панасавічы (Пана́совічы).....	5

Паўлавічы (Паўловічы).....	20a
Парослава (Порослово).....	16г
Перасудавічы (Пырысудовычы).....	58
Першамайск (Блудэнь).....	9a
Пескі (Піскі).....	45
Пешкі (Пішкі).....	48
Пузі (Пузі).....	59
Пярэспа (Пырэспа).....	68
Пяшчанка (Пэшчанка).....	10a
Равяцічы (Рэвяцічы).....	24
Рэчыца (Рычыца).....	19
Сабалі (Собо́лі).....	27
Совіна (Совіно).....	35
Самойлавічы (Саму́йловычы).....	16a
Сакалова (Соко́лово).....	18
Сашыца (Сошы́ца).....	6
Света́ч (Го́рэч).....	16в
Сігневічы (Сігне́вічы).....	25
Спорава (Спо́рово).....	63
Стайкі (Ста́йкі).....	4
Старамлыны (Старомлы́ны).....	70
Стаўкі (Ста́вкі).....	56
Стрыгінь (Стры́гінь).....	34
Судзілавічы (Суды́ловычы).....	57
Сукачы (Сукачы́).....	65
Сялец (Сэ́лец).....	7
Туляцічы (Тулётычэ).....	80
Угляны (Угля́ны).....	29
Хомск (Хомск).....	72
Хойнікі (Хойні́кі).....	21a
Хрыса (Хры́со).....	42
Ціхны (Тіхны́).....	12

Чарнеевічы (Чырніёвычы).....	66
Чарнякова (Чэрняко́в).....	49
Шылін (Шылі́н).....	32a
Шылінок (Шыліно́к).....	32
Ярцавічы (Ярцывычы).....	44
Ястрабель (Я́стрэбэ́ль).....	28

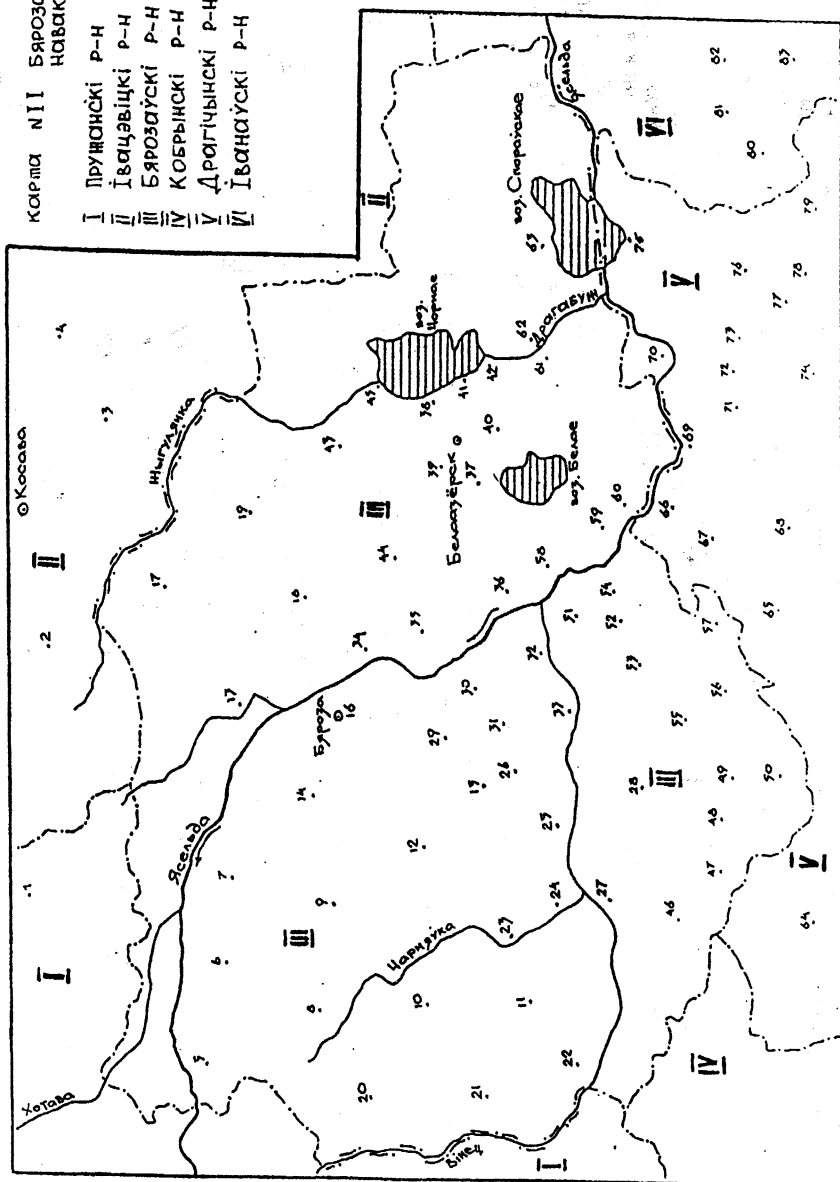
Карта №1. Тэрыторыя „Атласа гаворак Бярозаўскага раёна і навакольнай „Франешка“ на карце-схеме паўднёва-заходняй Беларусі.

карта НІІ Бярозаўскі раён і
наваколле

I Пружанскі р-н
Івацэвіцкі р-н
Бярозаўскі р-н
Кобрынскі р-н
Драгічынскі р-н
Іванаўскі р-н

35

КАРТА № 11 ГРУППЫ ГАВОРАКЪ БЫРО-
ЗАУСКАГА РАЙОНА 1
НАВАНОШУ

--- меншы гаворак

ГРУППЫ ГАВОРАКЪ :

1 ПАНЫМОНСКІЯ

2 ПАУНОЧНАВЕСЦІЯ

3 ВЕРХНЯСЕЛЬСДКІЯ

4 СТРХІГІНСКІЯ

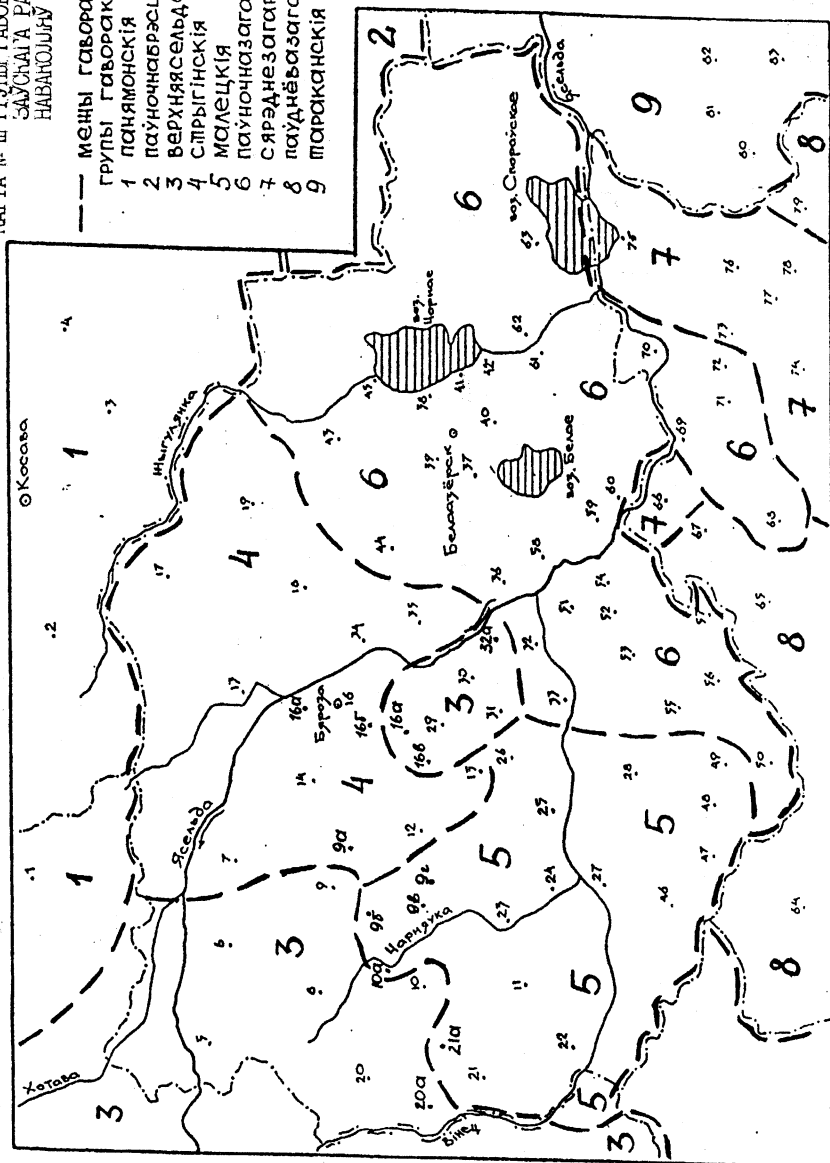
5 МАЛЕЦІЯ

6 ПАУНОЧНАЗАГАРОДСКІЯ

7 СЯРЭДНЕЗАГАРОДСКІЯ

8 ПАУДНЬЕЗАГАРОДСКІЯ

9 ШОРАКАНСКІЯ

Карта № 1У. Врожайщина і сусіdnья територія у VI-XIII стст.

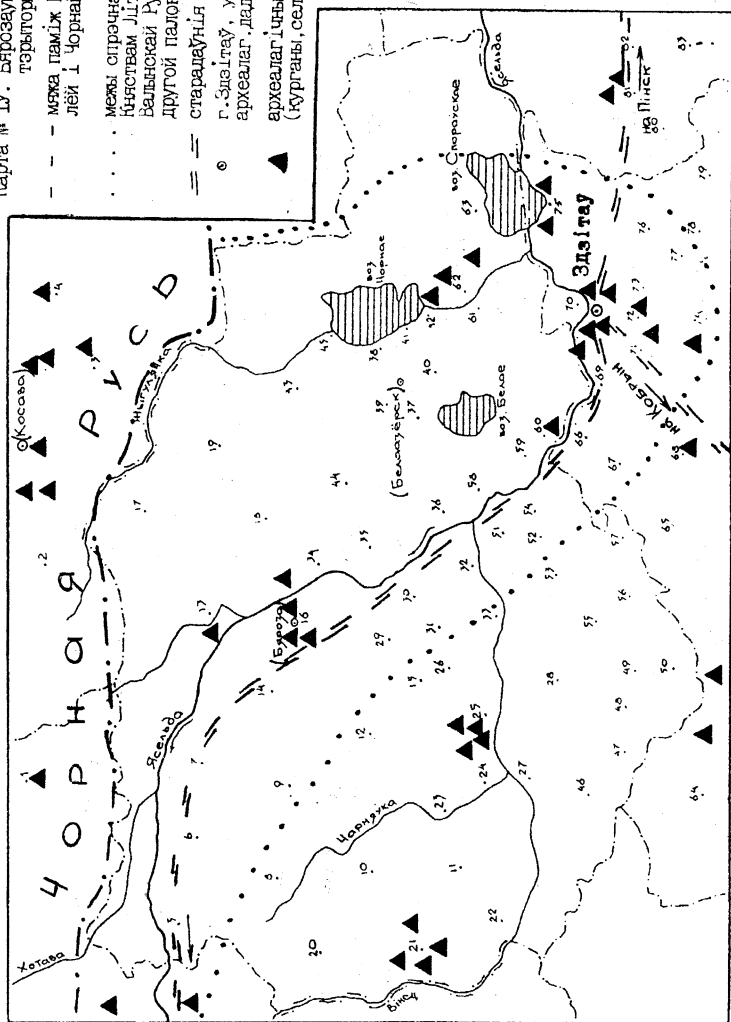
--- межа пам'яток Берасейскай зам-лей і Чорнай Руссю у XI-XIII стст.

... межа опрочней території пам'яток ннствам Лнтоускнм і Галіцко-Вальнскан Руссю у сраніанн і другой палонн XIII ст.

= стародавнн гандлнвн шлхн

○ г. Здзітат, уламнн. 1222 г., на археалаг. дадз. XI-XIII стст.

▲ археалагнчнн помннкн VI-XIII стст. (курганн, селншч, гарадншчч і ннш.)

Карта № У. Браздаўшчына і сумежныя
тэрыторыі ў XV-першай палове XVI стст.

I Здзігтаўская воласць

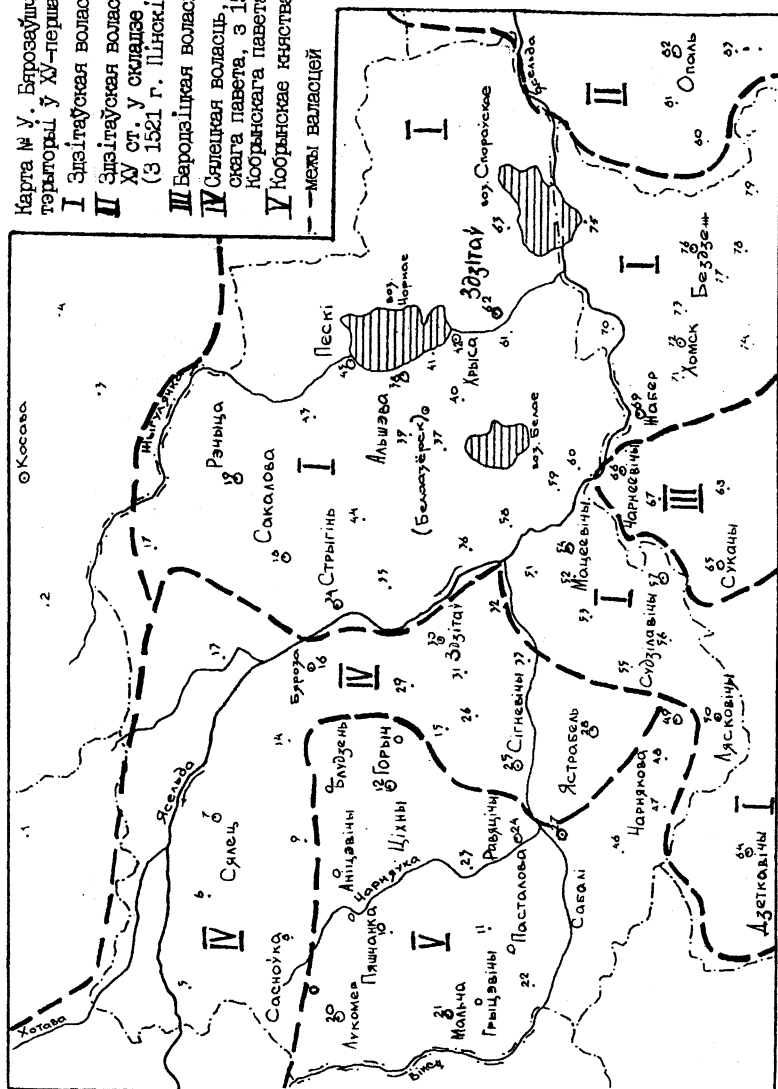
II Здзігтаўская воласць, з сярэдзіны
XV ст. у складзе Пінскага княства
(з 1521 г. Пінскі павет)

III Барозіцкая воласць

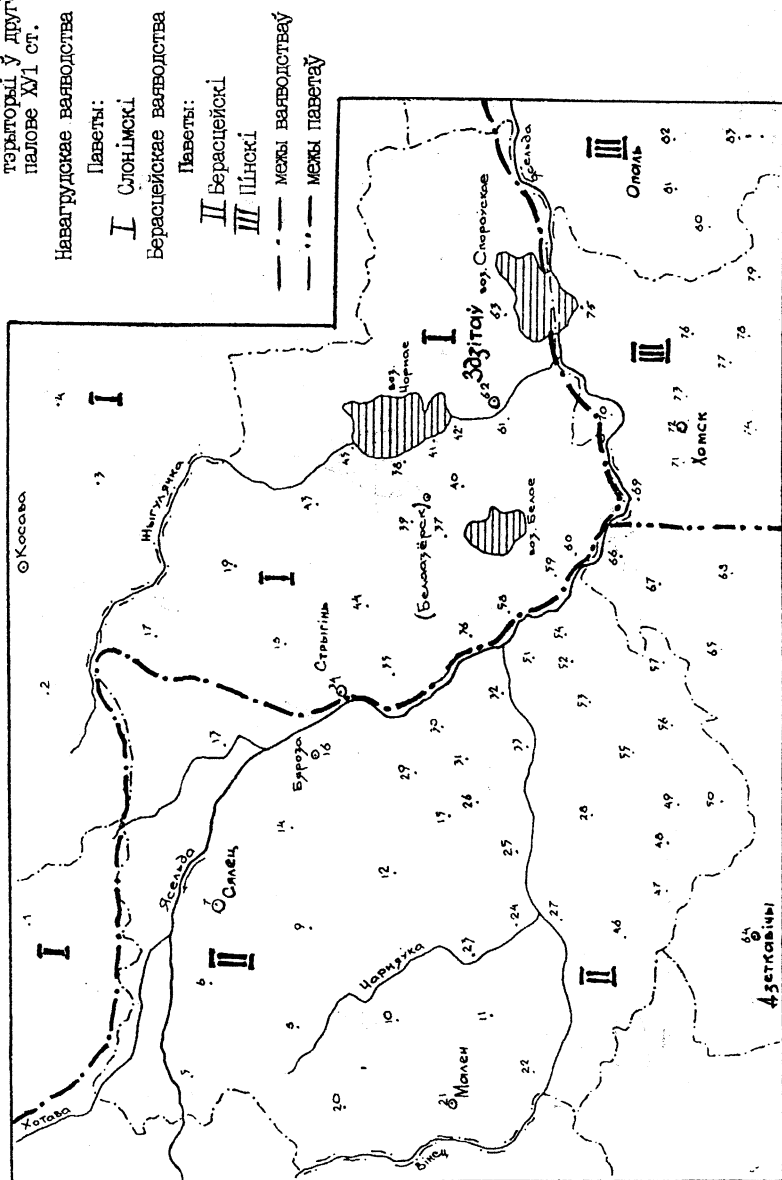
IV Сялецкая воласць, у складзе Стоні-
мскага павета, з 1521г. у складзе
Коарынскага павета

V Коарынская воласць, з 1519г. павет

--- межы валасцей

Карта № У1. Бярэзайчына і сумежныя тэрыторыі ў другой палове ХІІ ст.

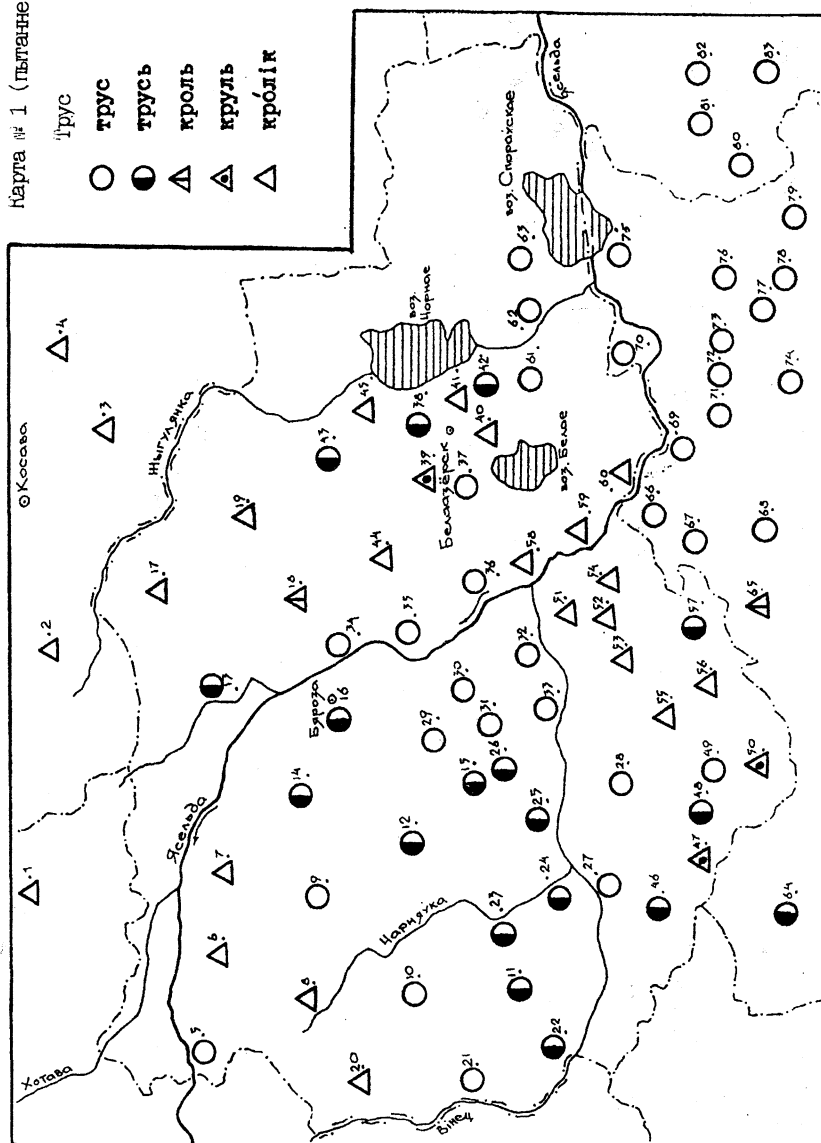

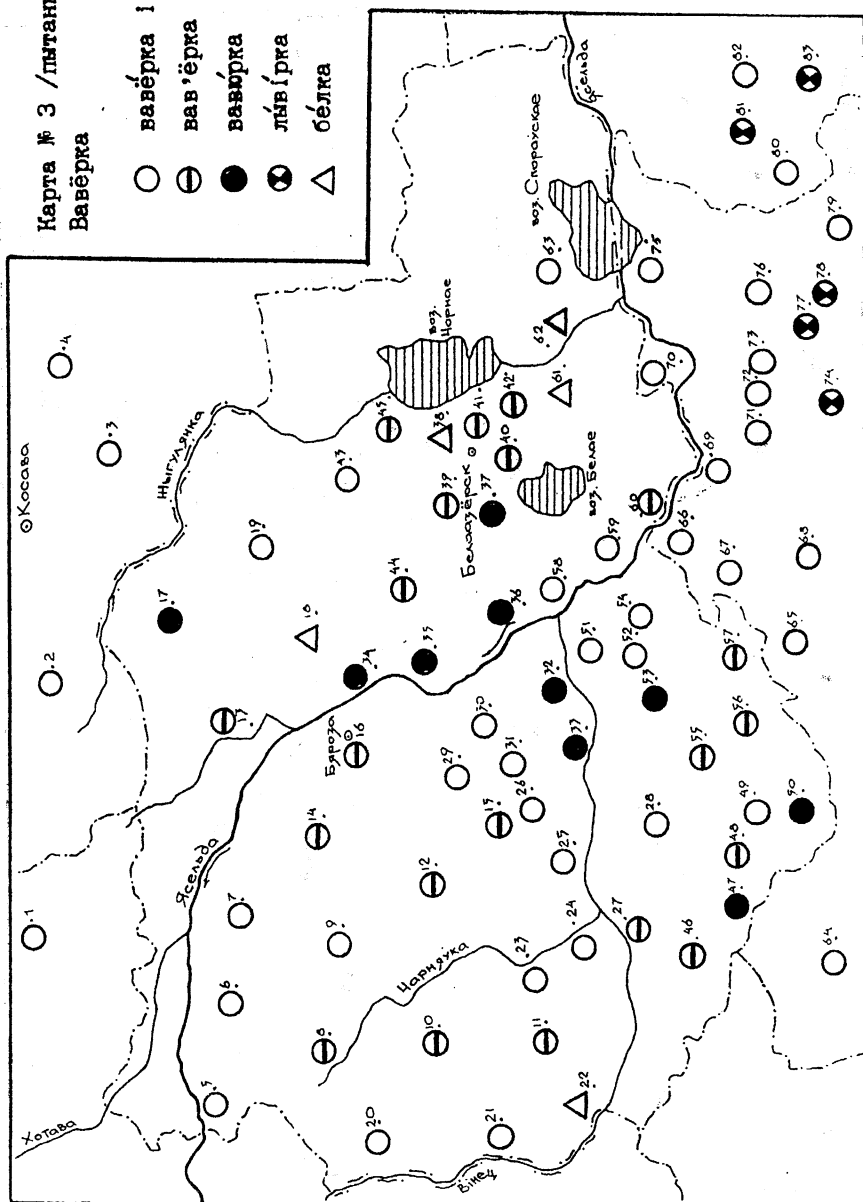
Карта № 1 (північ № 149)

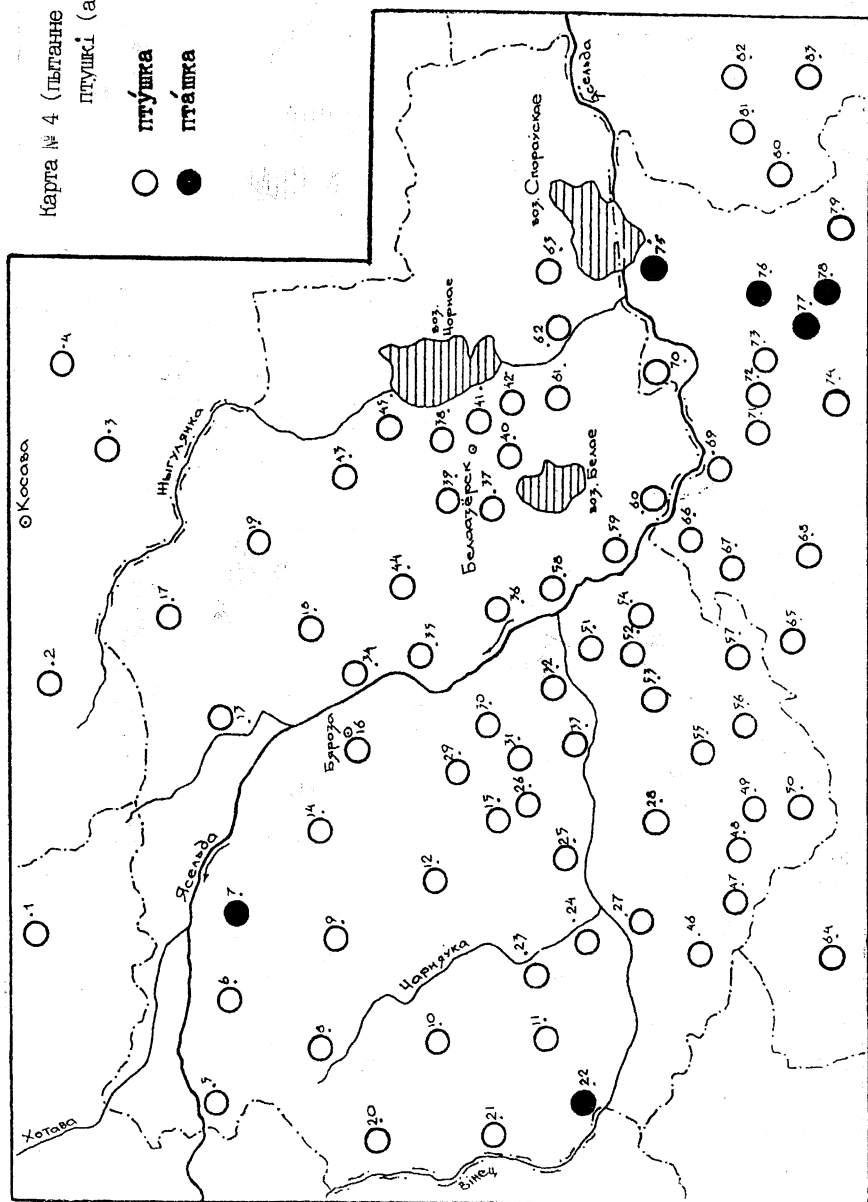
Карта № 3 / питання № 148/
Вавёрка

- вавёрка і інш.
- ⊖ вав'ёрка і інш.
- вавёрка
- ⊗ л'яв'ёрка
- △ бёлка

Карта № 4 (підання № 142) діляки
лісу (агульная назва)

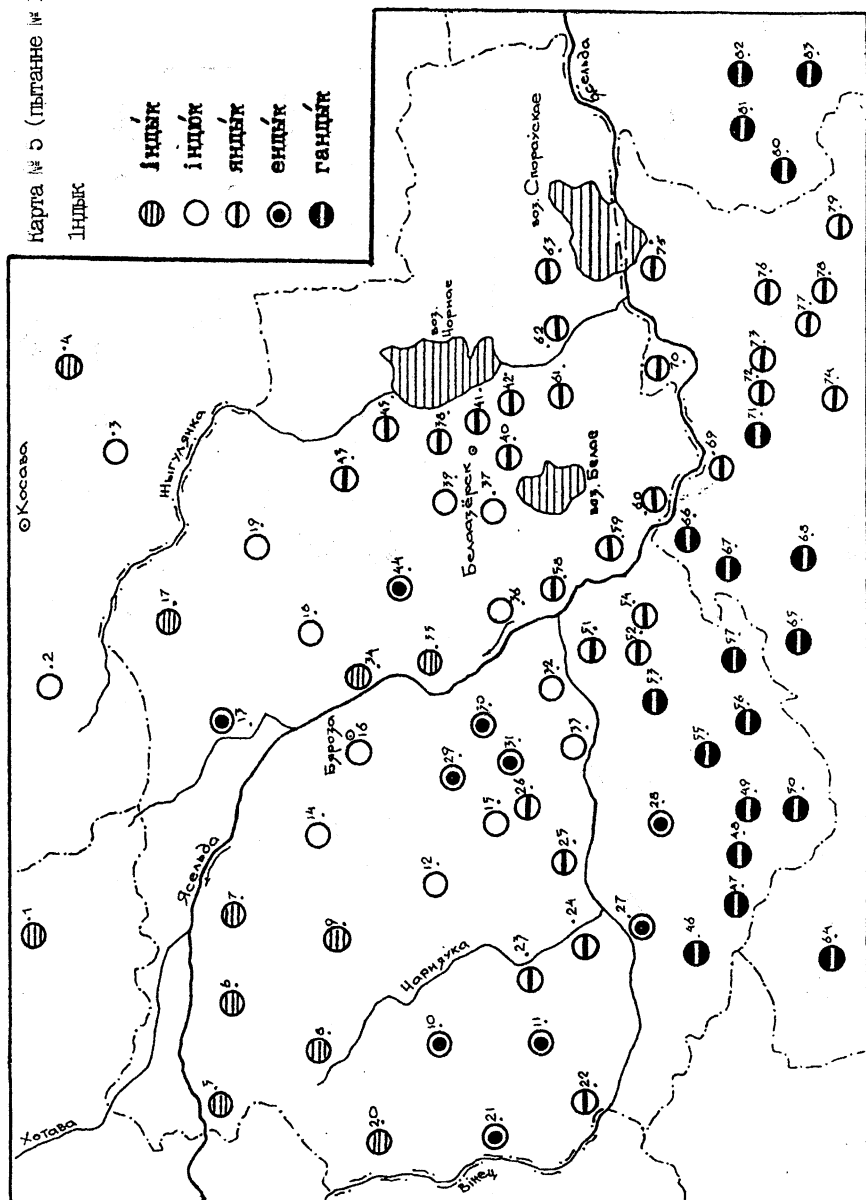
○ птушка
● пташка

Карта № 5 (лѣтание № 150)

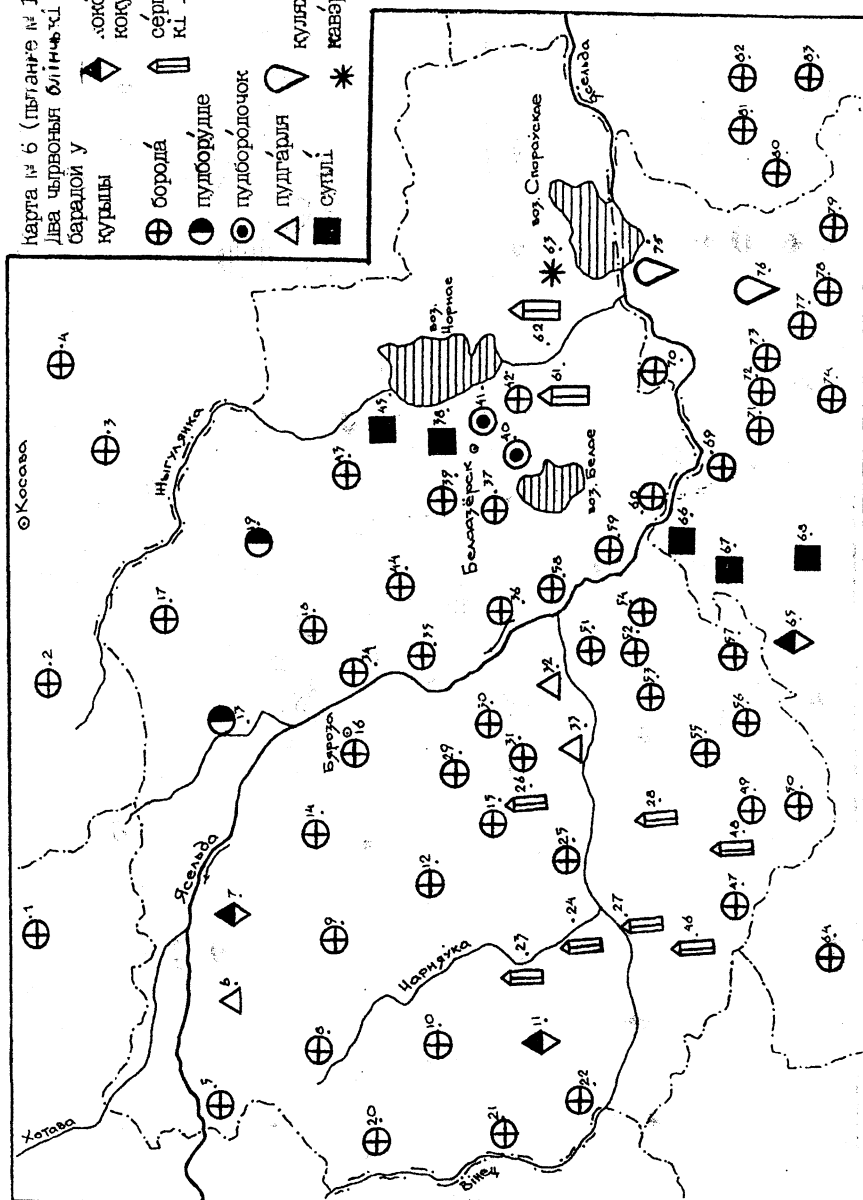
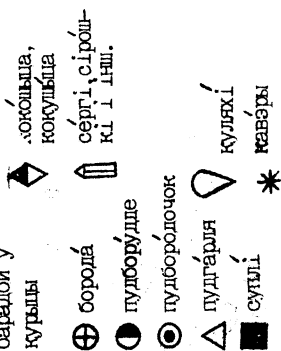
Індык

- Індык
 Індык
 яндык
 ендык
 гандык

© Косава

Карта № 6 (план № 151)
два червоныя блішчкі пад
бараной у
курыцы

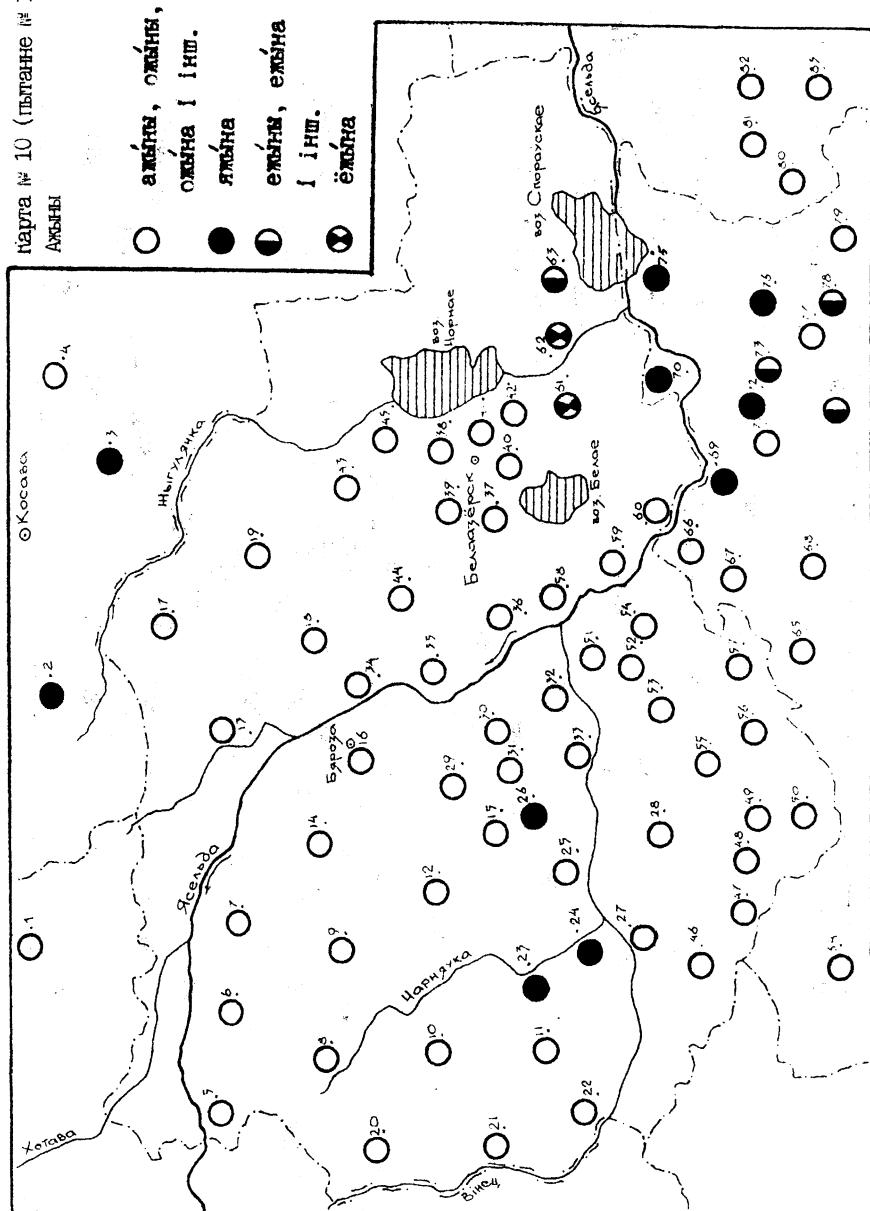

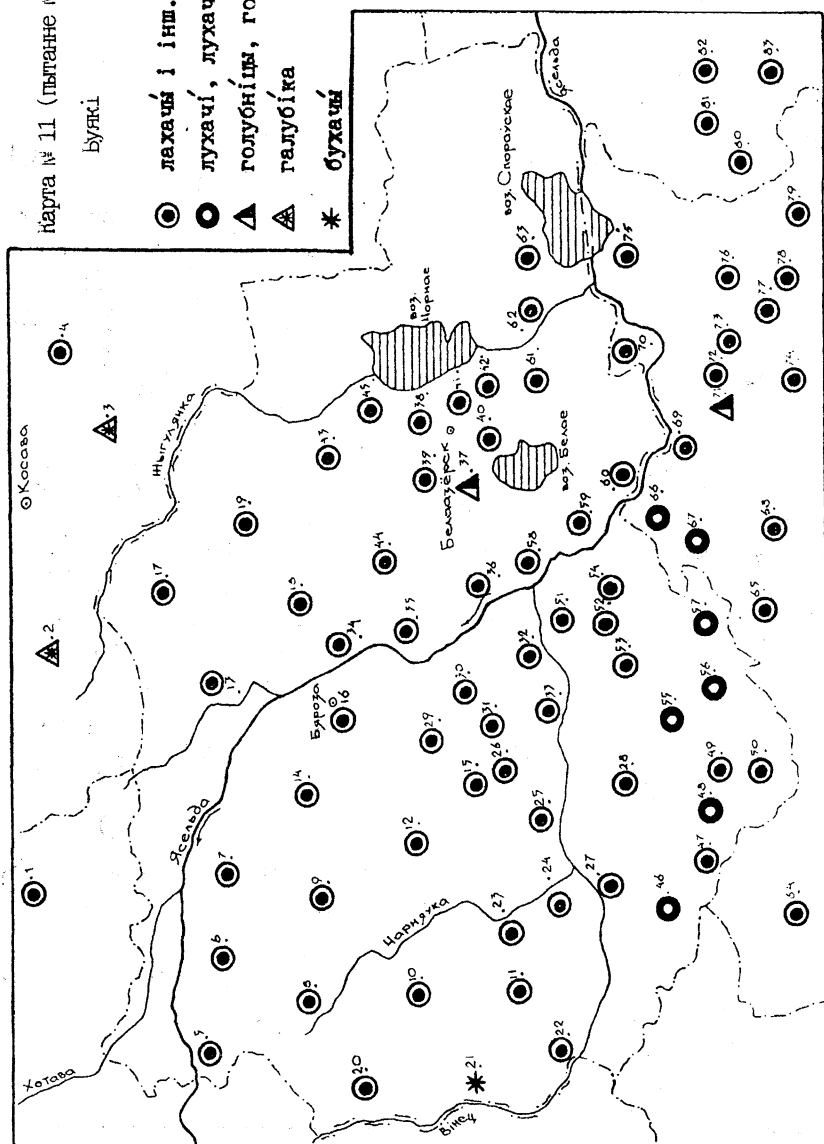
карта № 10 (пятак № 115)
АЖЫНЫ

Карта № 11 (план № 114)

БҮЛКІ

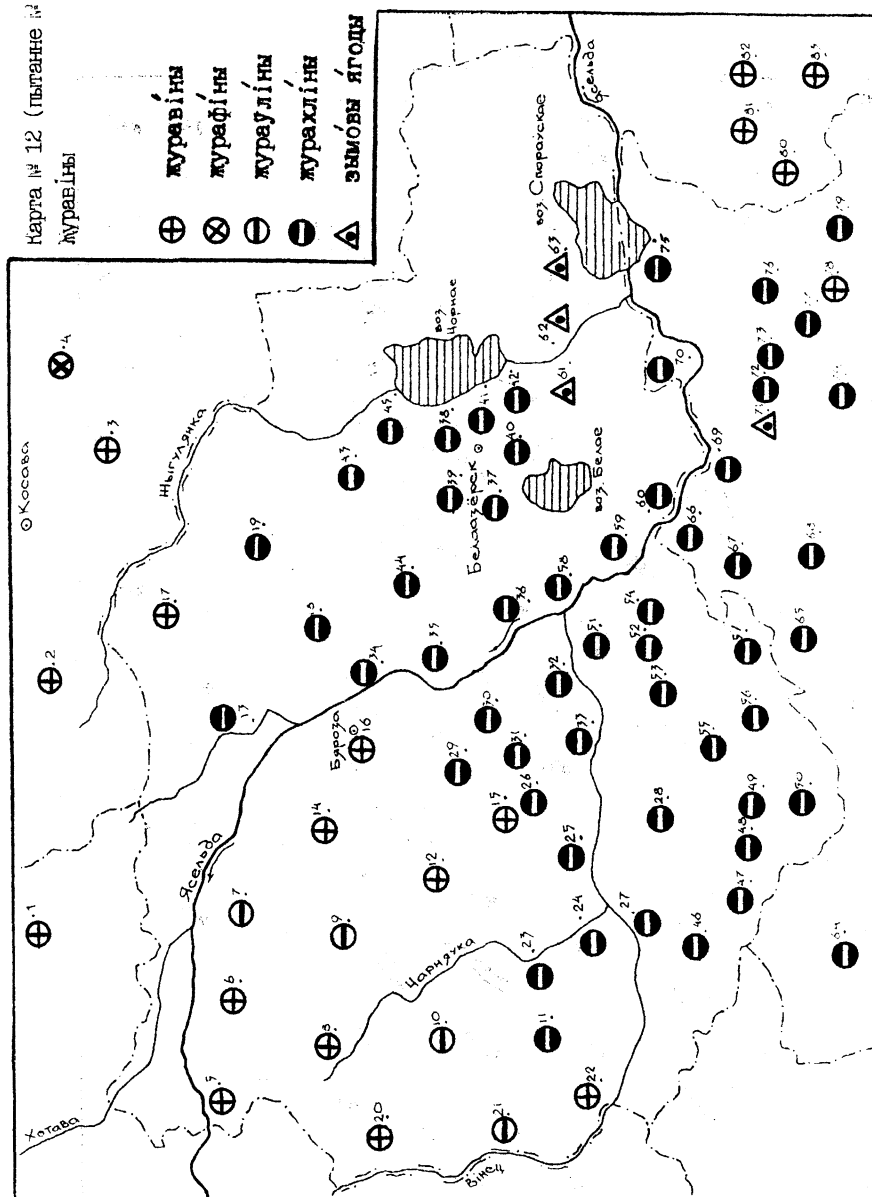
- лахачі і інш.
- лухачі, лухачі і інш.
- ▲ голубніцы, голубіцы
- ▲ галубіка
- * бухачі

Карта № 12 (пытанне № 113)

журавіны

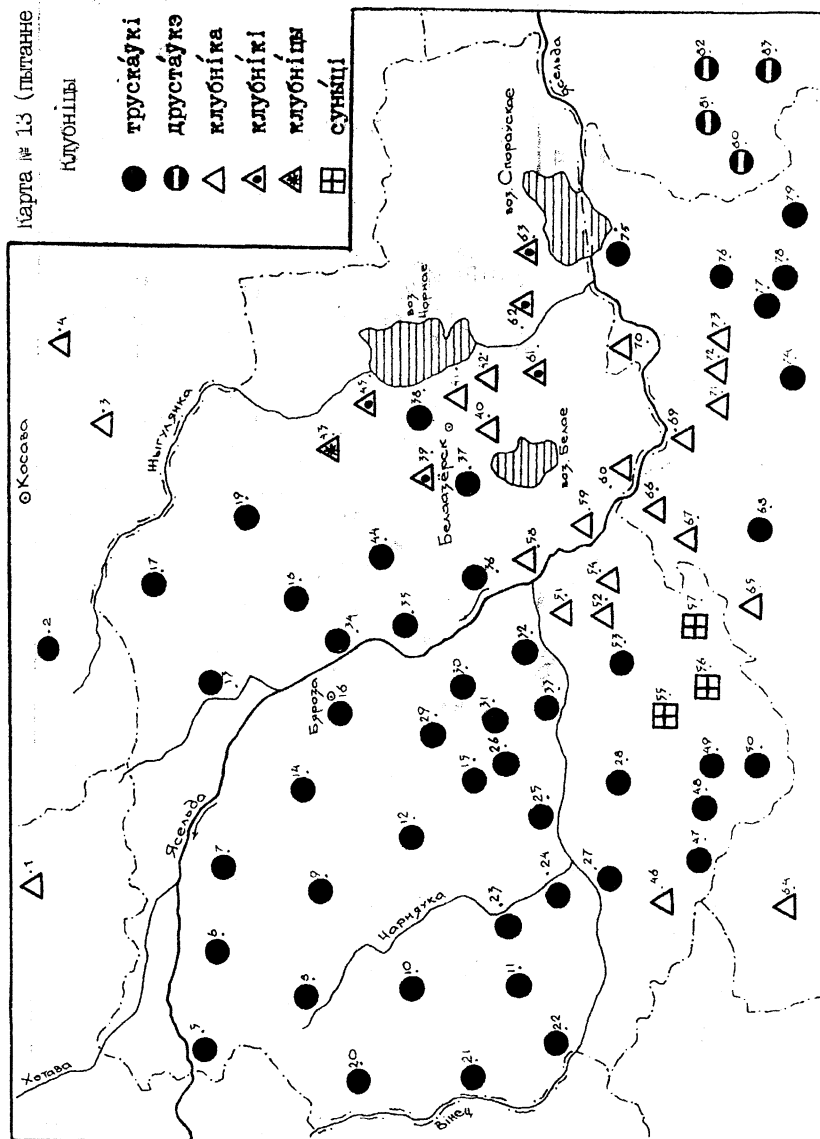
- ⊕ журавіны
 ⊗ журафіны
 ⊖ журауліны
 ⊙ журахліны
 △ звышліны

Карта № 13 (півтанне № 123)

КЛУБНИЦІ

- трускаўкі
- ⊖ друстаўкі
- △ клубнікі
- △ клубнікі
- △ клубніцы
- ⊞ суніці

Карта № 14 (пытане № 11')

аптекой

● лоташь, . і інш.
лотать і інш.

⊕ лотатте ⊕ латач

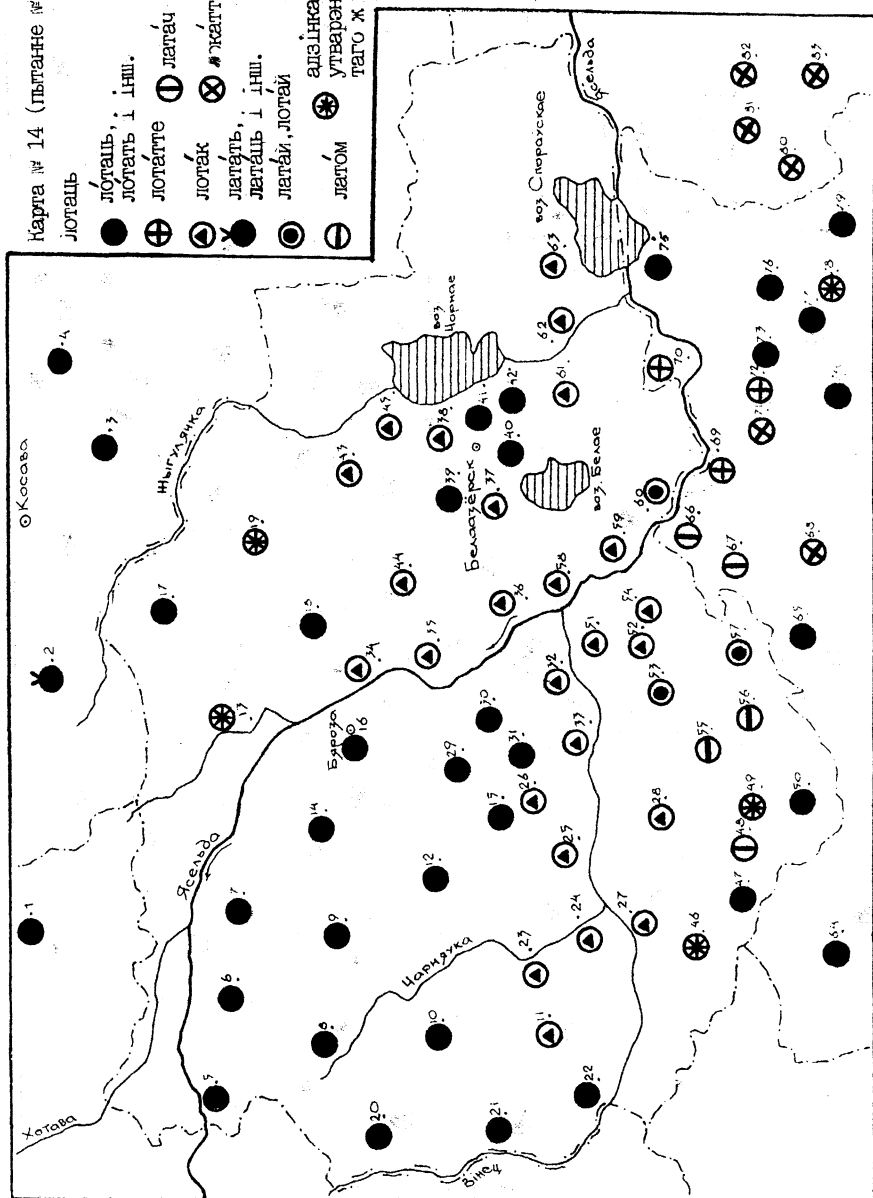
лотақ / жатте

латать, і інш.

латай, лотай

адаптивны
утваренні ад
таго ж часу

Елатом

Карта № 15 (пытанне № 120)

паказаны

● зозулін лён,
зозульчын лён

▲ шпіота

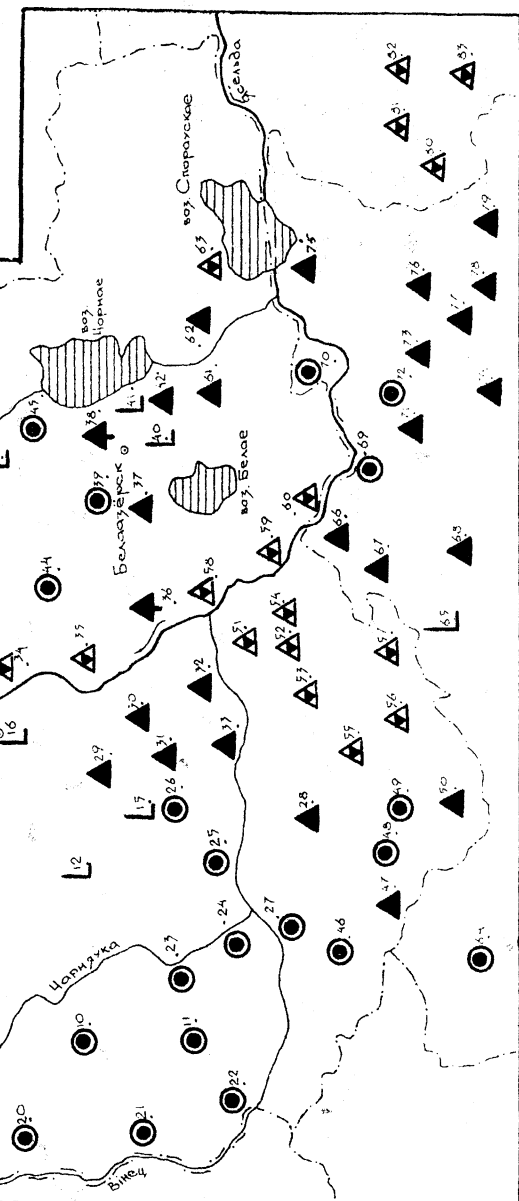
▲ курана шпіота

▲ шпіакі

└ лютік

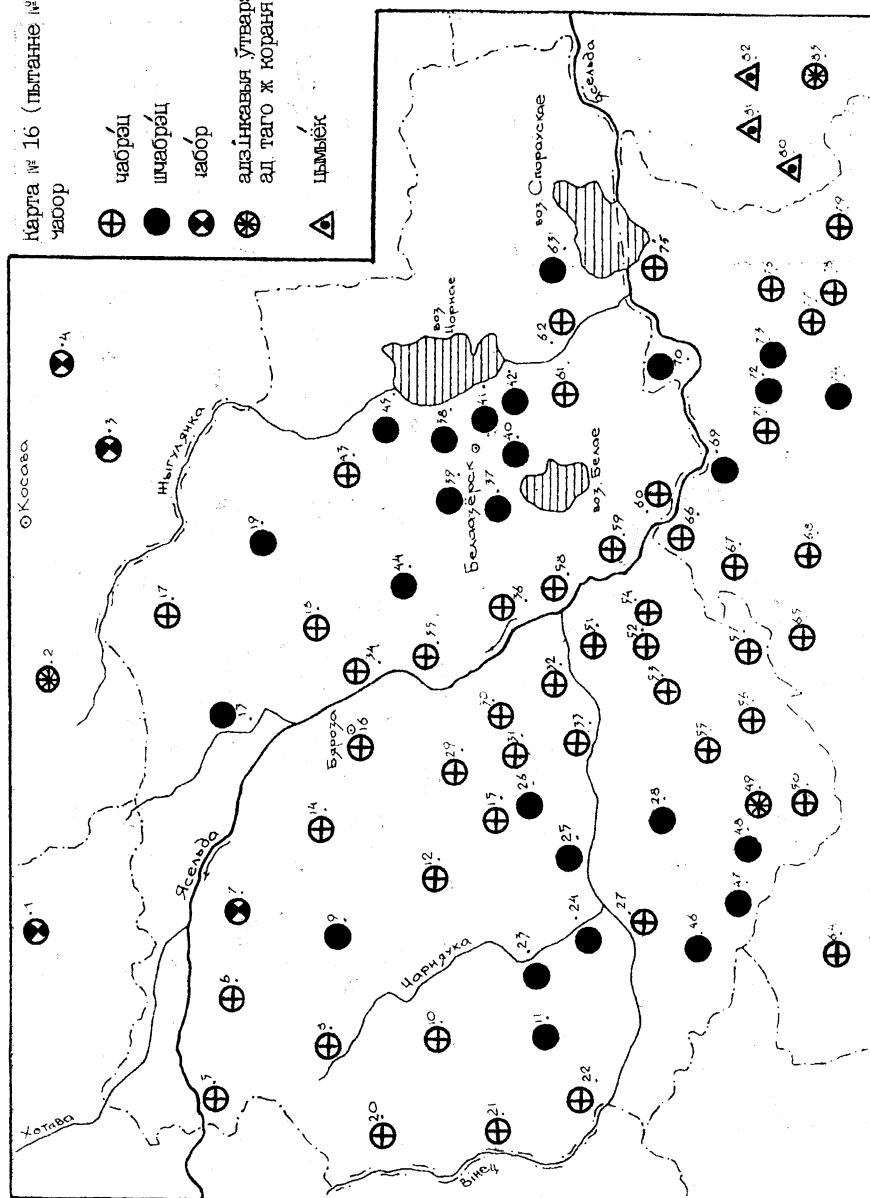
▲ лянці

▲ аліцікавыя
назвы

Карта № 16 (пытанне № 116)
чабор

- ⊕ чабрац
 ● шчабрац
 ⊗ чабор
 ⊗ адзілінавыя ўтварэнні
ад таго ж караня
 ▲ цямбэк

Крываўнік

Крываўнік

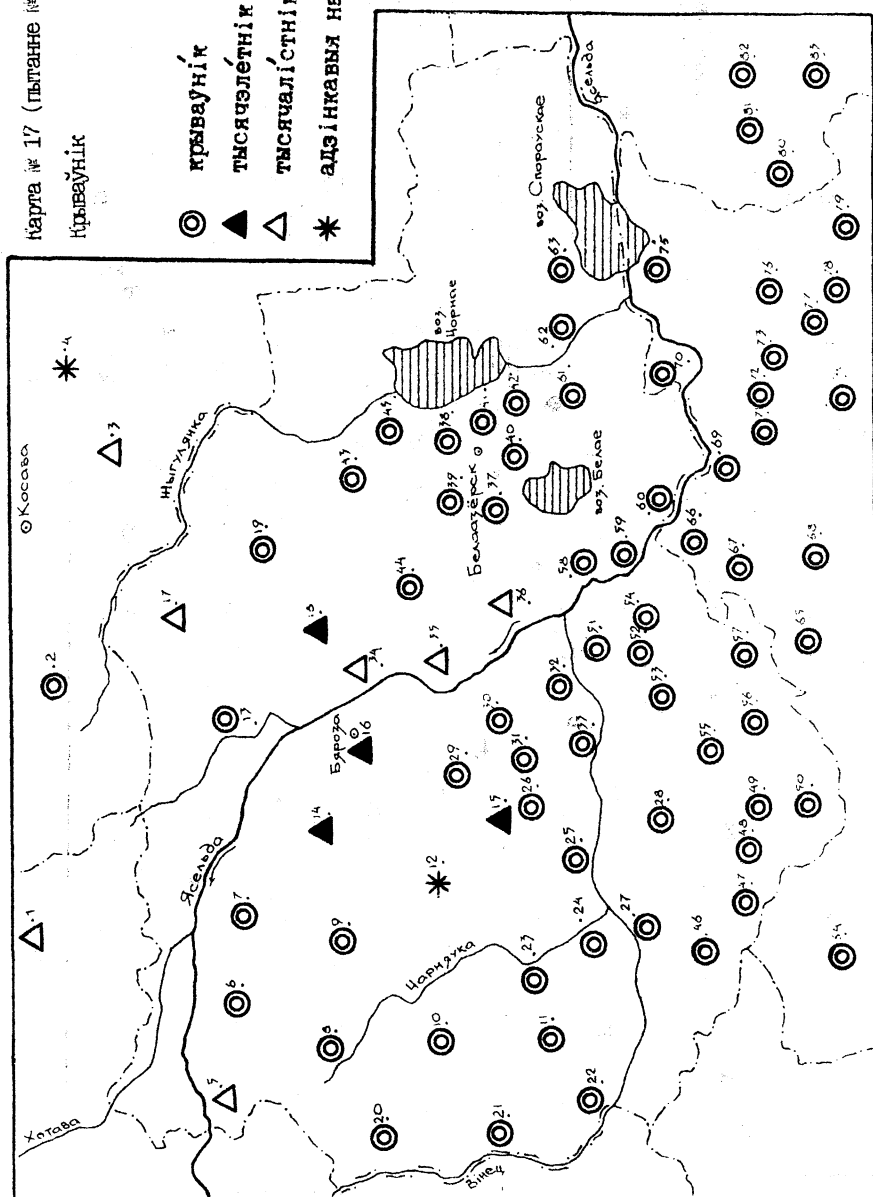
Тысячэлетнік

Тысяччалістнік

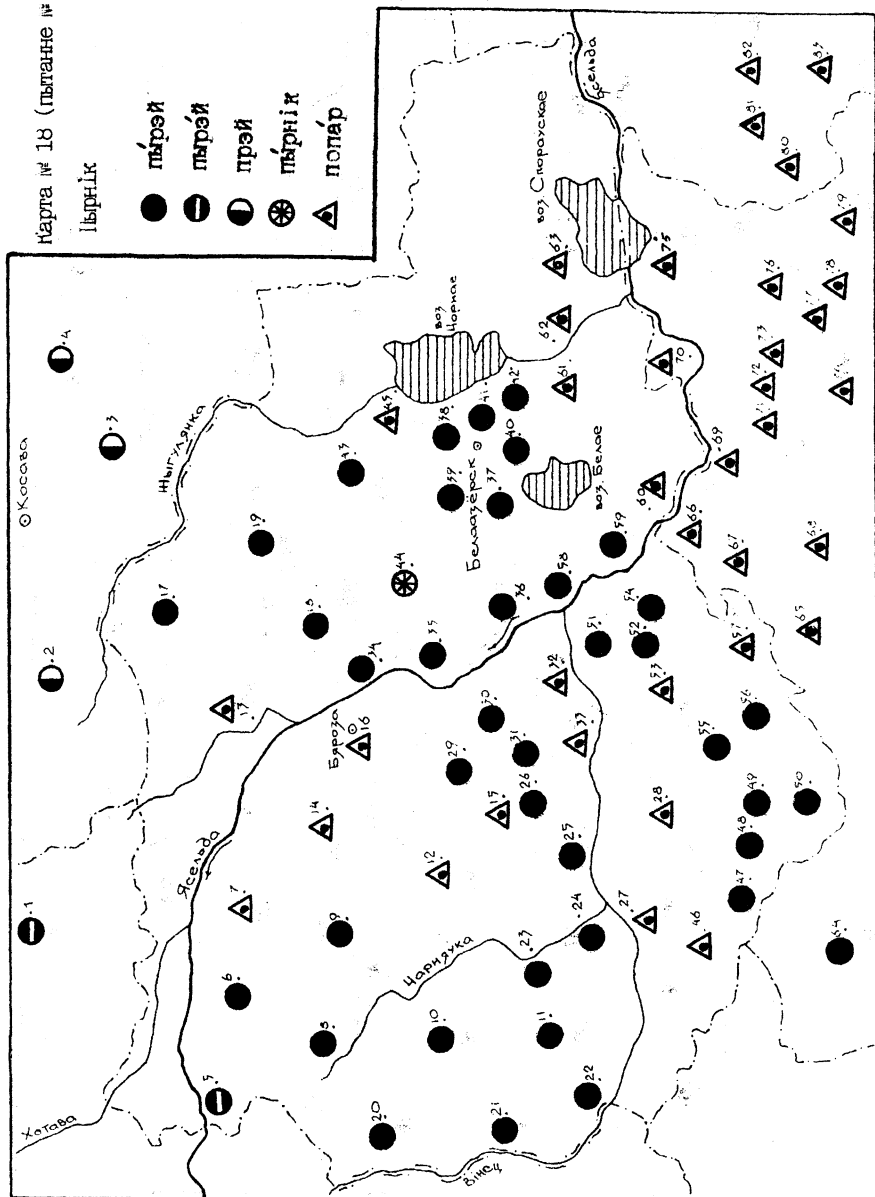
Адзінакавы назвы

Карта № 18 (планне № 122)

Цьрнік

- п'рэй
- п'рэй
- ◐ п'рэй
- ⊗ п'рэй
- ▲ полар

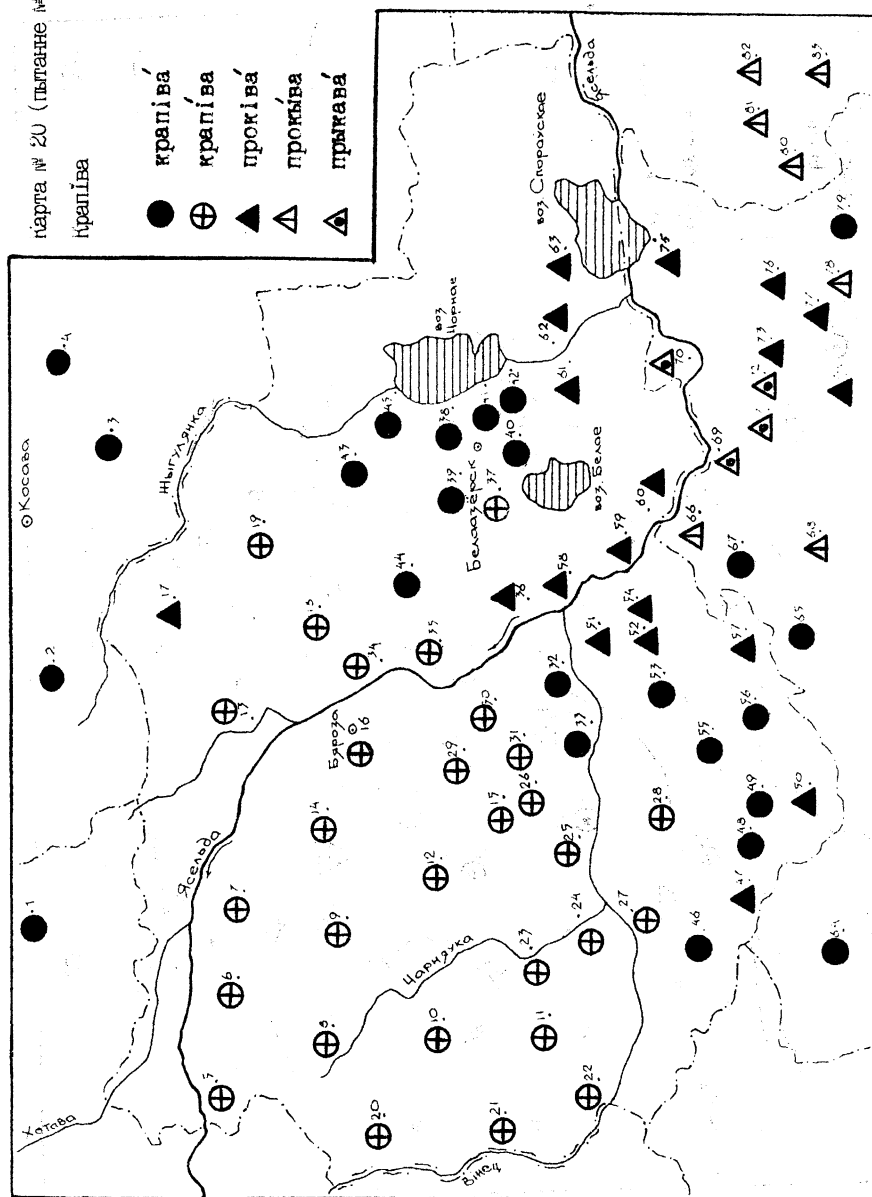

карта № 20 (план № 118)

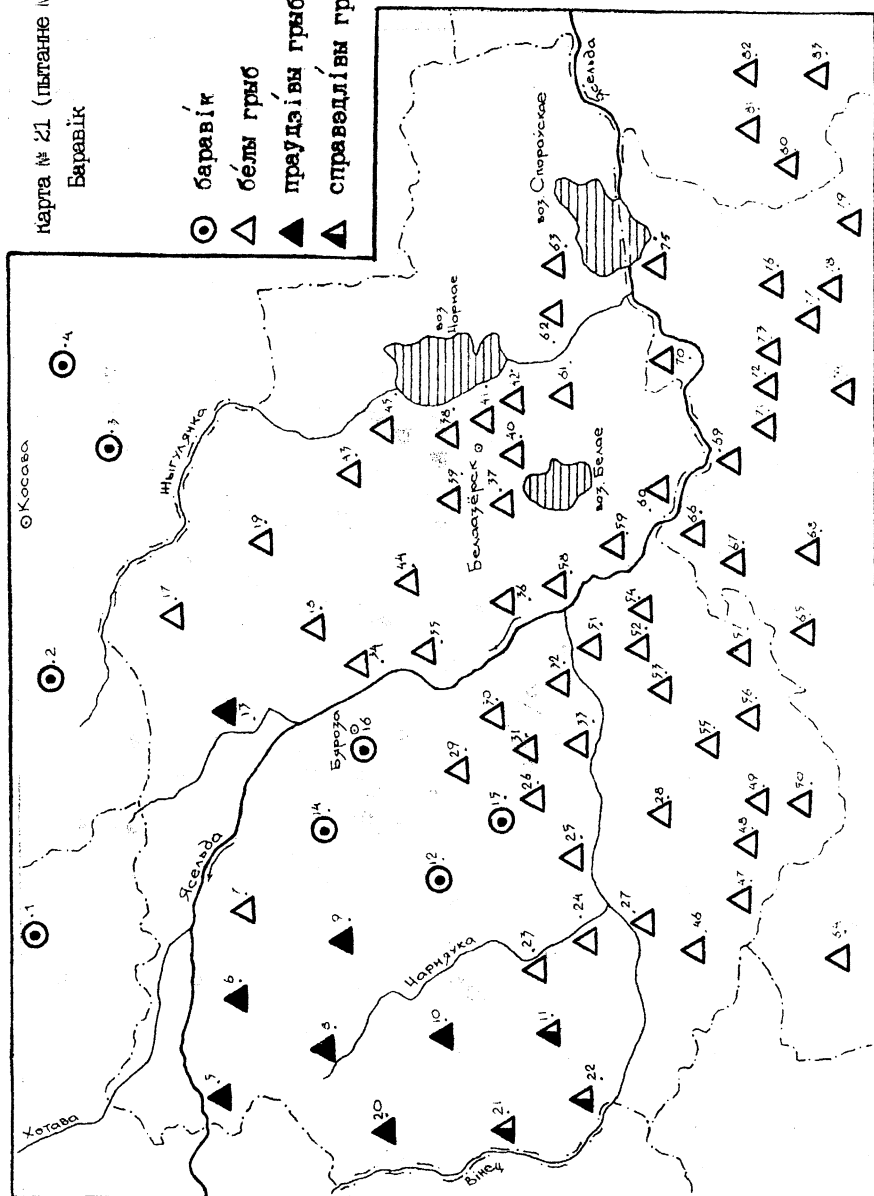
кратів

- кратів
- ⊕ кратів
- ▲ проків
- △ проків
- △ прків

Баравік

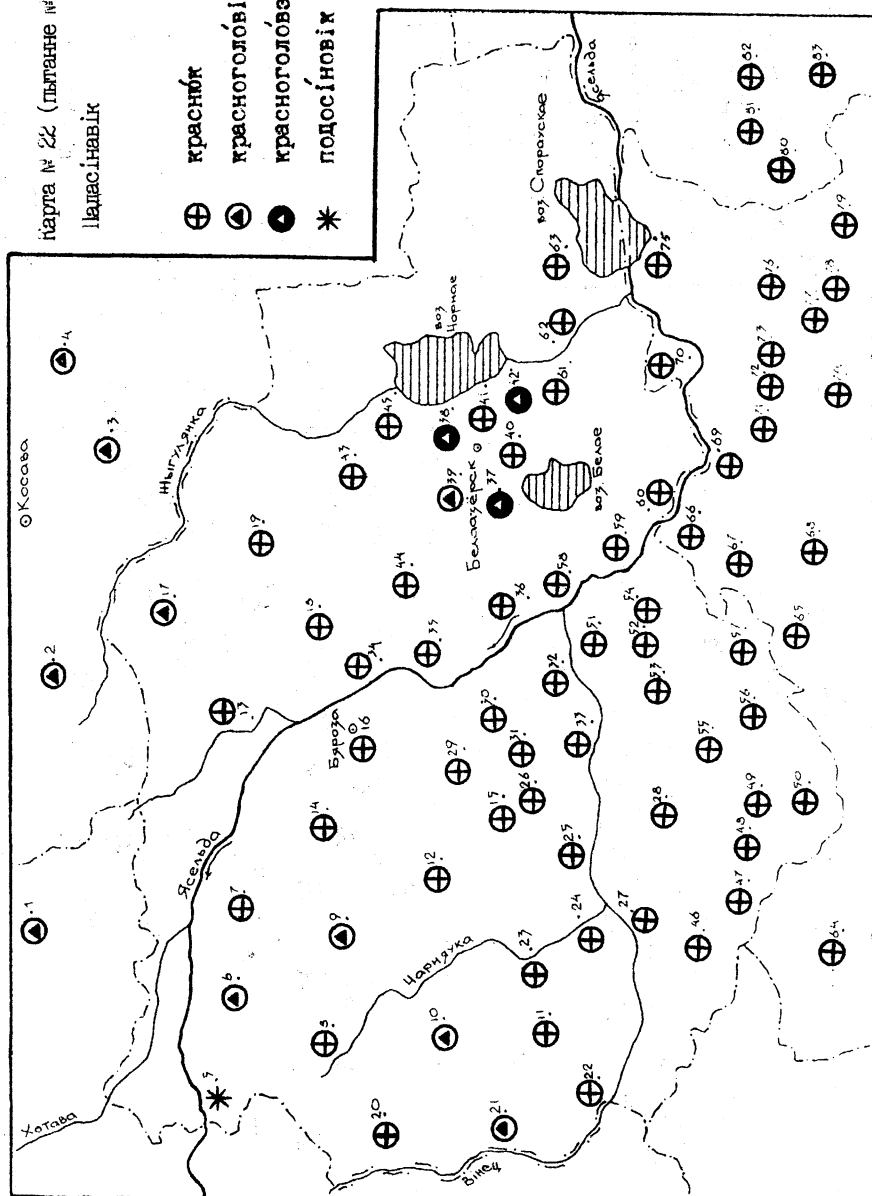
- баравік
- △ белы грыб
- ▲ прадзімны грыб
- ▴ справядлівы грыб

карта № 22 (п'ятанне № 140)

Царасінавіч

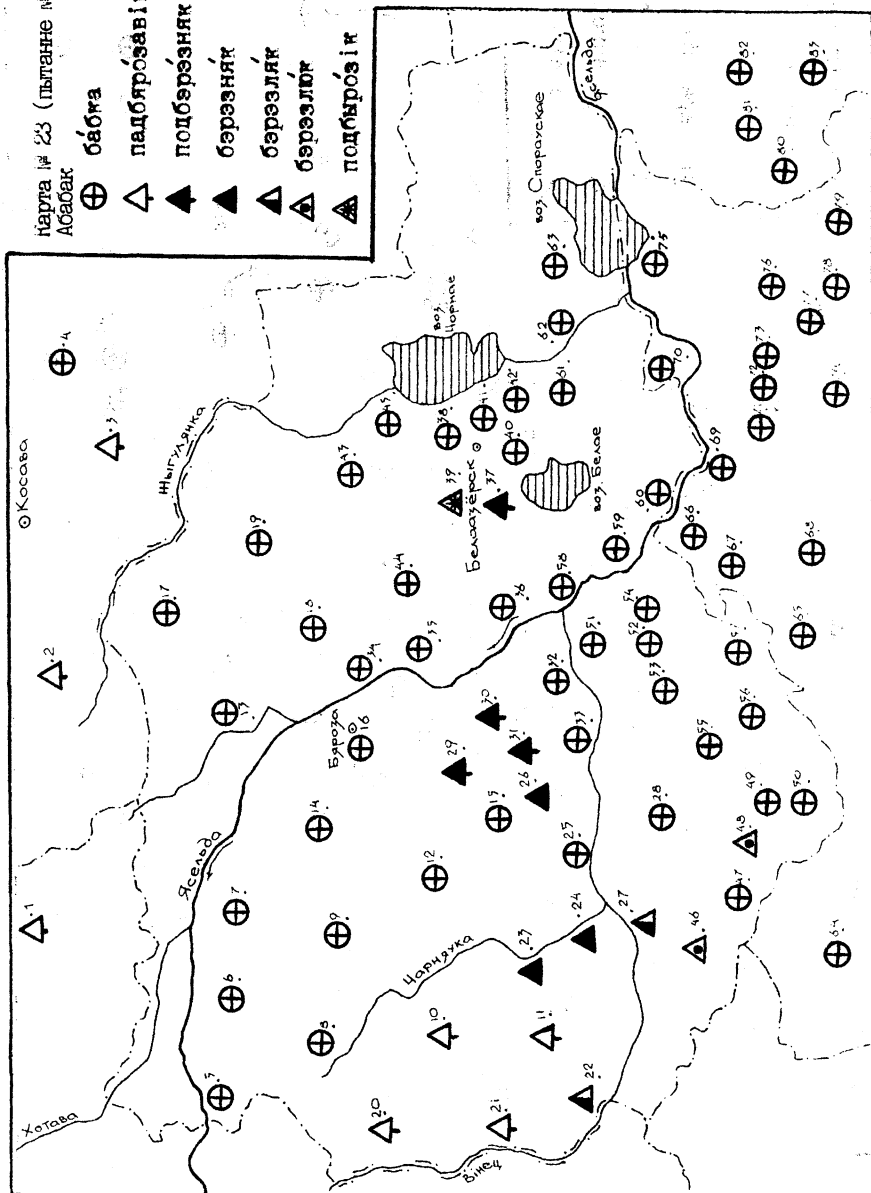
- ⊕ красны
 ⊙ краснаголовіч
 ● краснаголовіч
 * подсіновіч

карта № 25 (пытанне № 138)
Асобак

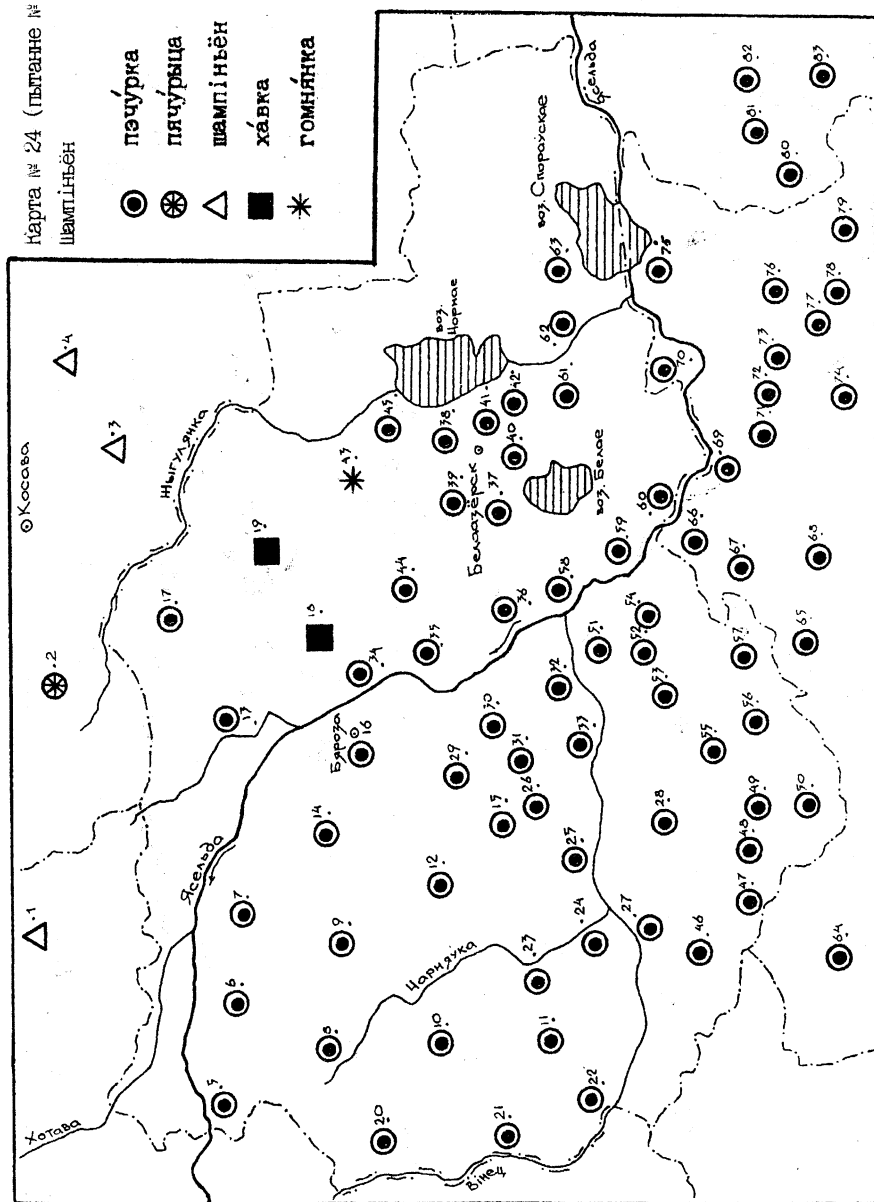
- ⊕ бабка
 △ падбярэзік
 ▲ падбярэзія
 ▲ бэрэзія
 ▲ бэрэзія
 ▲ бэрэзія
 ▲ падбярэзік

Карта № 24 (піданне № 137)

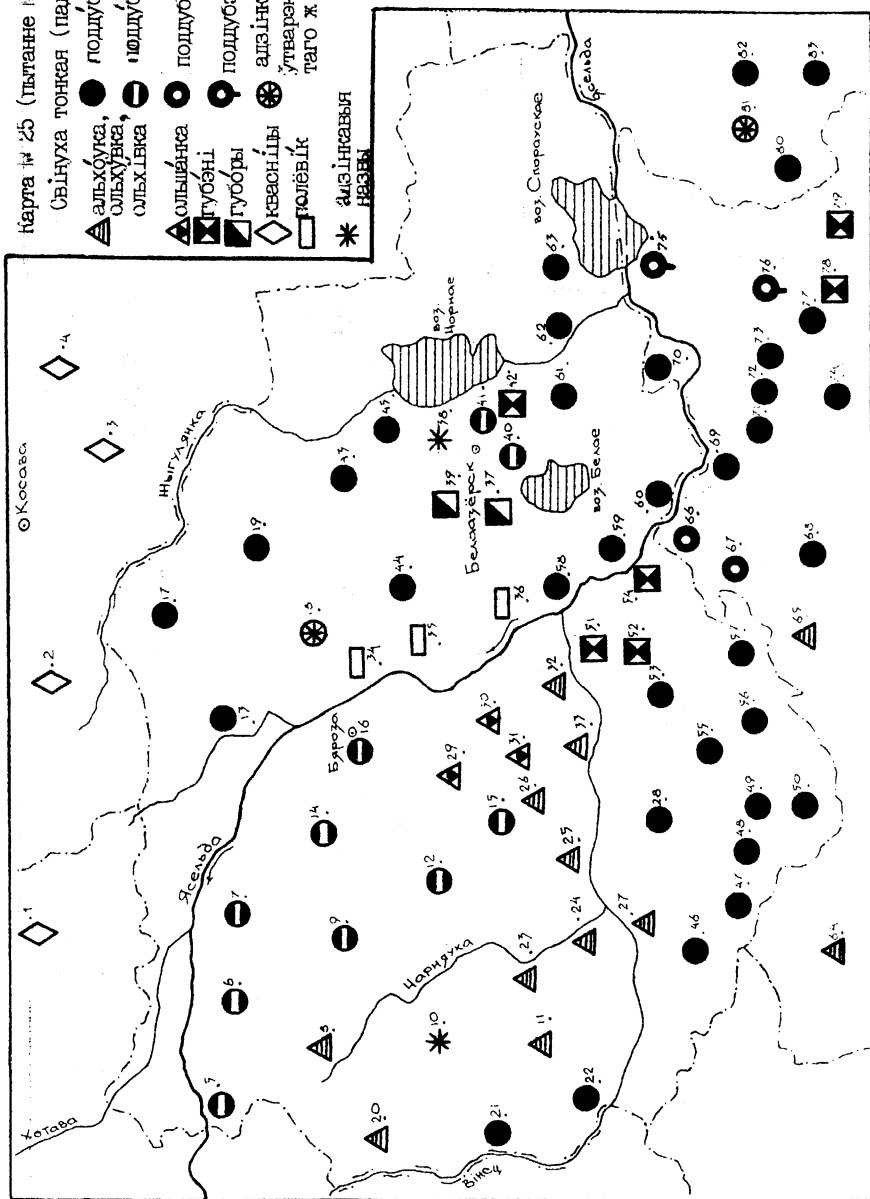
шампінськ

- п'єчка
 ⊗ п'єчка
 △ шампінськ
 ■ х'єчка
 * гомн'єчка

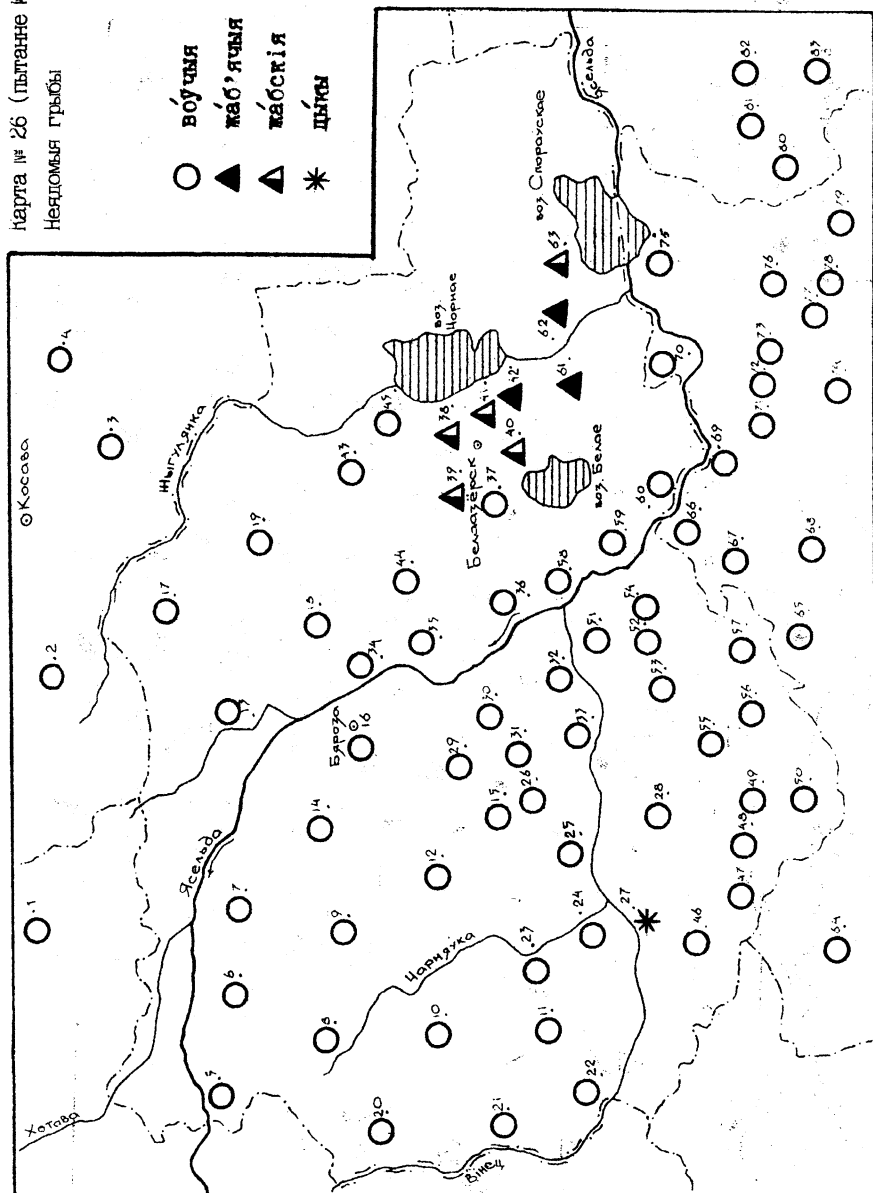

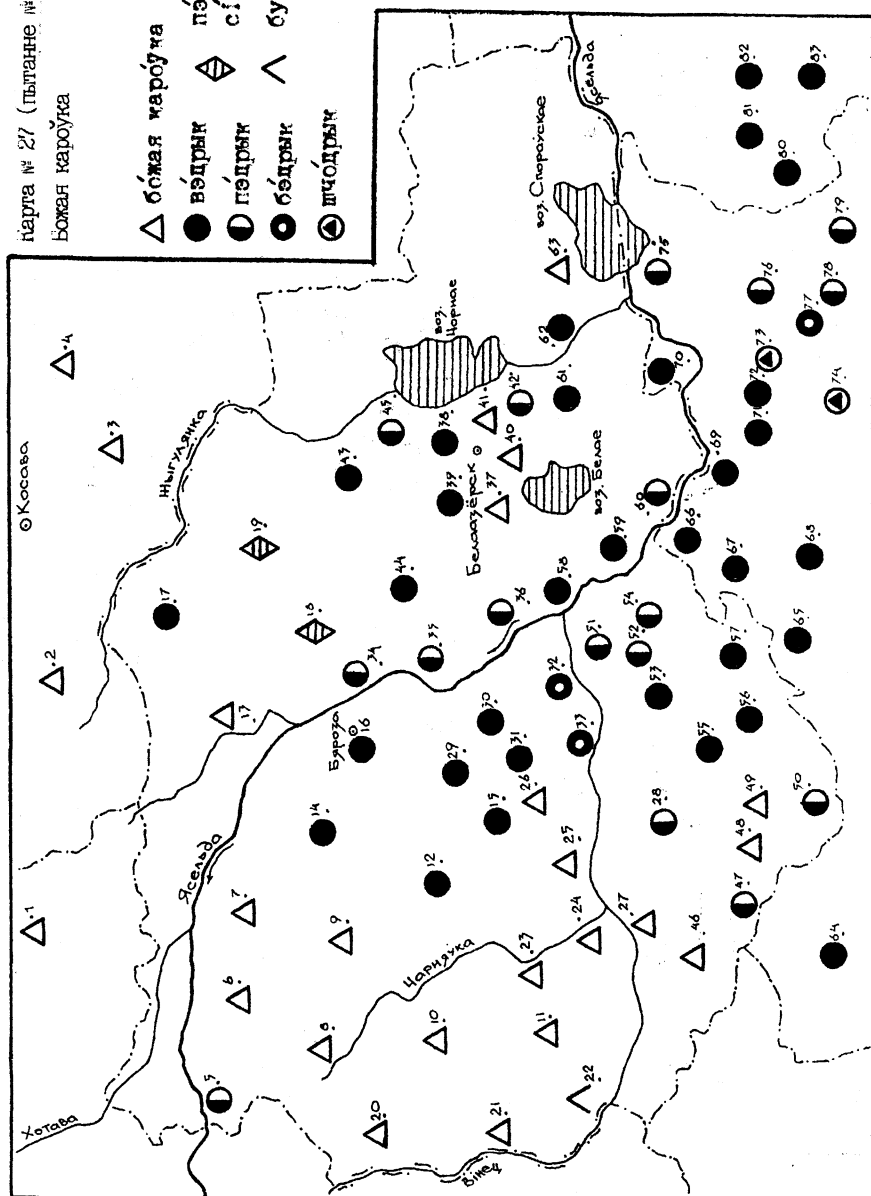
Карта № 25 (план № 139)
Сынуха тонкая (паддубнік)

- ▲ альхонка, ольхонка, ольхонка
 ● поддубнік
 ○ поддубнік
 ▲ ольшанка
 □ губані
 ▤ губоры
 ◇ квасніцы
 □ чолевік
 * азігнавыя назвы

карта № 26 (притание № 141)
Недомья грыбы

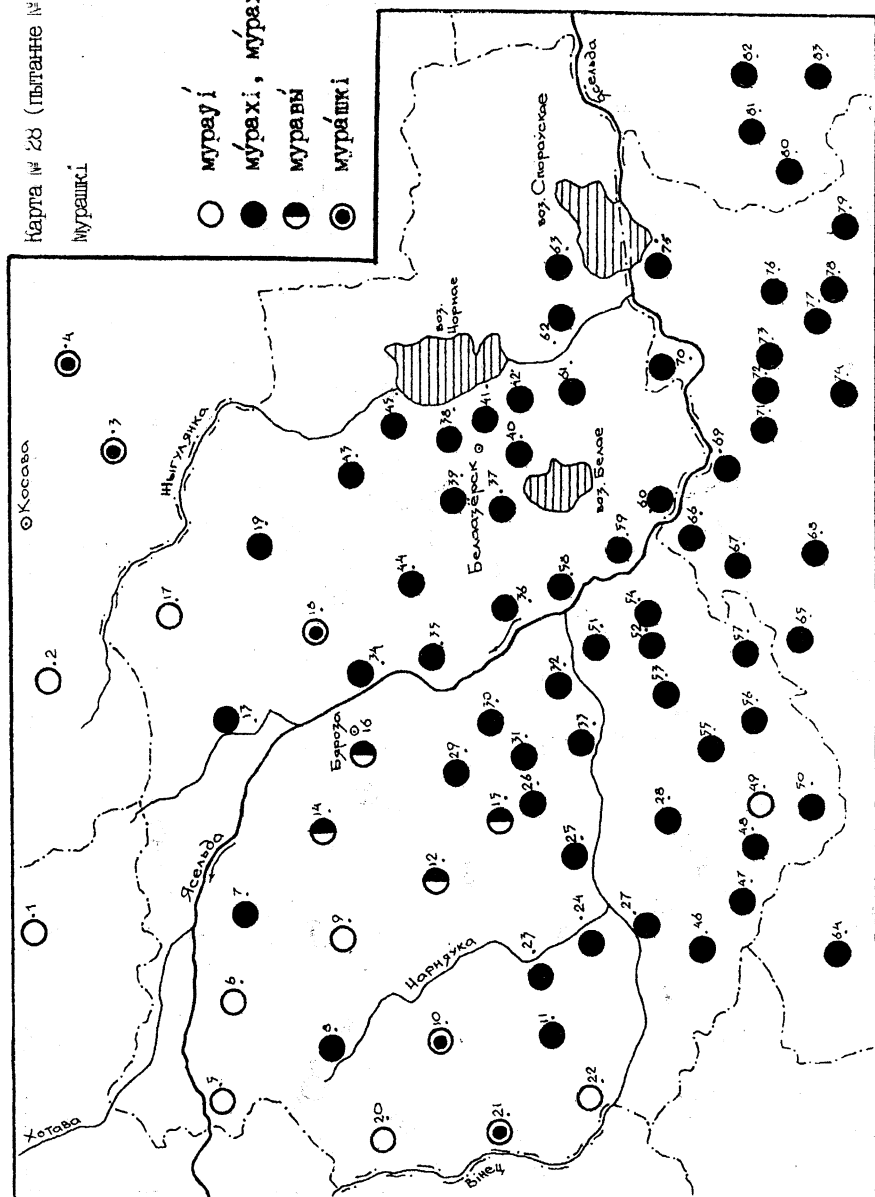

Карта № 28 (притание № 146)

Мурашки

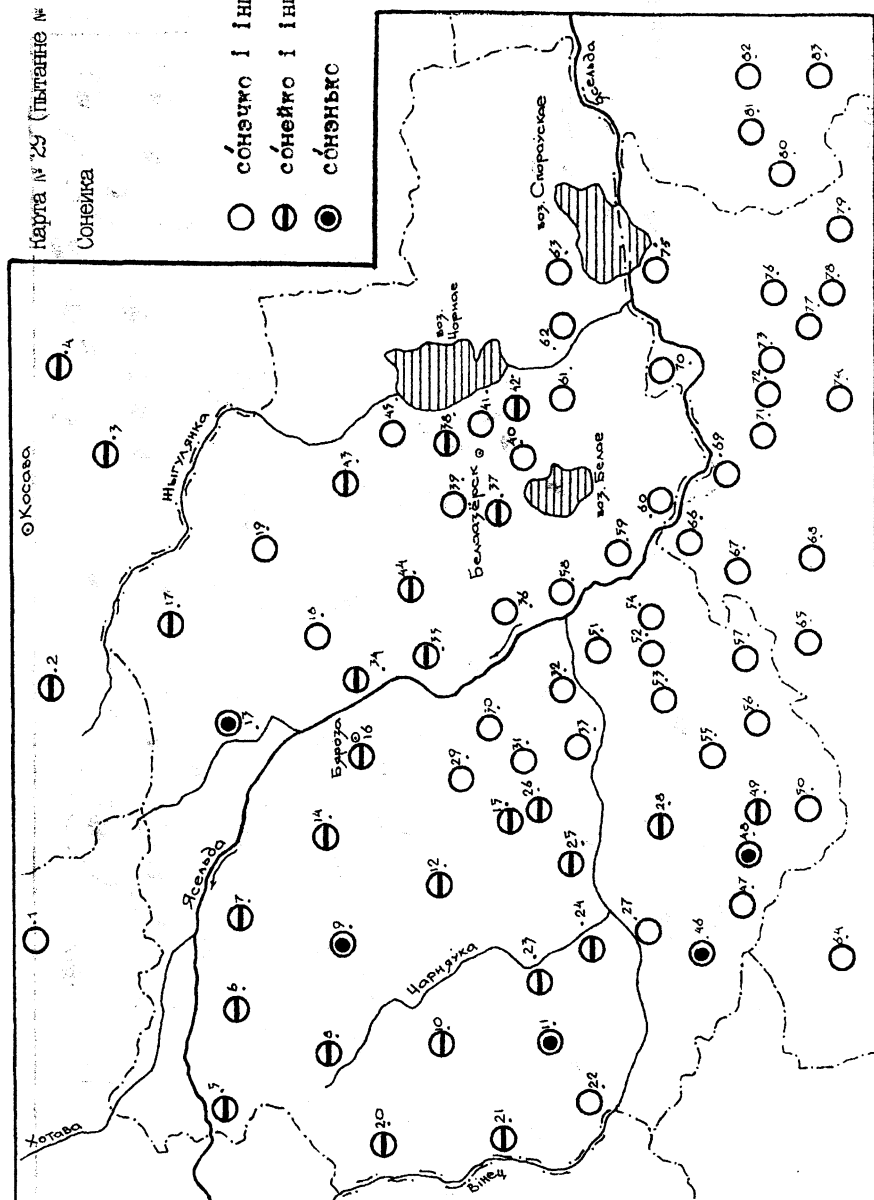
- мурауї
 ● мурахи, мурахи
 ◐ мураны
 ⊙ мурашки

Карта № 25 (примечание № 233)

Сонейка

- сонейки I инш.
 ⊖ сонейки I инш.
 ● сонейки I инш.

Лівень

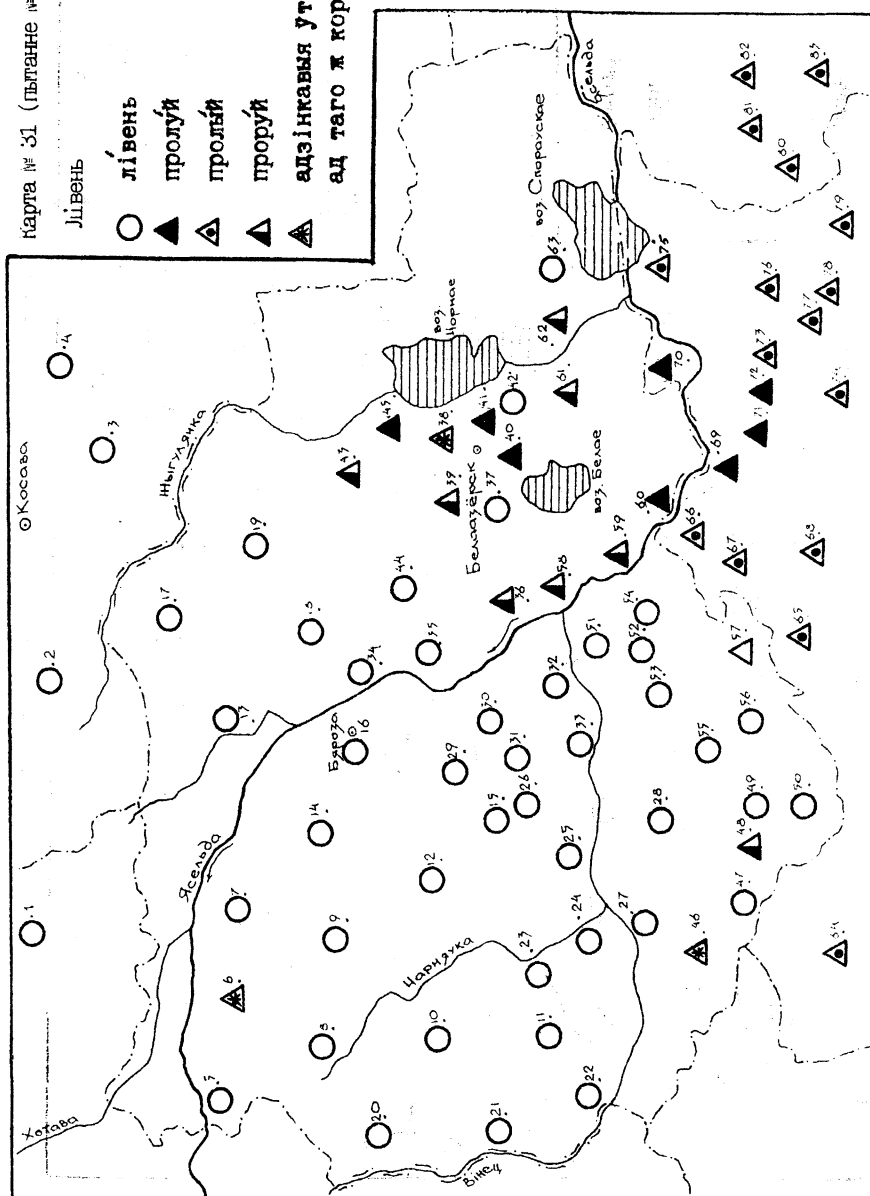
Од'вень

▲ пролив

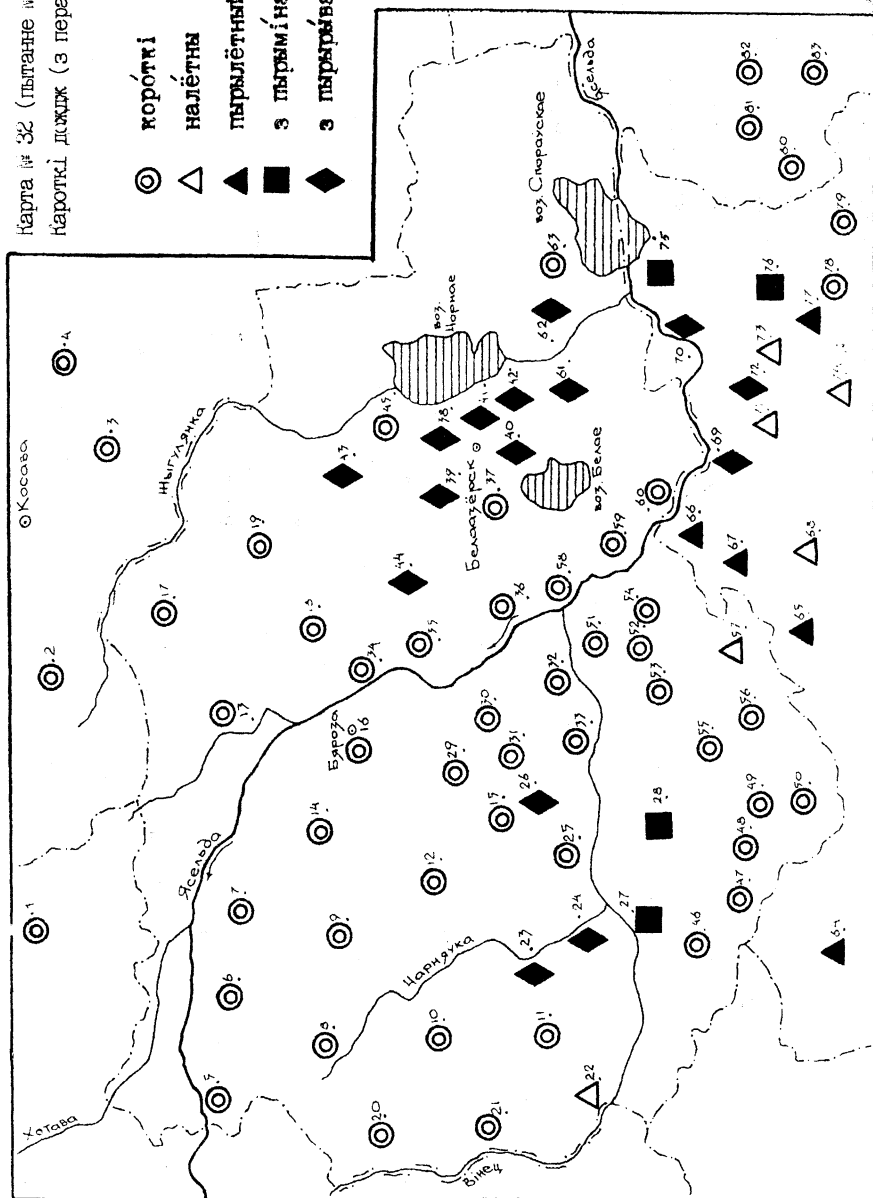
продължи

Δ **πρῶν**

**▲ адзінкавыя ўтварэнні
ад таго ж кораня**

Карта № 32 (північне № 536)
 Кароткі доки (з переривами)

- мгла
 ⊙ мгла
 ⊕ мгла
 ● мгла
 ◐ мгла
 ◑ мгла
 △ рось
 ▴ рось
 ▵ рось
 ▲ морсить
 □ мгла
 ⊞ мгла
 ⊠ мгла
 ◇ мгла
 ◊ мгла
 ◌ мгла
 * рось
 * морсь
 * ізмарсь

морсить

дрібні

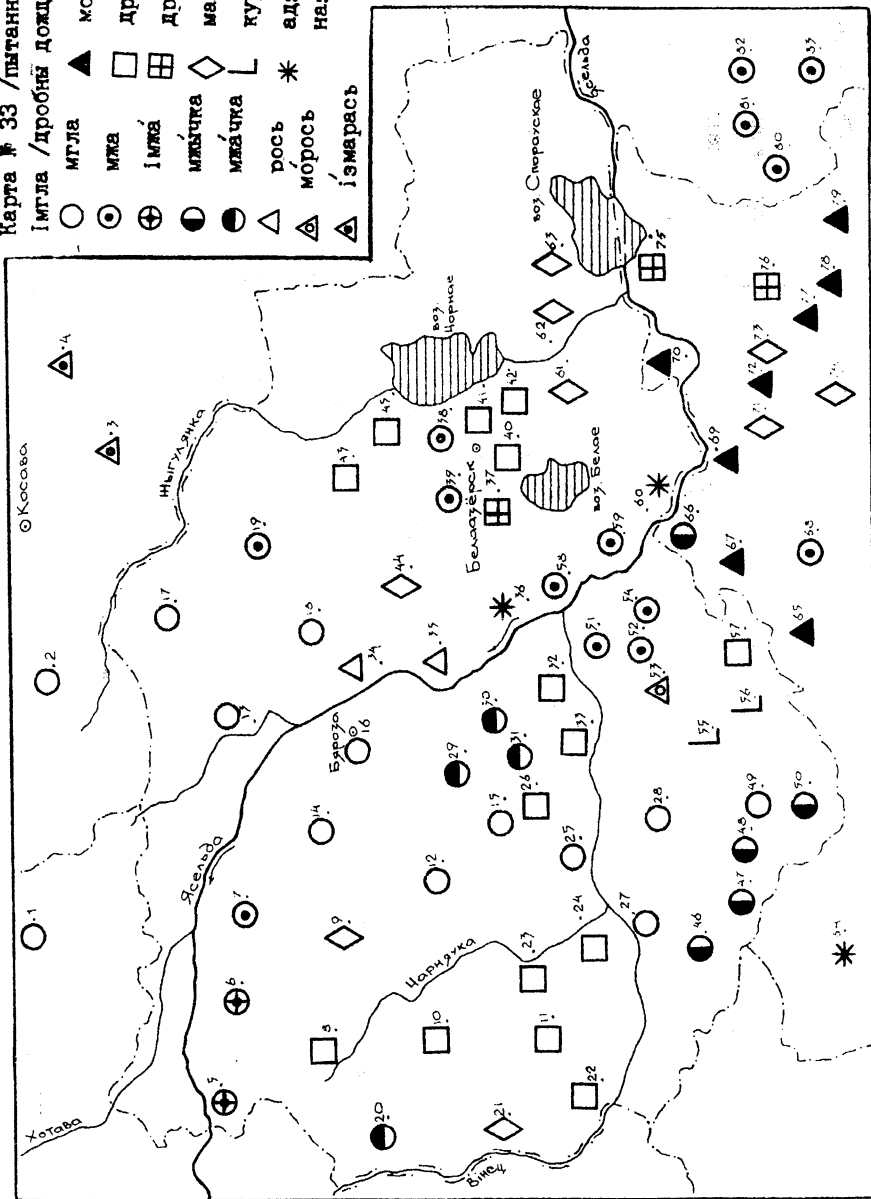
дрібні

дрібні

дрібні

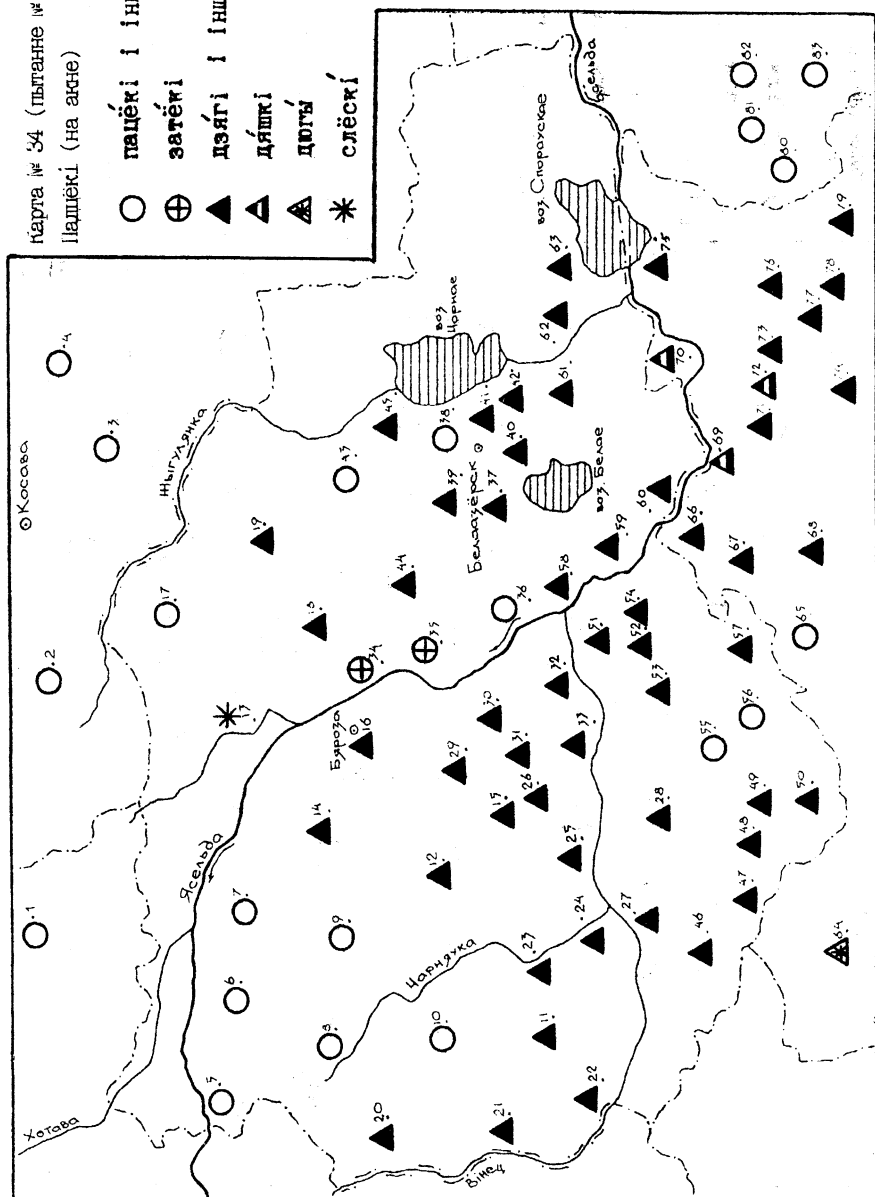
дрібні

дрібні

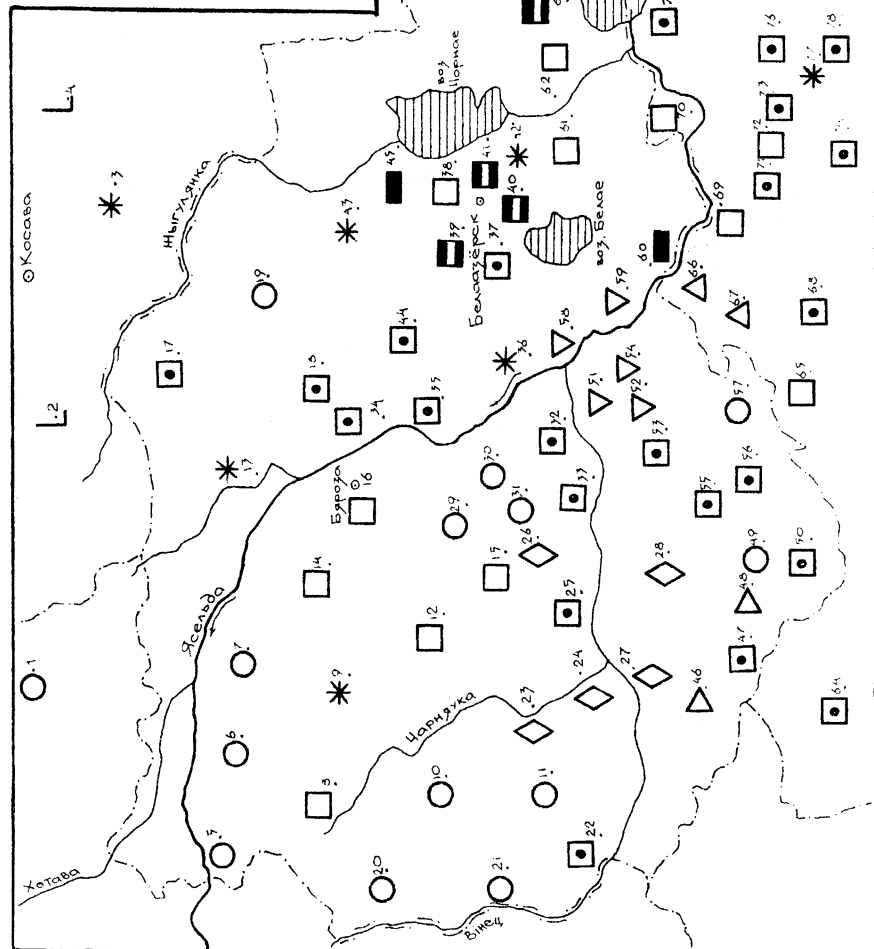

карта № 34 (п'янке № 241)
Падієкі (на акне)

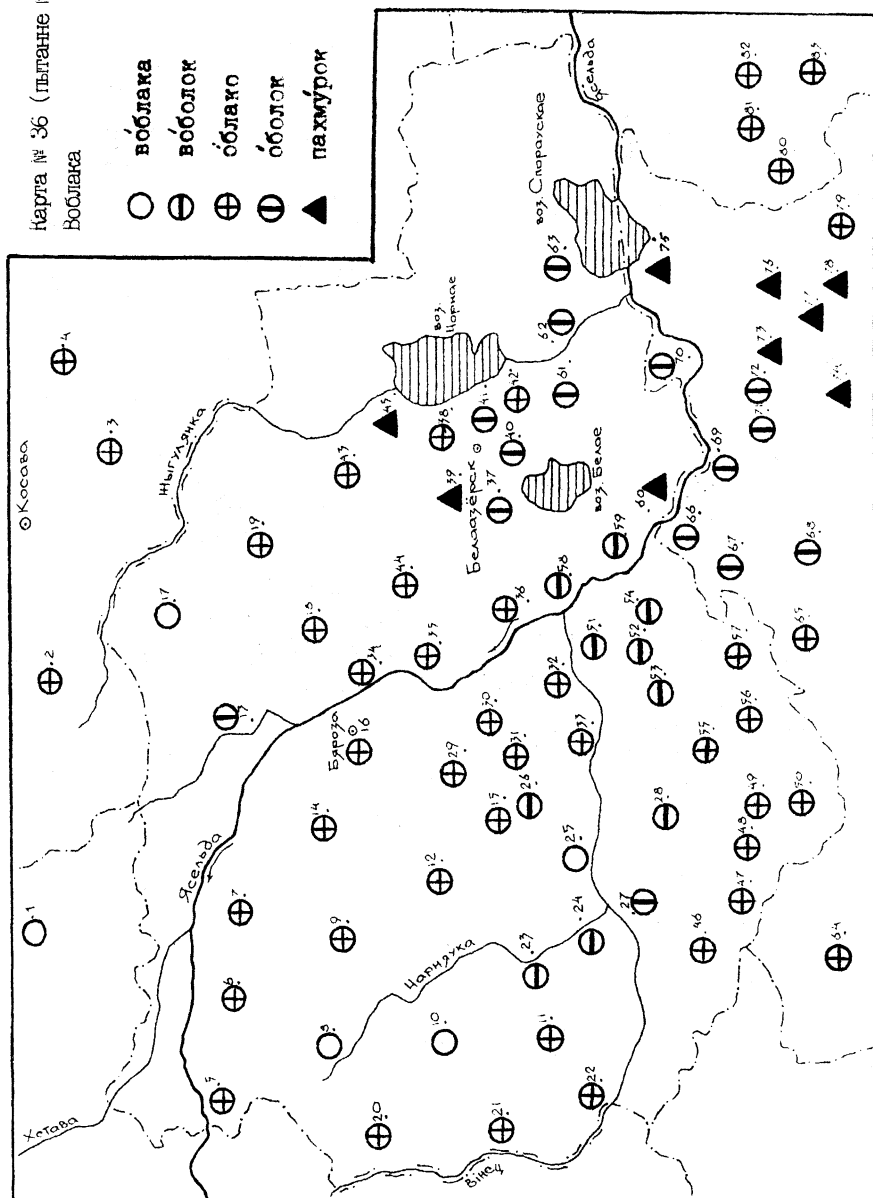
- пац'єкі і інш.
⊕ зат'єкі
▲ дз'ягі і інш.
△ д'яшкі
* сл'єскі

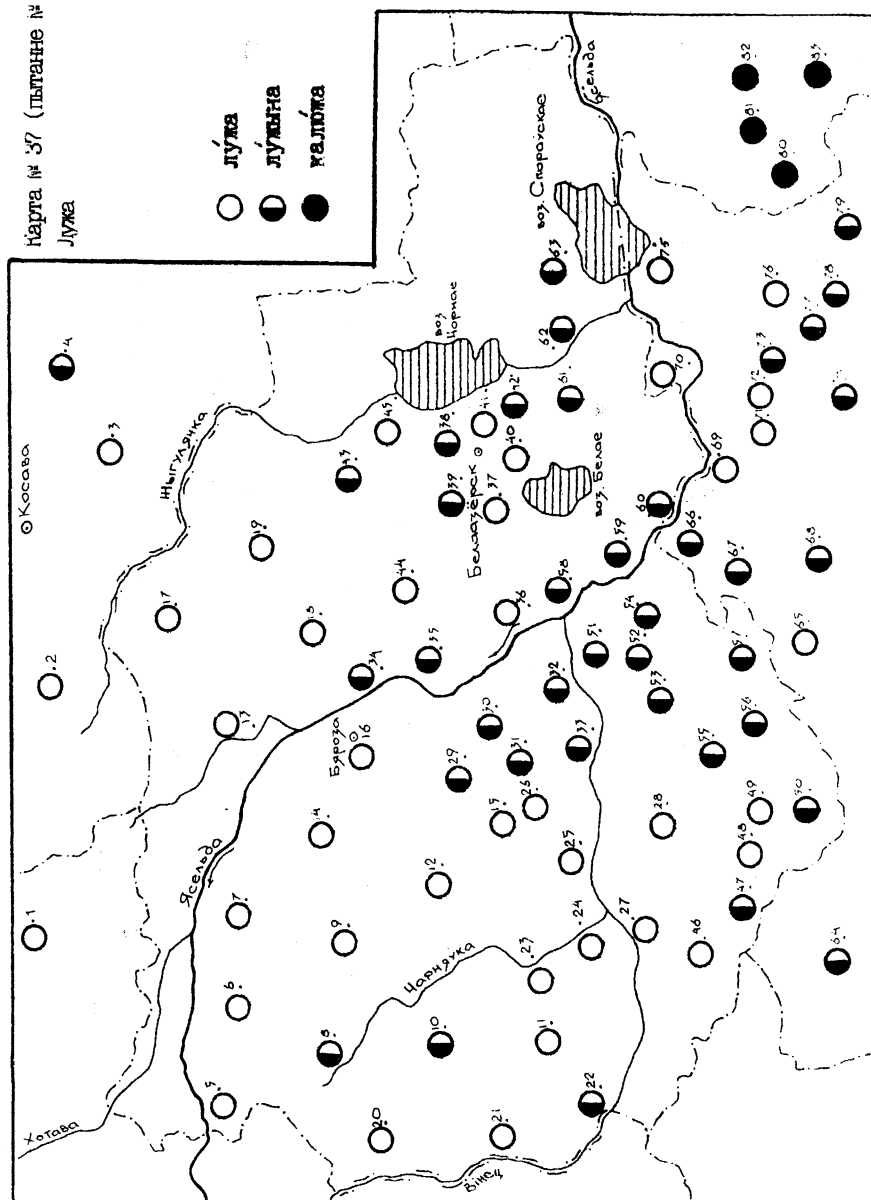
Карта № 35 (п'янке №242)
 бурбалка (на вапзе у час
 лажжу)

Карта № 36 (пытание № 236)
Воблака

Карта № 37 (план № 243)
Лужа

Карта № 38 (пытане № 246)

Bip

⊕	в і р	*	адзі́нкая
⊙	н р		назы

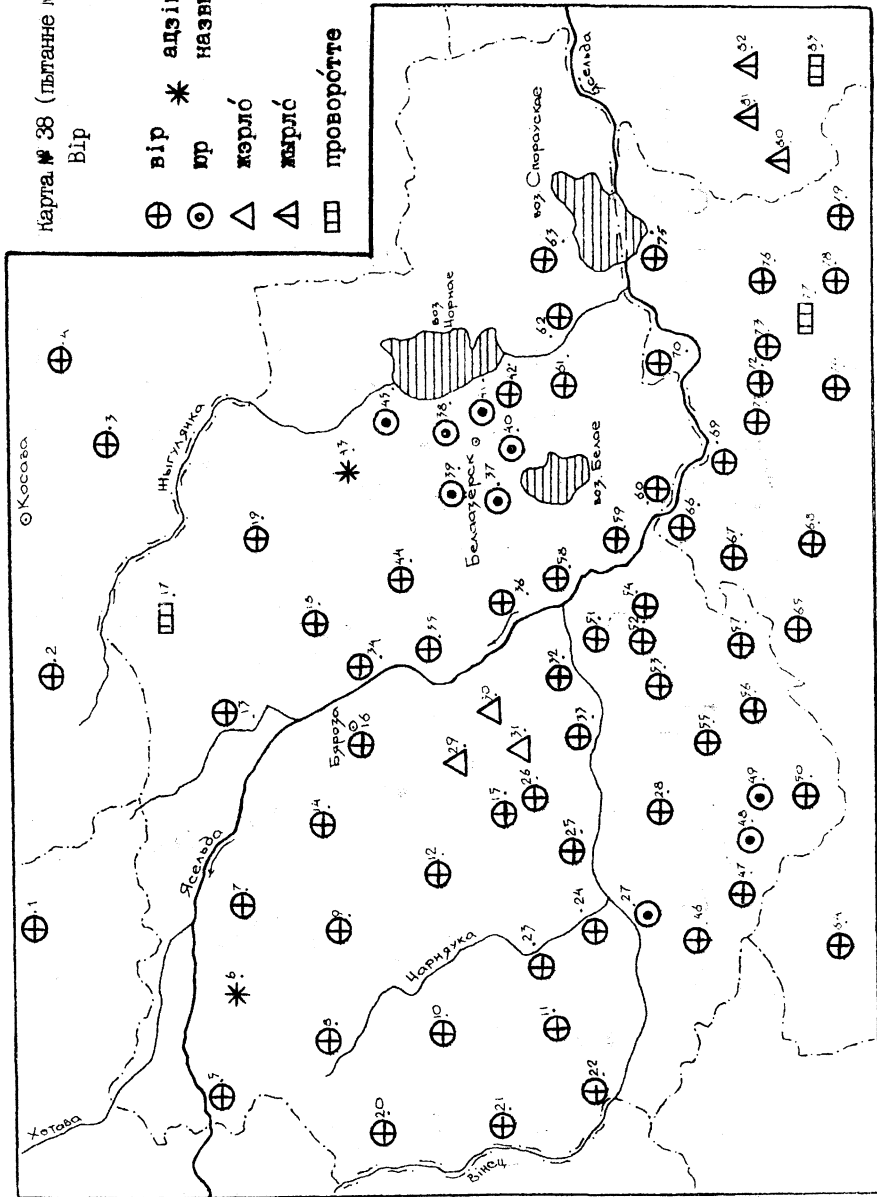
୩୧୭

top

Order

‘

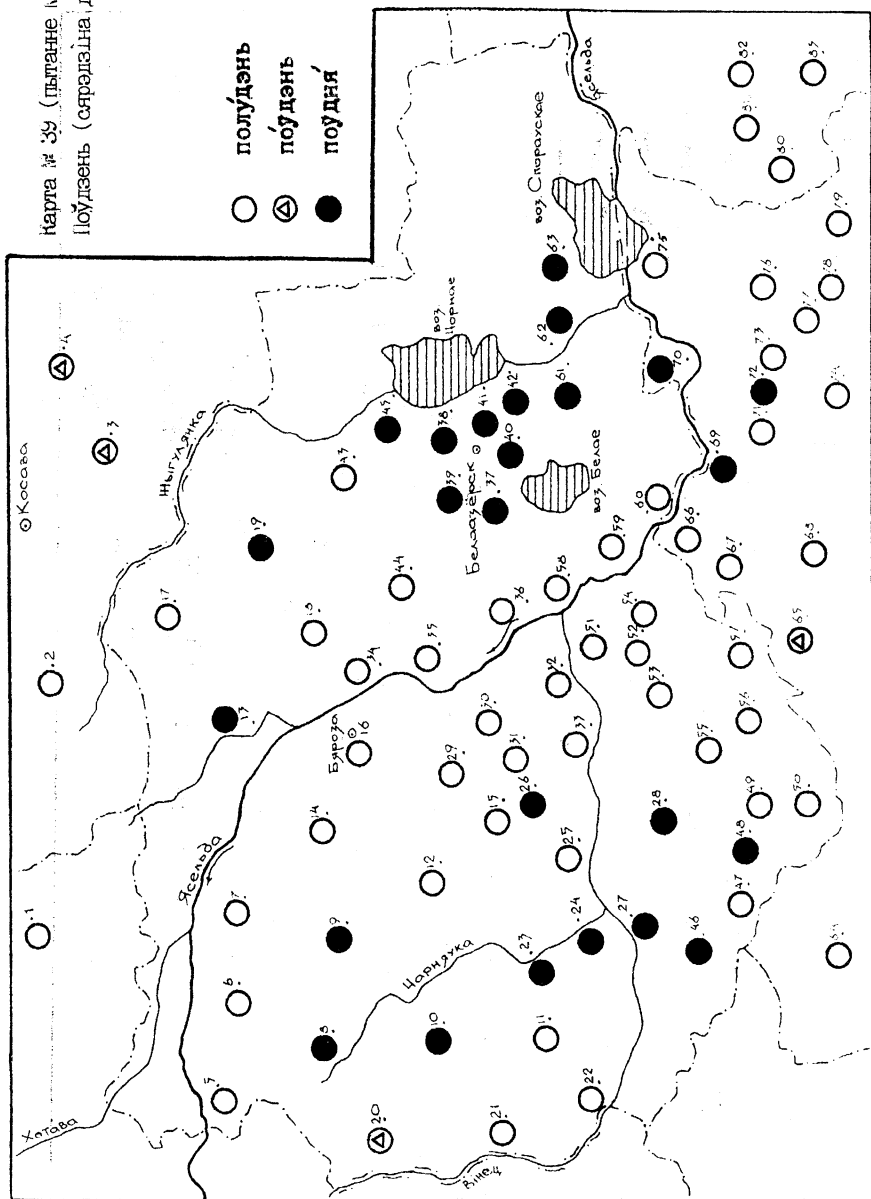
провороте

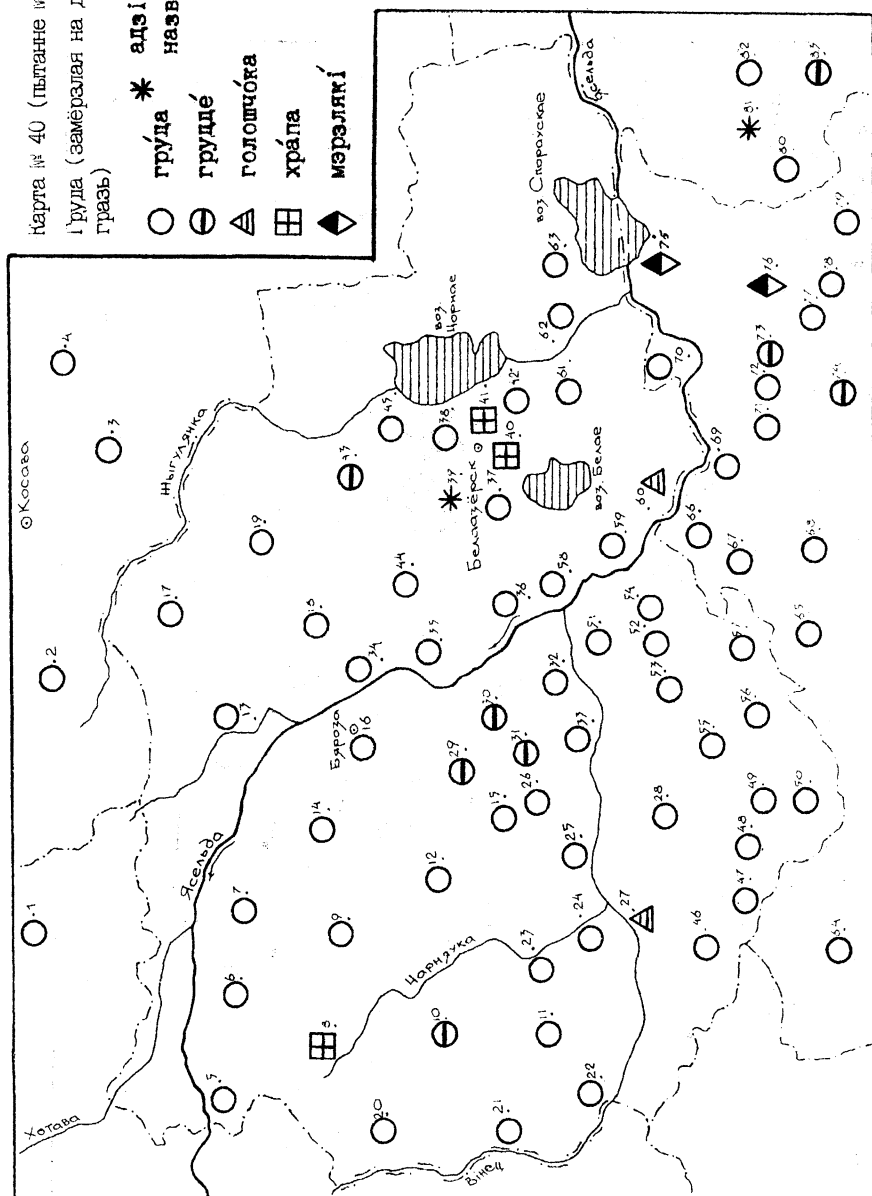

Карта № 39 (план № 256)
Полдень (середина дня)

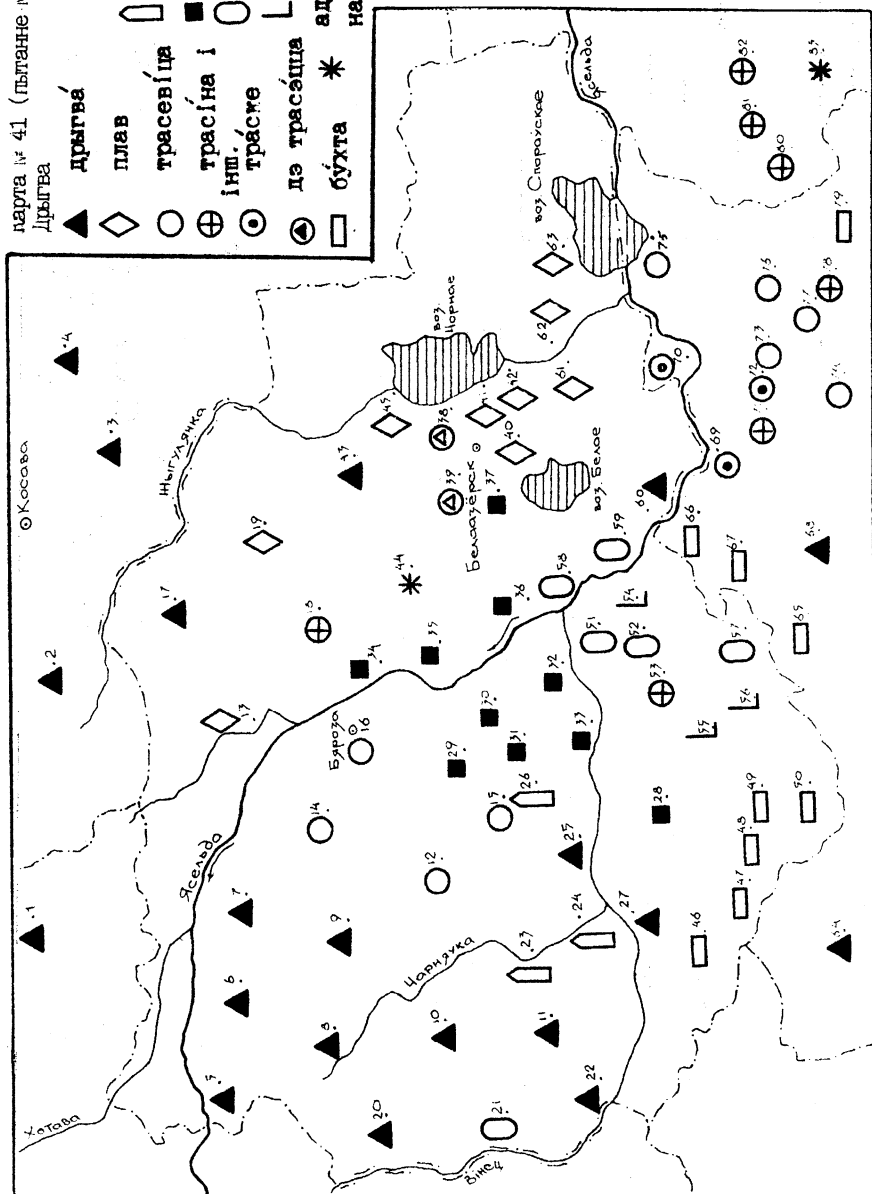
○ полдень
⊙ полдень
● полдень

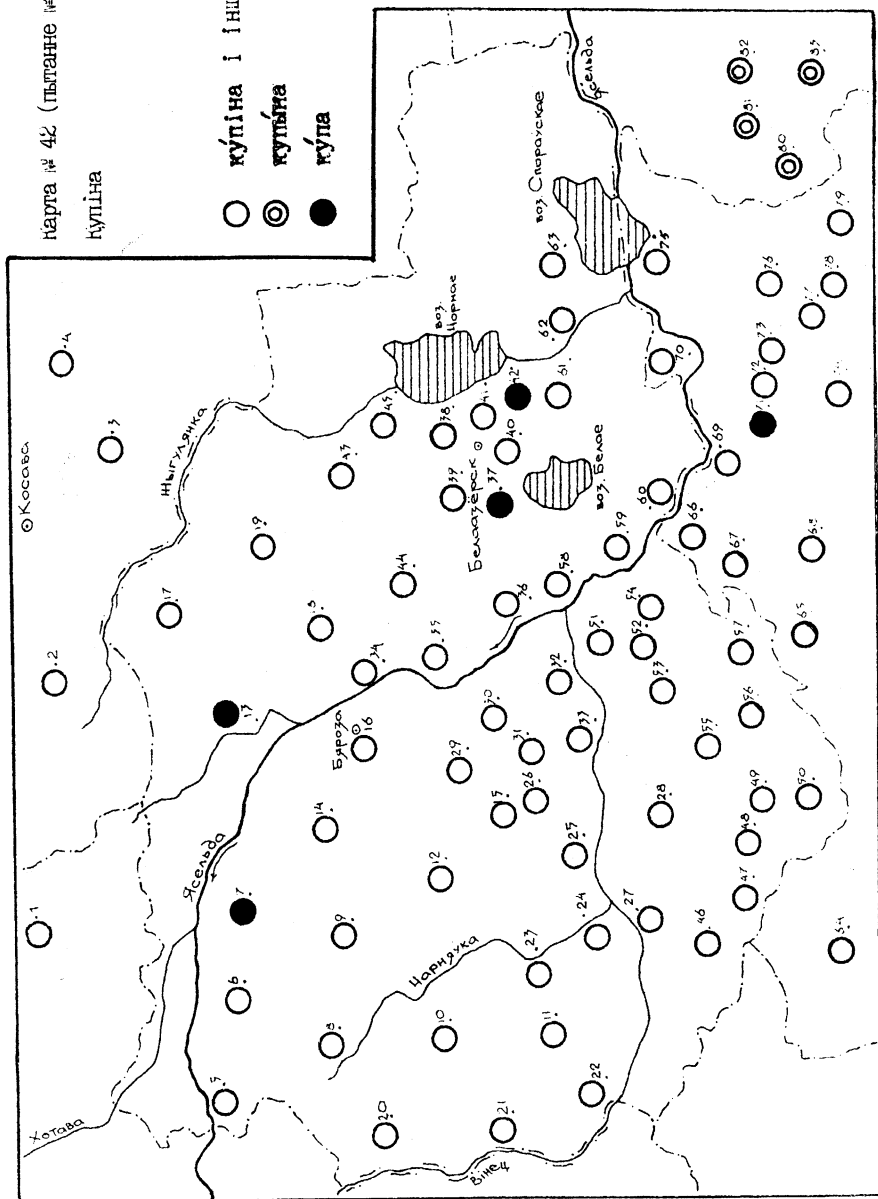
карта № 41 (п'ятане № 250)
Дригва

▲ дригва	○ шута
◇ плав	■ подушки
○ трасевіца	○ глибоке
⊕ трасіна і інш. трасе	└ здыма
⊙ лє трасіна	⊗ адзінаквыя
□ бухта	* назвы

купина

- купина і інш.
 ⊙ купина
 ● купа

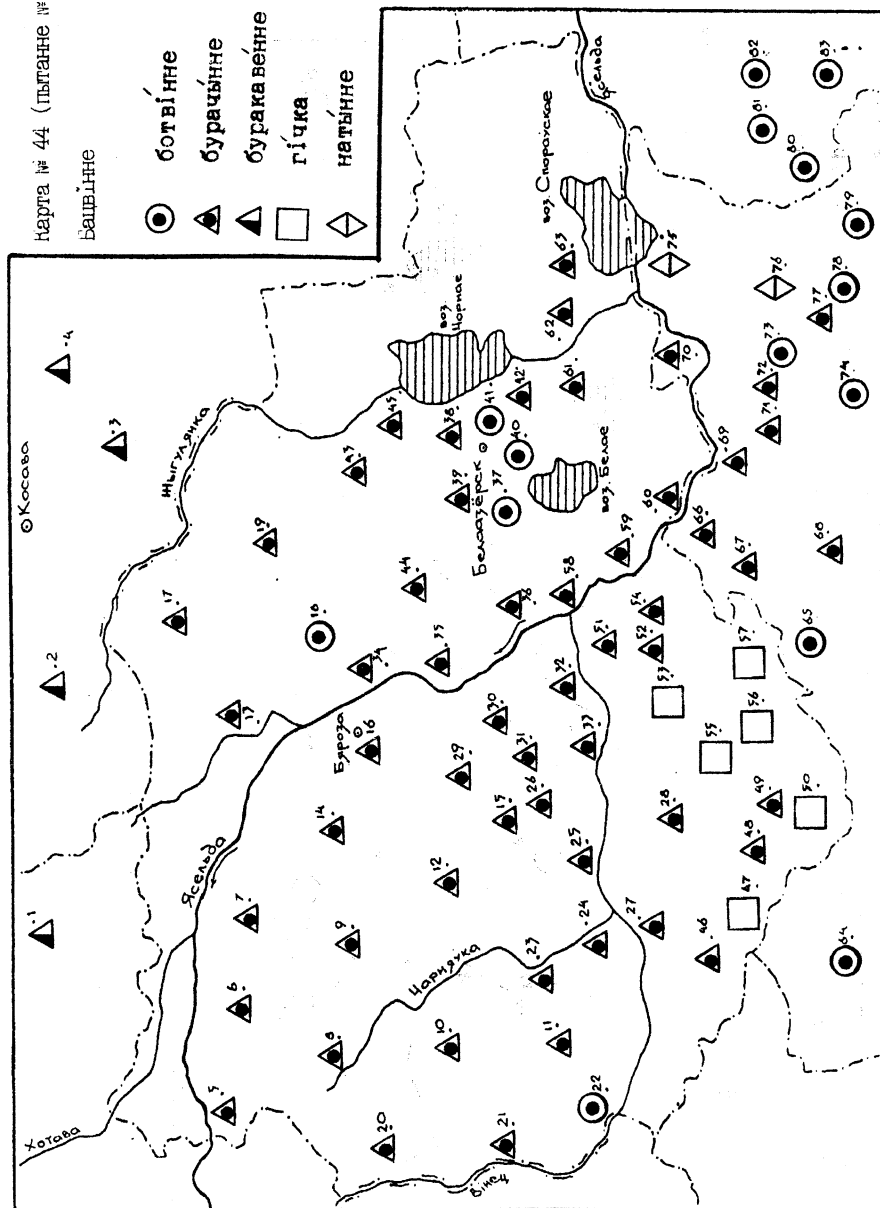

Карта № 44 (пытанне № 130)

Ващынне

- ботвінне
 ▲ борацынне
 ▲ боракавенне
 □ гічка
 ◇ натывне

Карта № 45 (пытане № 131)

Буйнае чорнае зерне ў

колас жыта

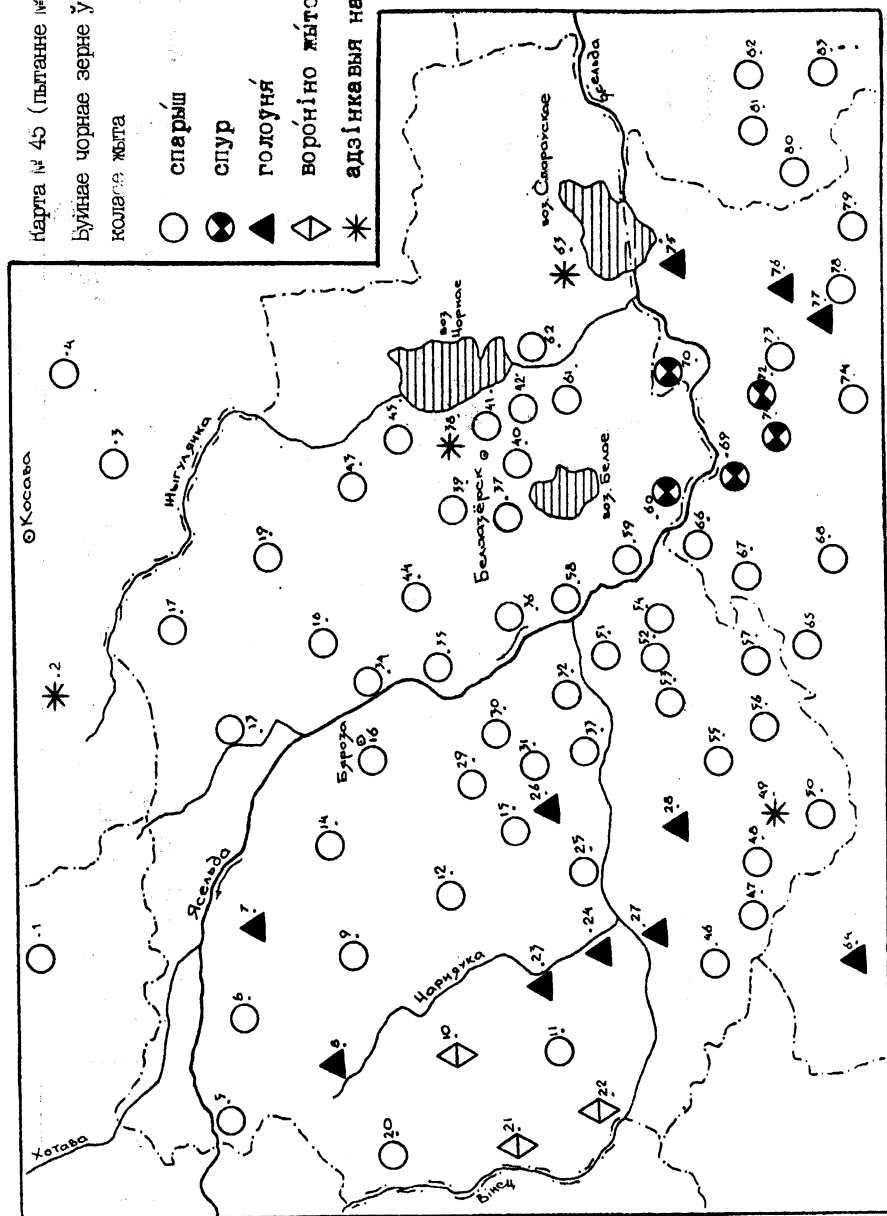
Оспарыш

спур

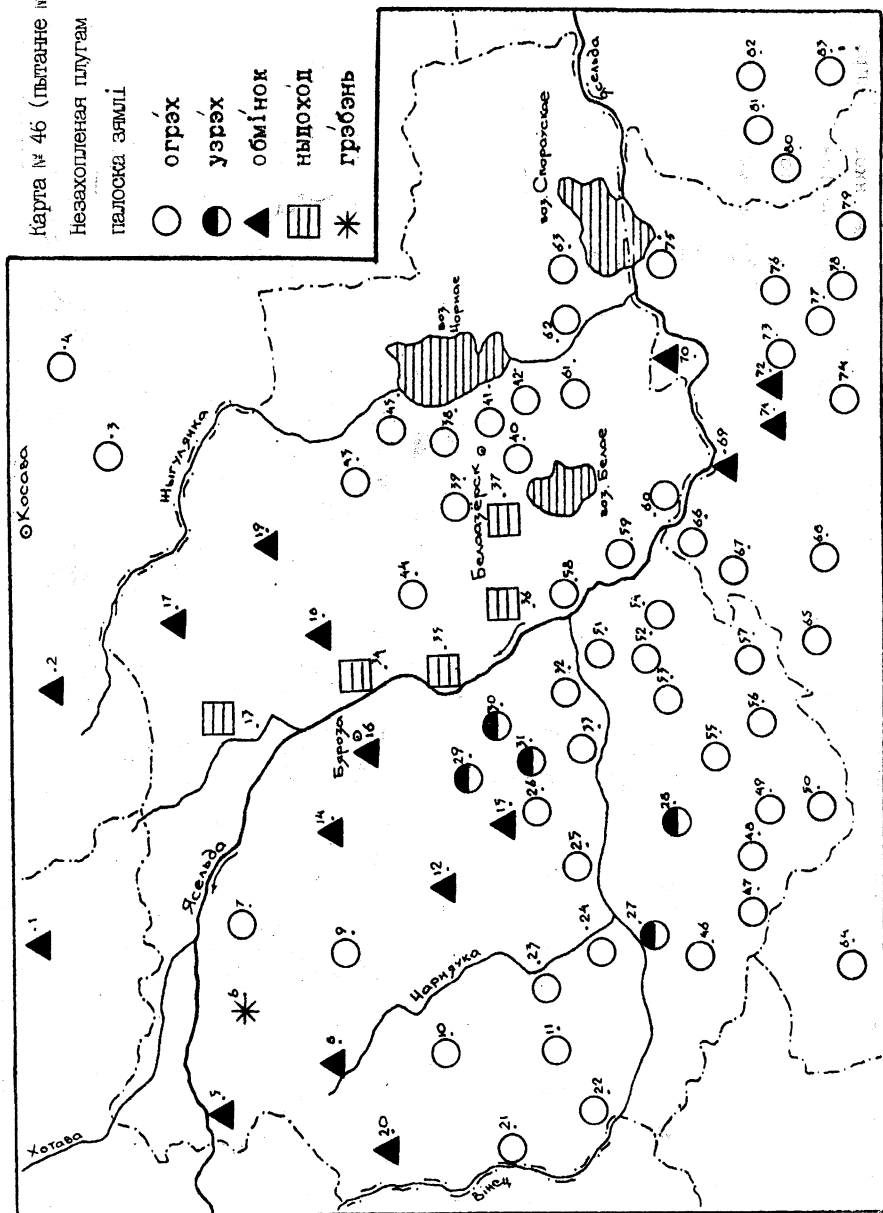
▲ голоуна́

Вороніно Жито

* адзінкавая назва

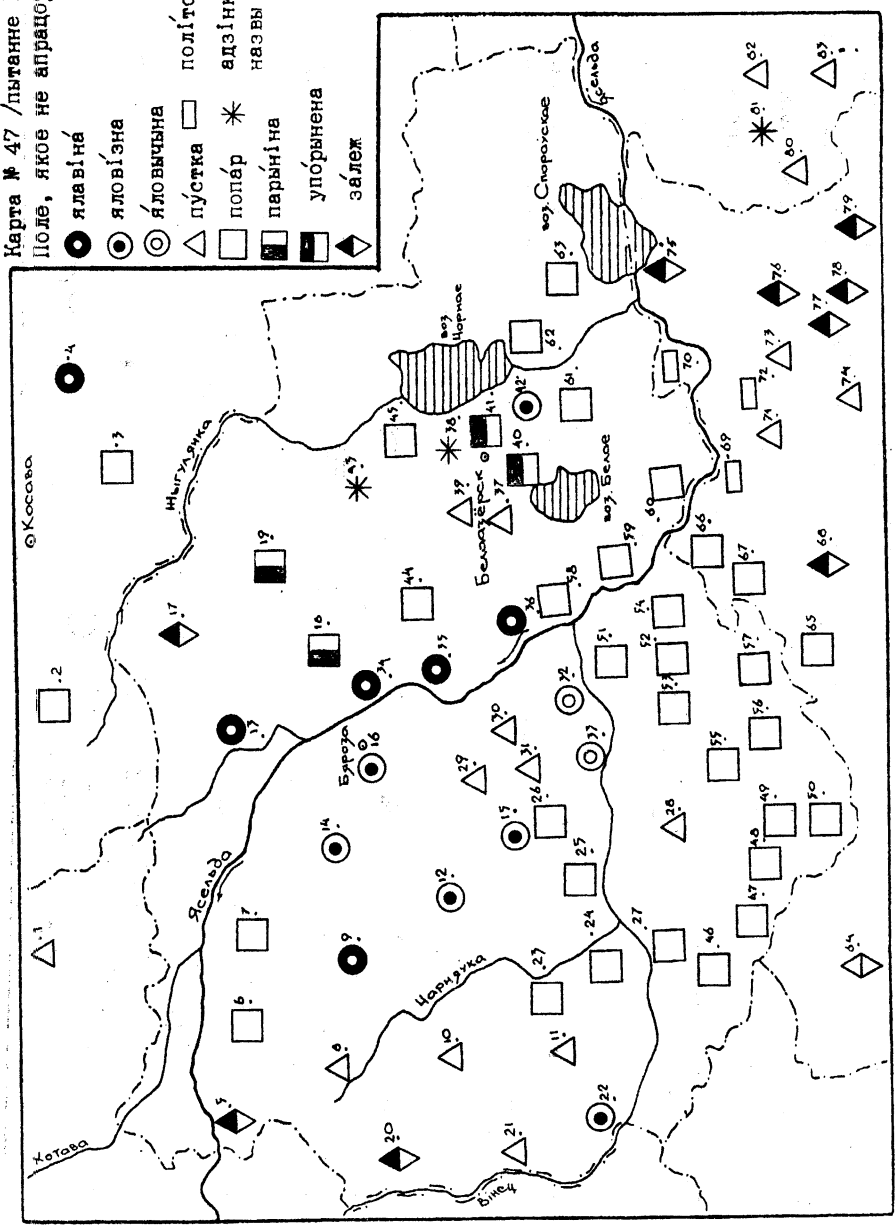

- огрэх
- ◐ узрэх
- ▲ обмінок
- ▤ ныход
- * грэбень

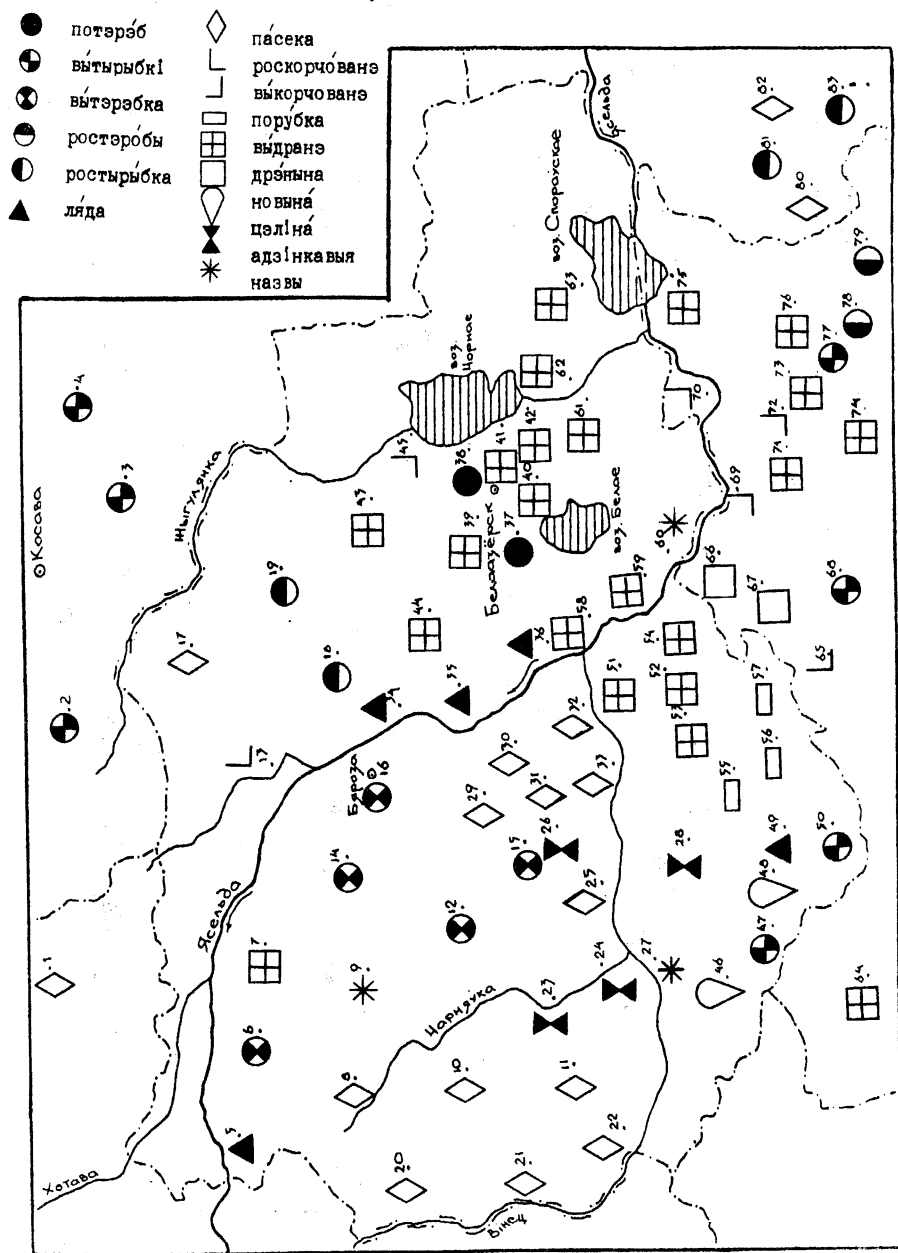

Карта № 47 /планне 156/.
Поле, яке не працювалося

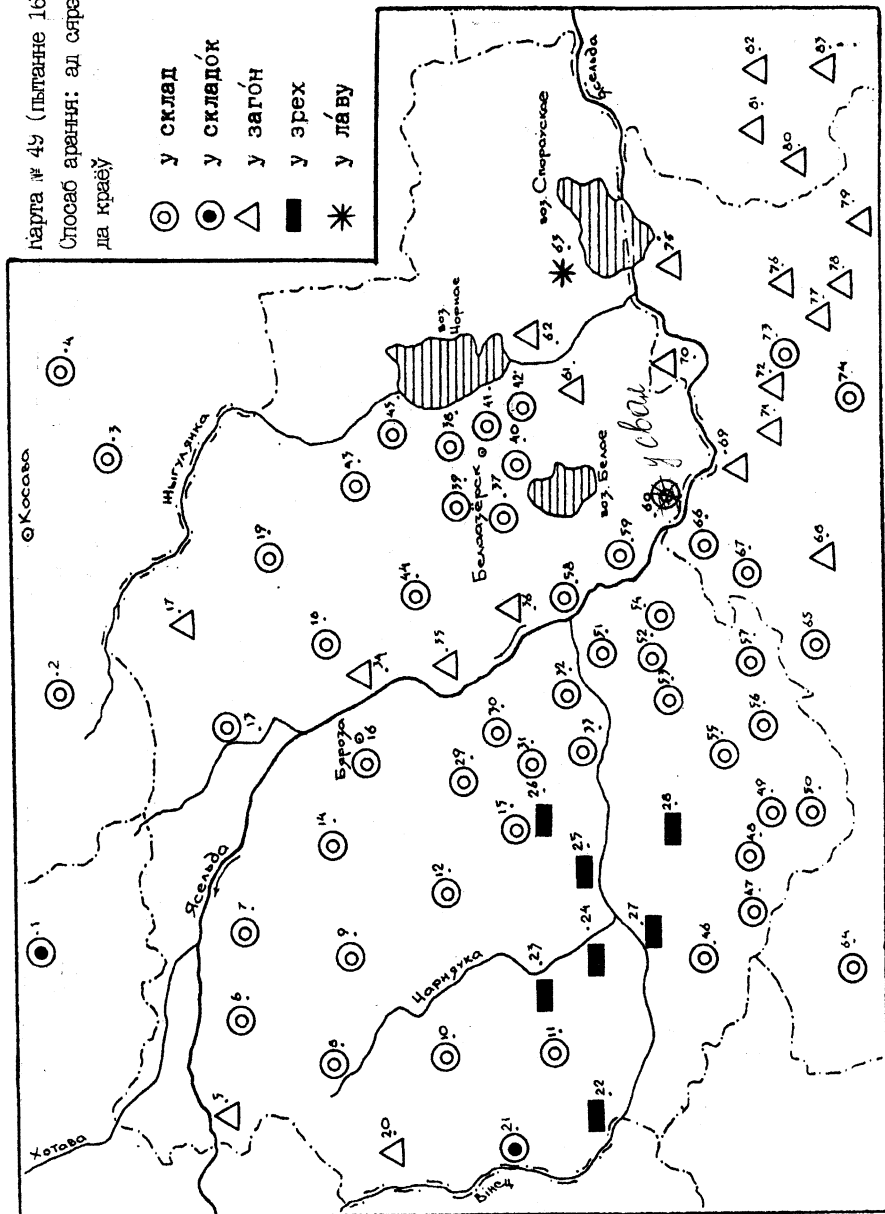
- ялівина
- яловізна
- яловычына
- пуста
- попар
- парыніна
- упурынена
- залез
- політок
- адзінкавая назва

карта № 45 (піданне 160а)

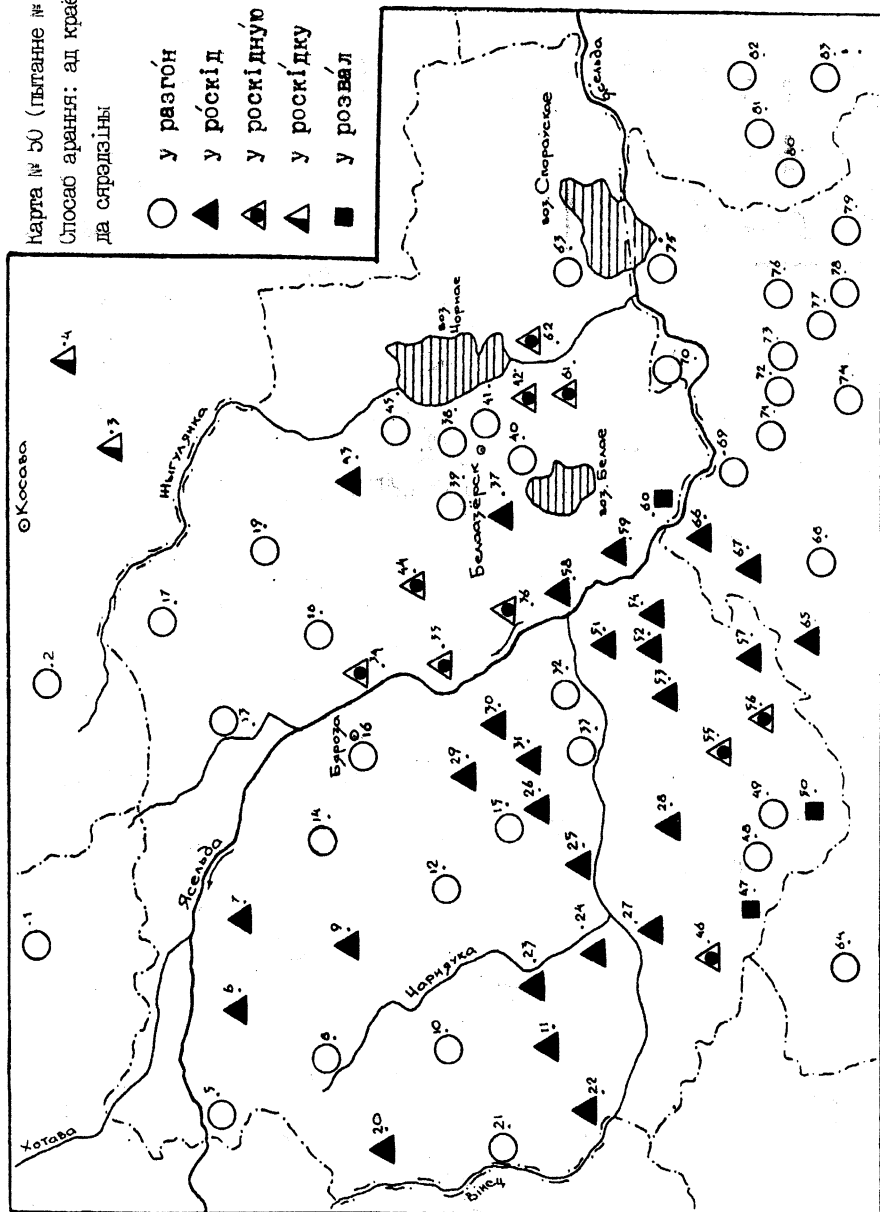
Спосаб арання: ад сярэдзіны да краёў

- у склад
- у складок
- △ у загон
- у зрех
- * у лаву

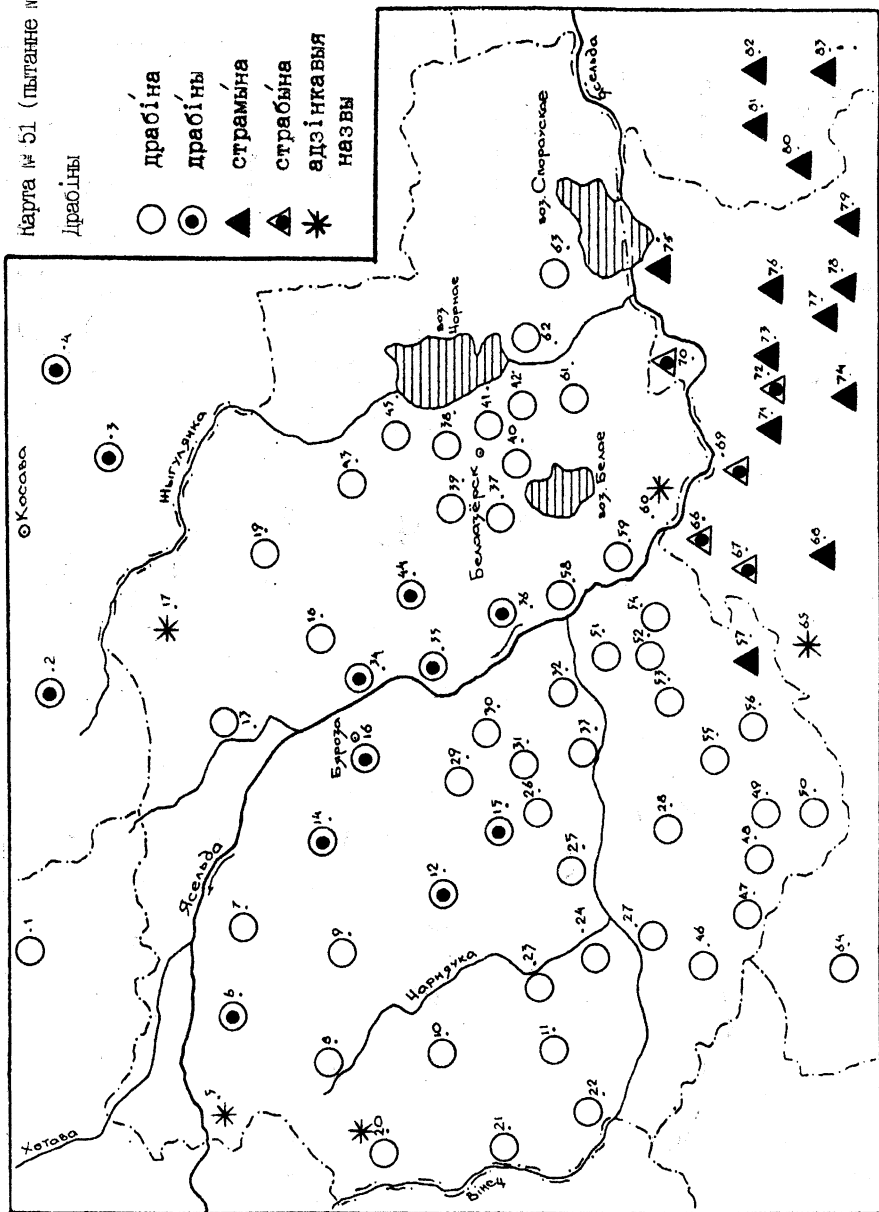
Карта № 50 (підання № 1606)
 (Спосіб аранжування: ад краёў
 да сярэдзіны)

- у разгоні
- ▲ у роскіді
- ▲ у роскідную
- ▲ у роскідку
- у розвалі

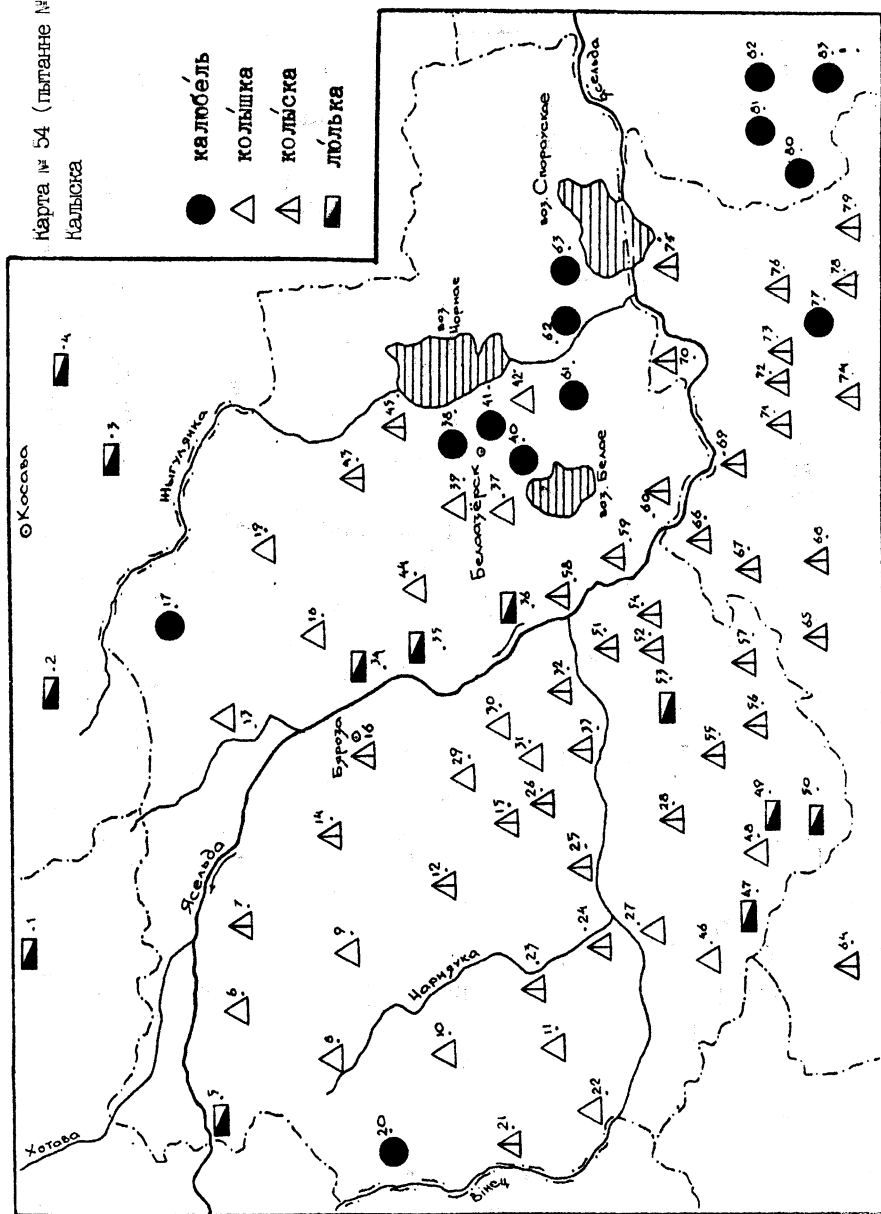
драбіны

- драбіна
- драбіны
- ▲ страмына
- ▲ страбына
- * адзінкавыя назвы

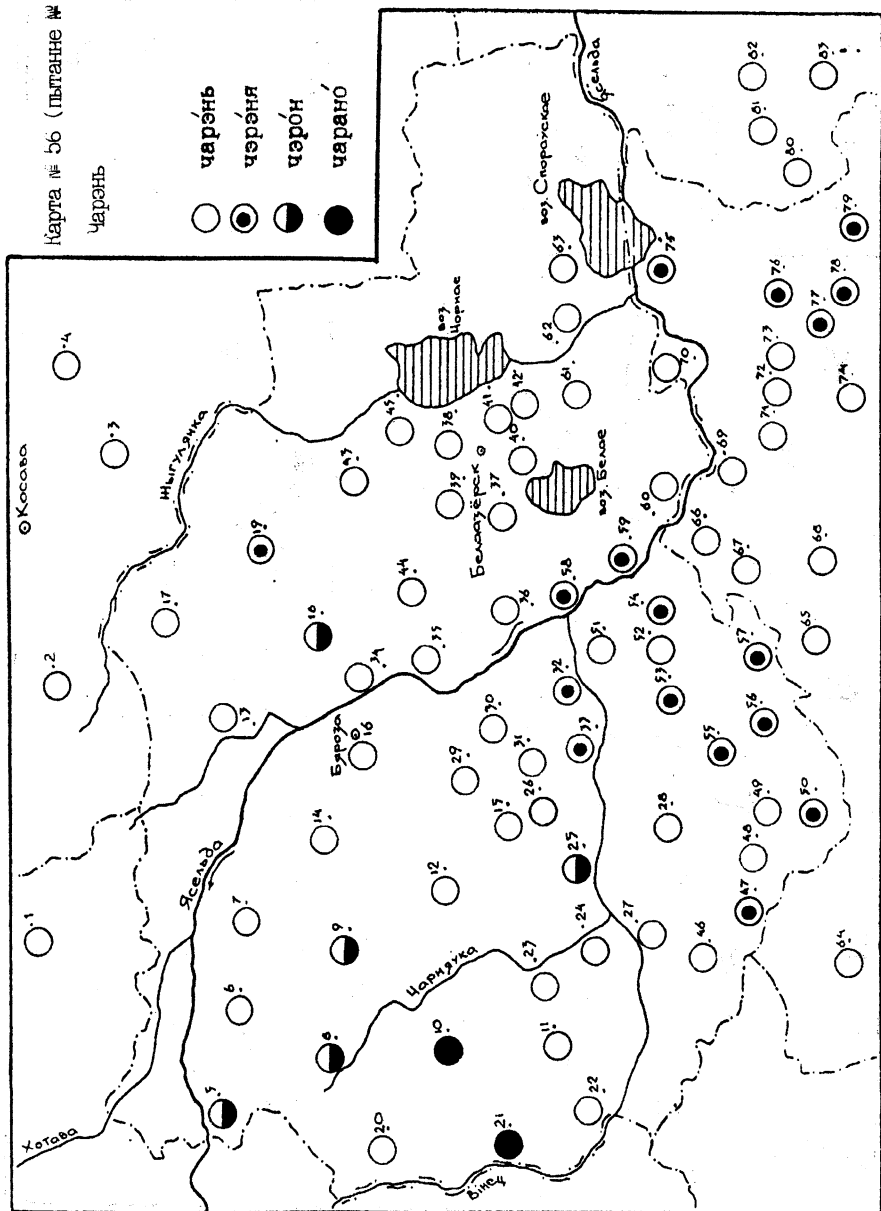
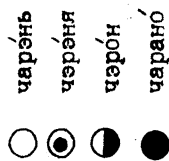

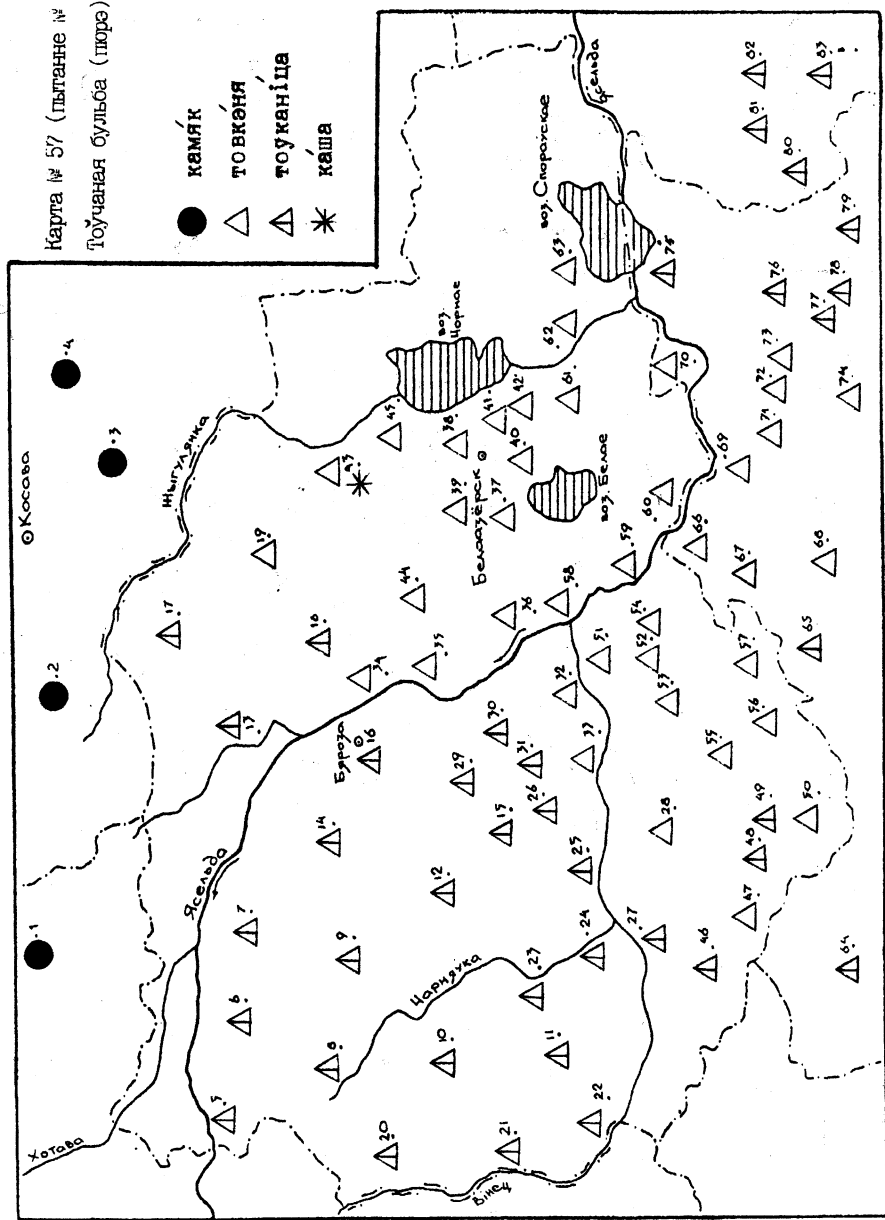

Карта № 56 (пытание № 182)

Черёнь

- КАМЯК
- △ ТОВКЭЯ
- △ ТОУКАНІЦА
- * КАША

Карта № 58 (пытание № 191)

Аладжі

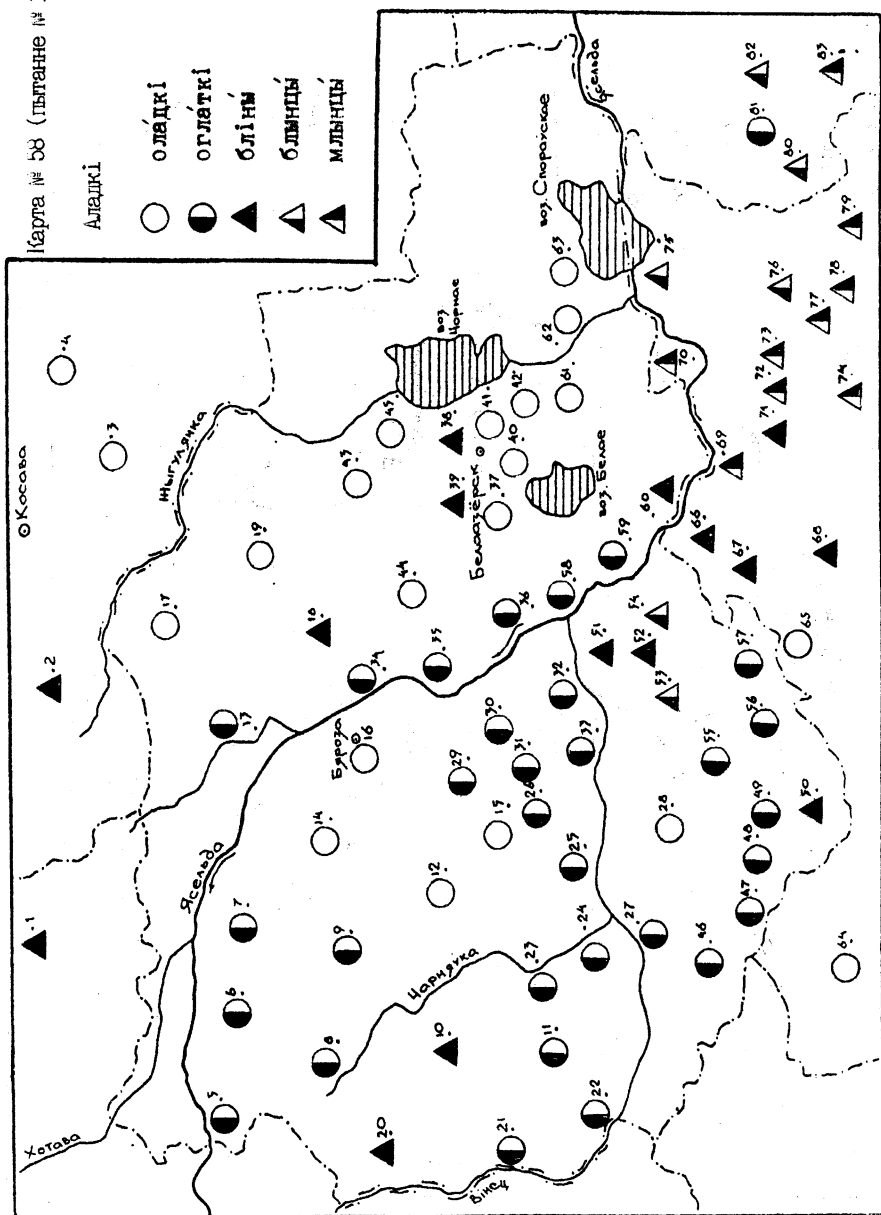
Служба

Огляді

[illegible]

ВЫДАН

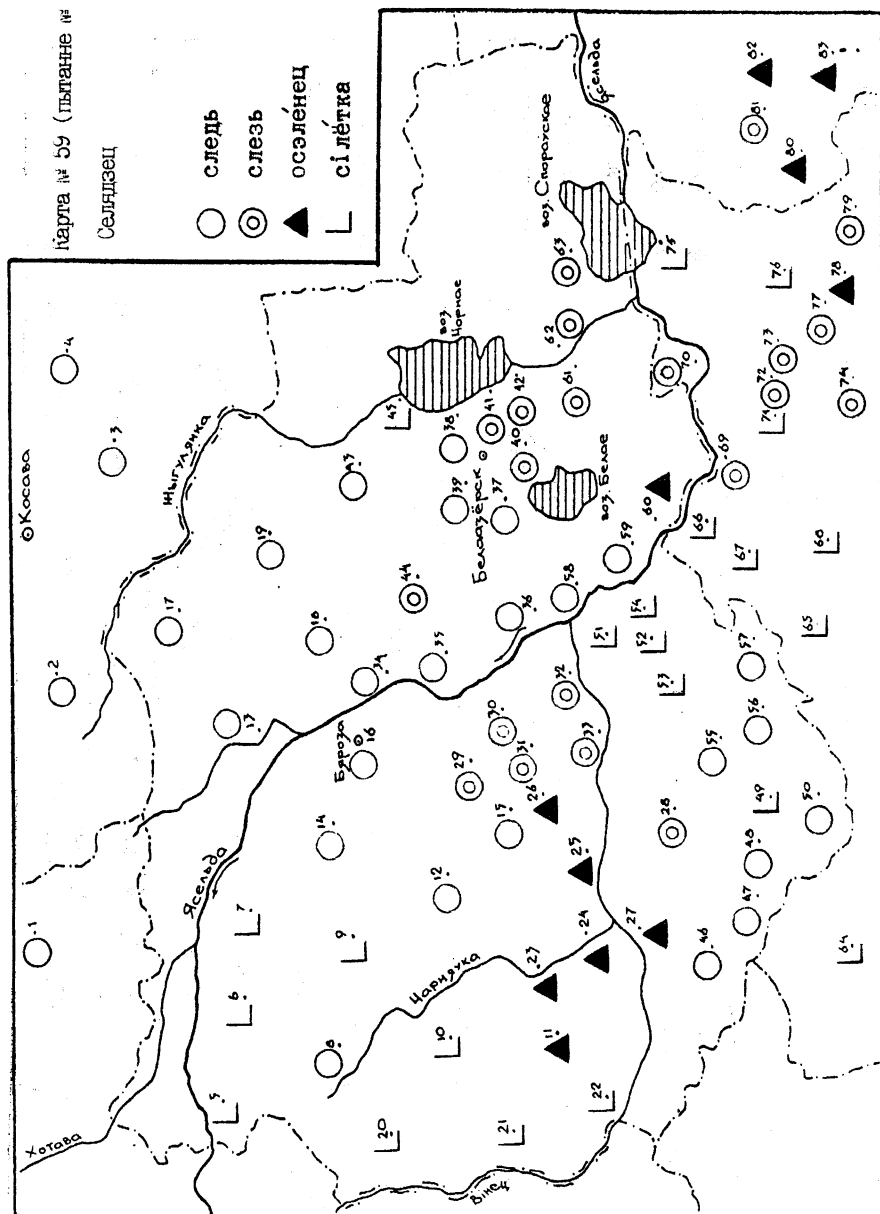
МЛЫНЫ

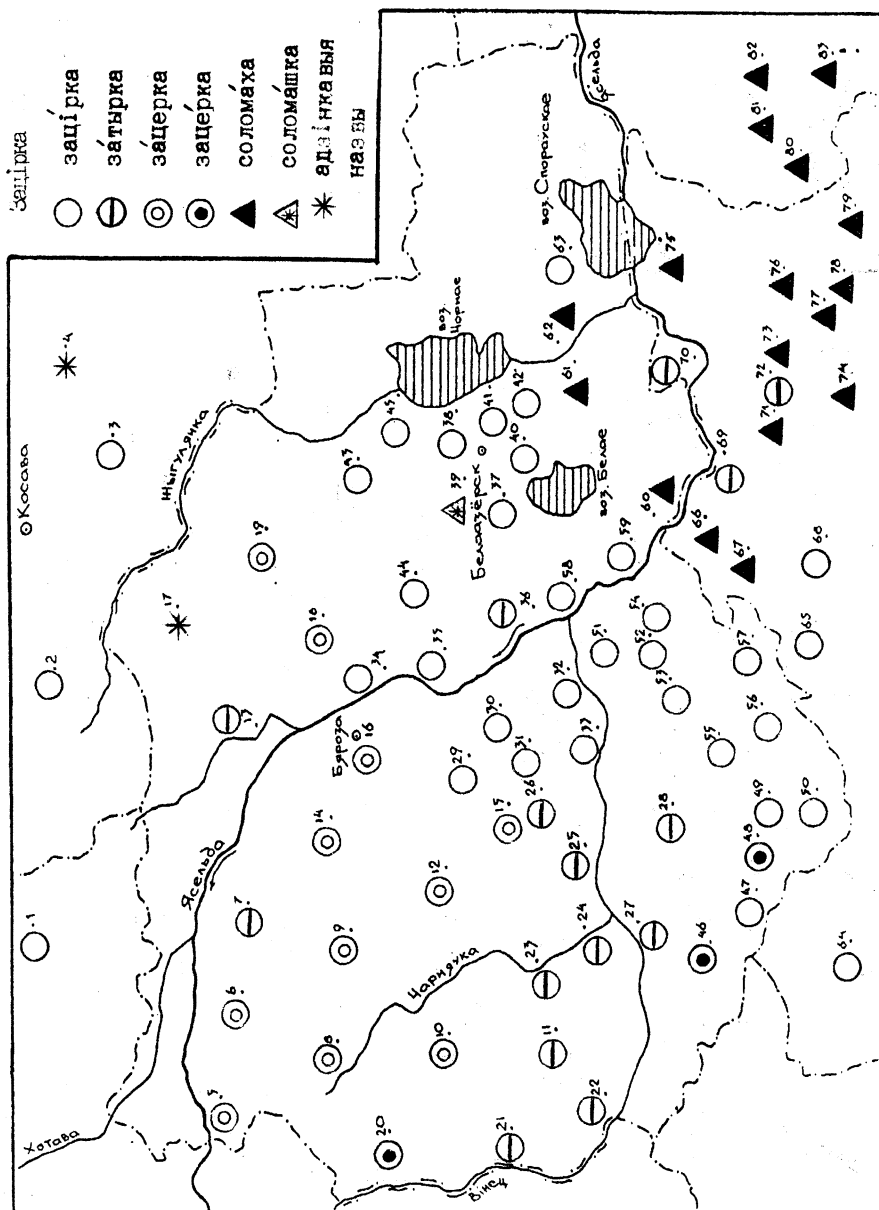
Карта № 59 (пытание № 194)

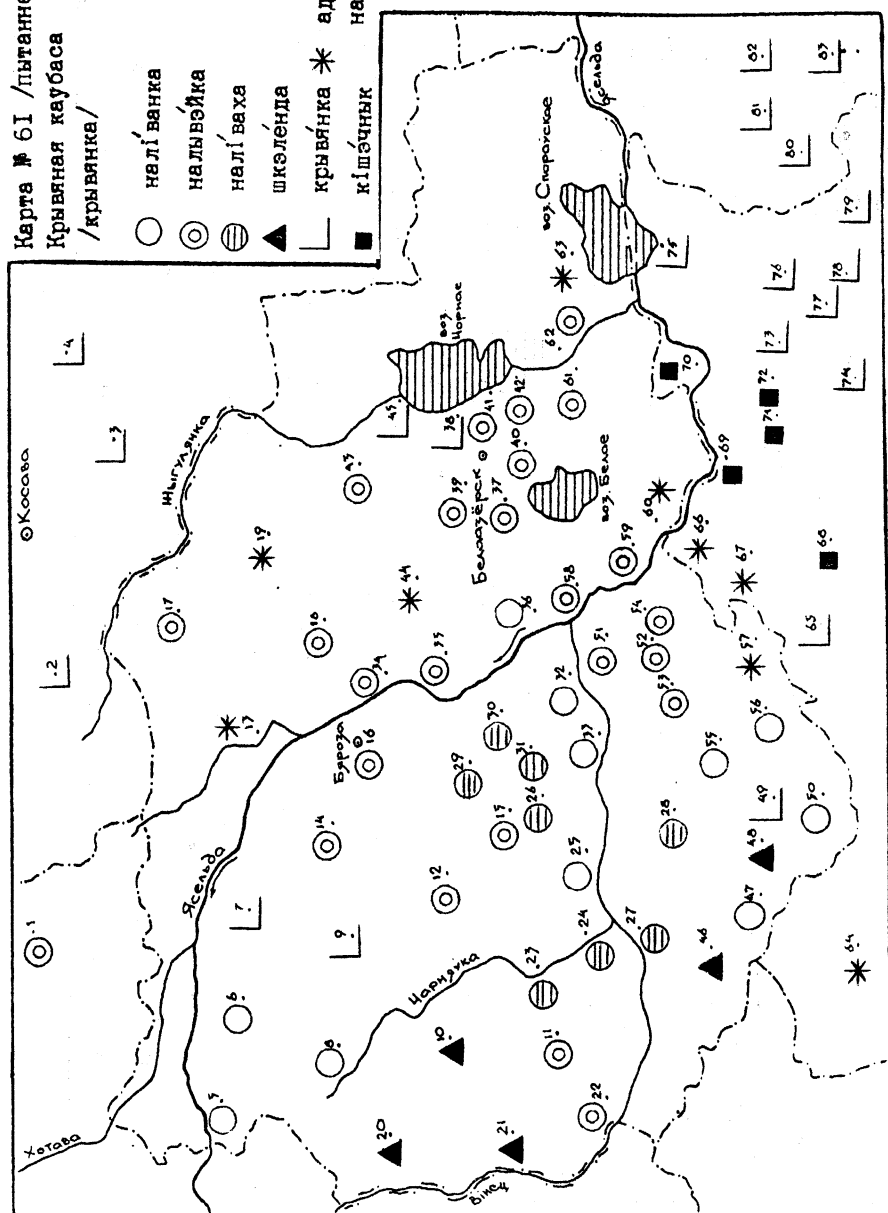
Селадзец

- следъ
 ⊙ слезъ
 ▲ оселенец
 L сѣтка

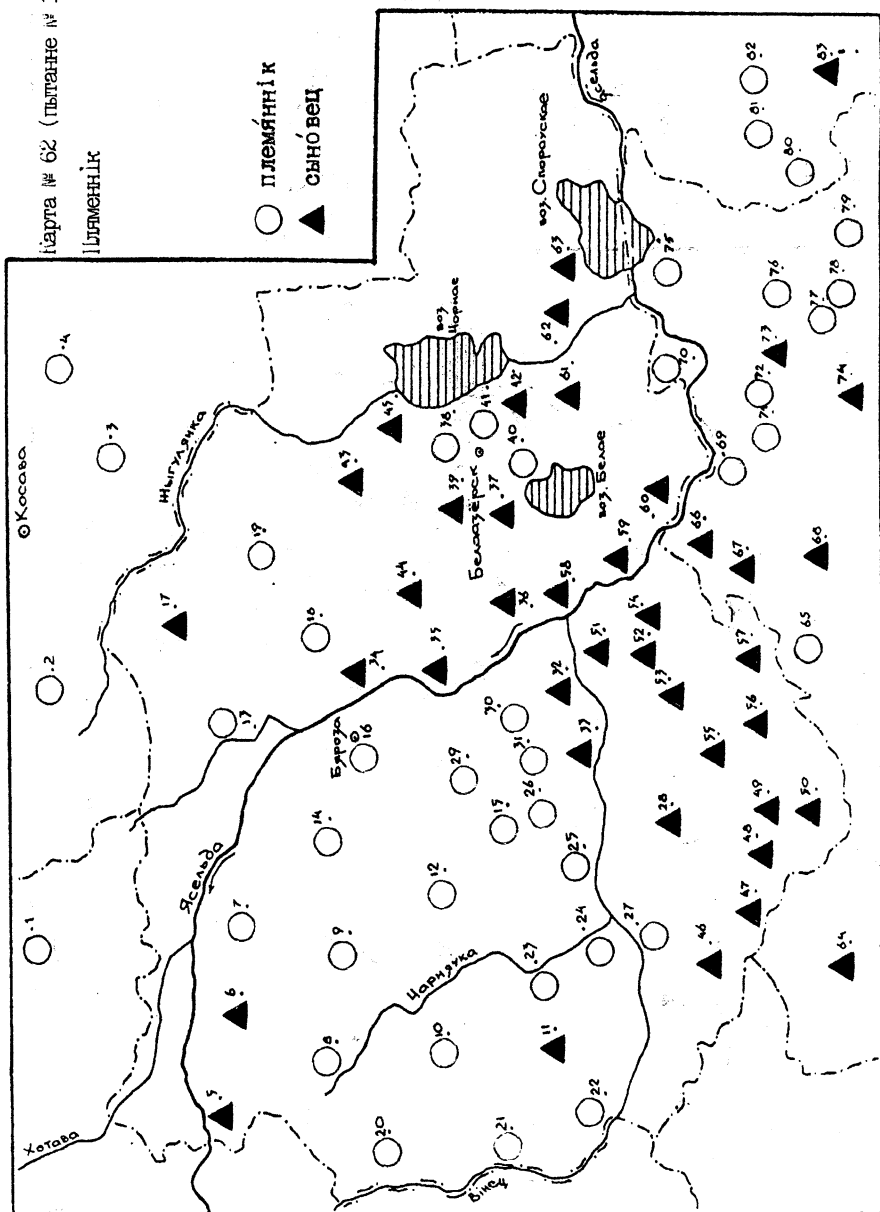
Карта № 60 (пытание № 195)

Карта № 62 (памятник № 198)

Пам'ятник

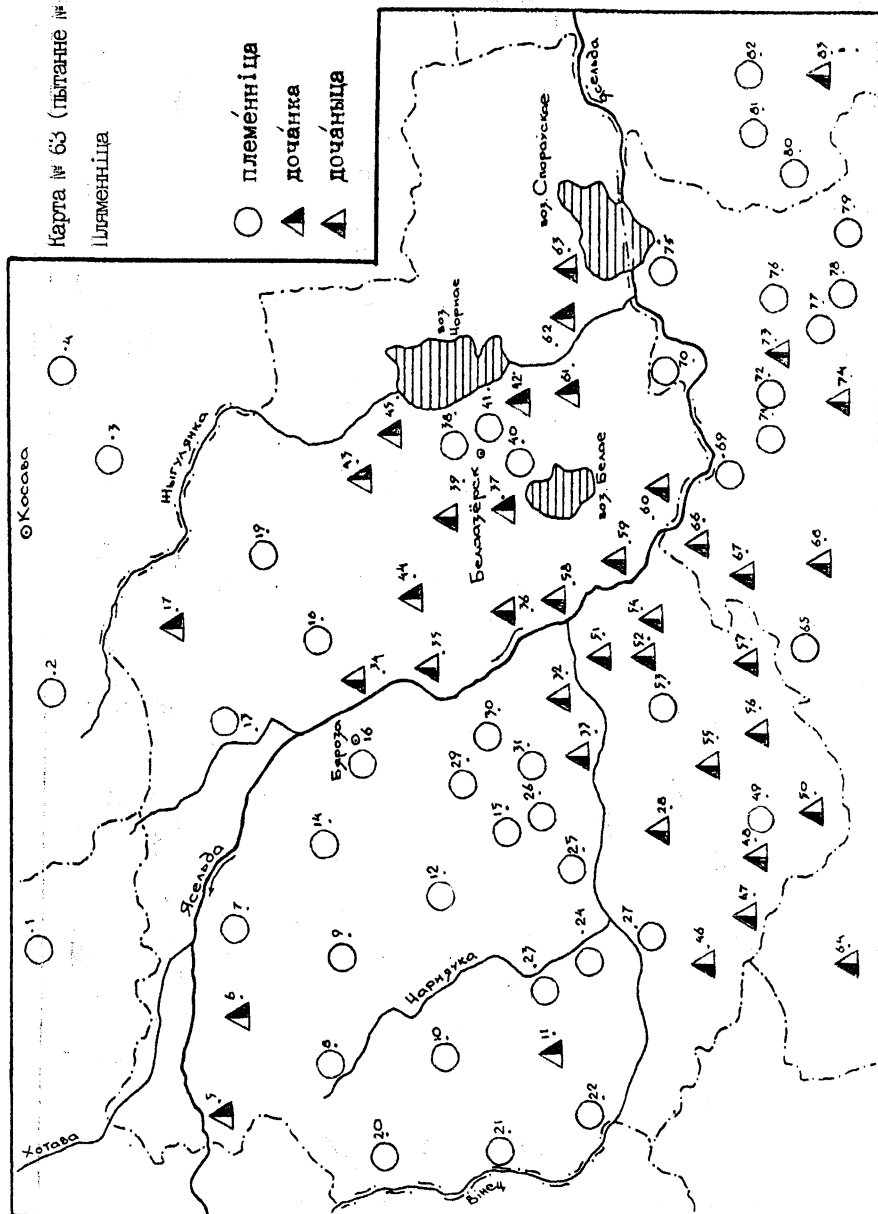

Карта № 63 (пытання № 199)

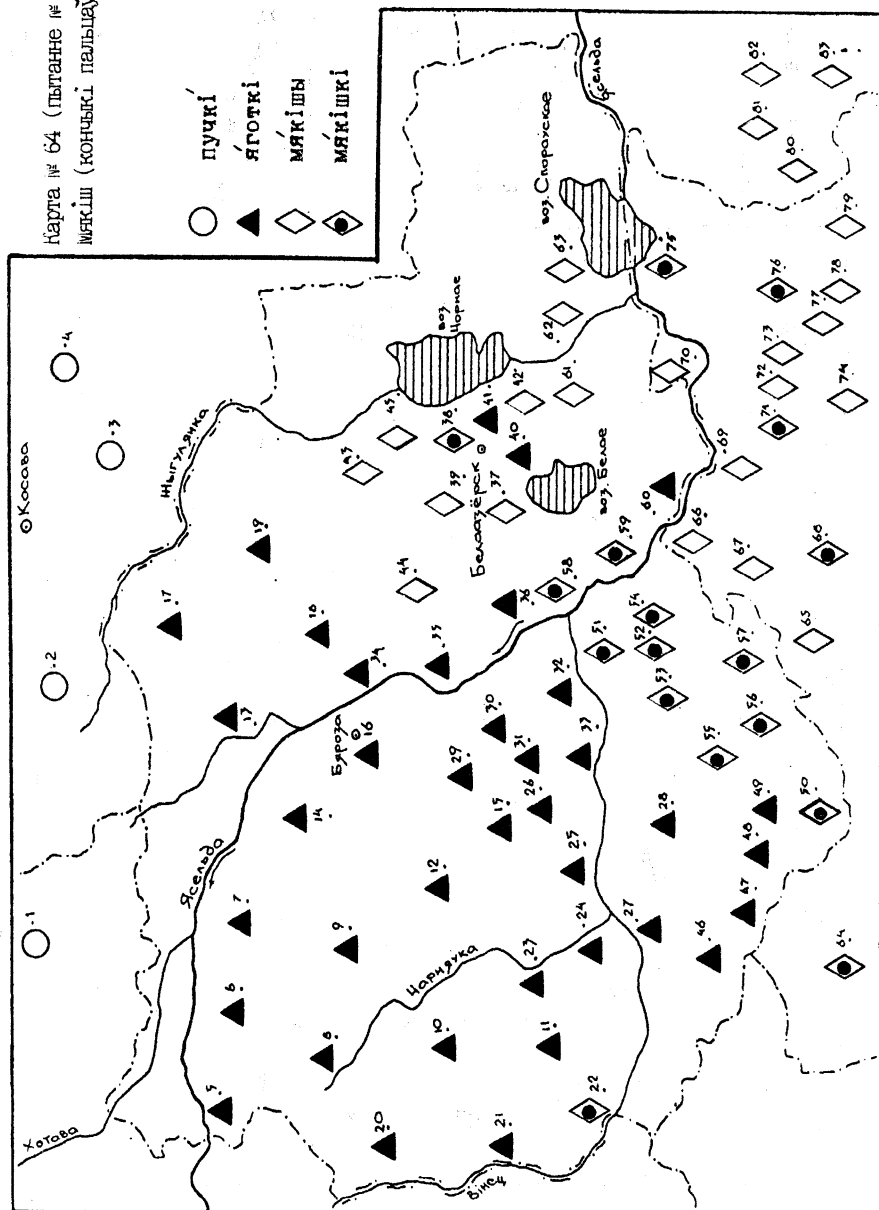
Племенніця

- племенніця
 ▲ дочанка
 ▲ дочанця

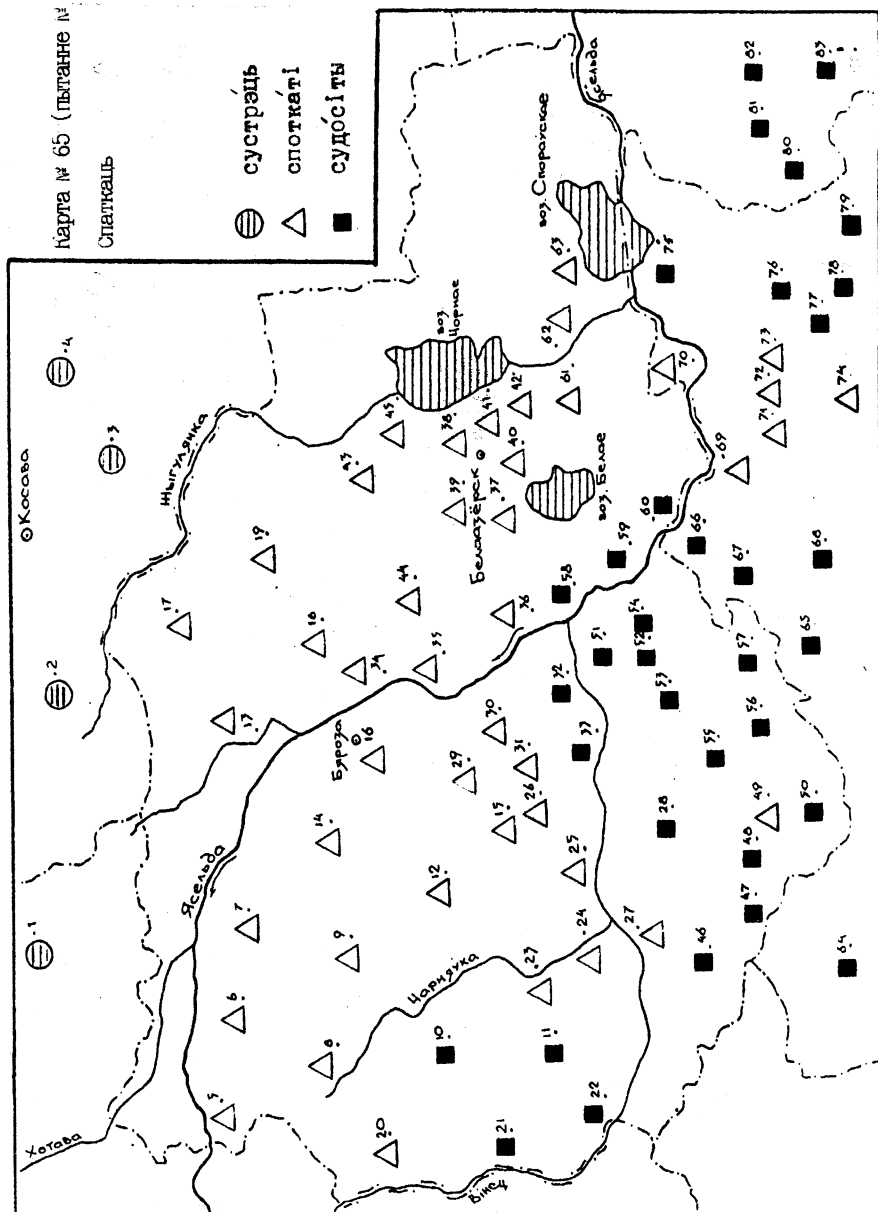
Карта № 64 (підання № 203)
 МЯКШІ (кончик палиці Рукі)

○ пучкі
 ▲ яготкі
 ◇ МЯКШІ
 ◆ МЯКШКІ

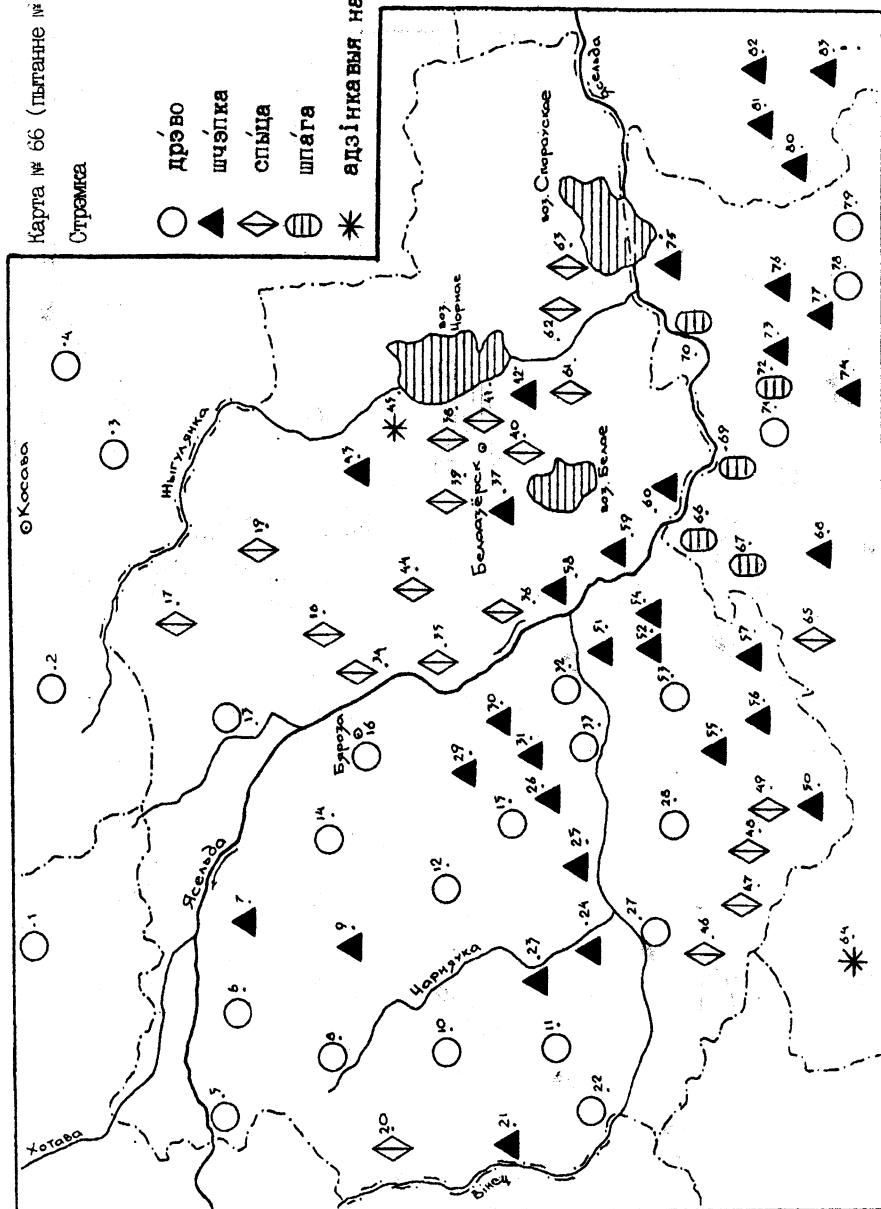
Карта № 65 (план № 210)

Статкаш

- дерево
▲ щепка
◇ спяца
⊖ шпала

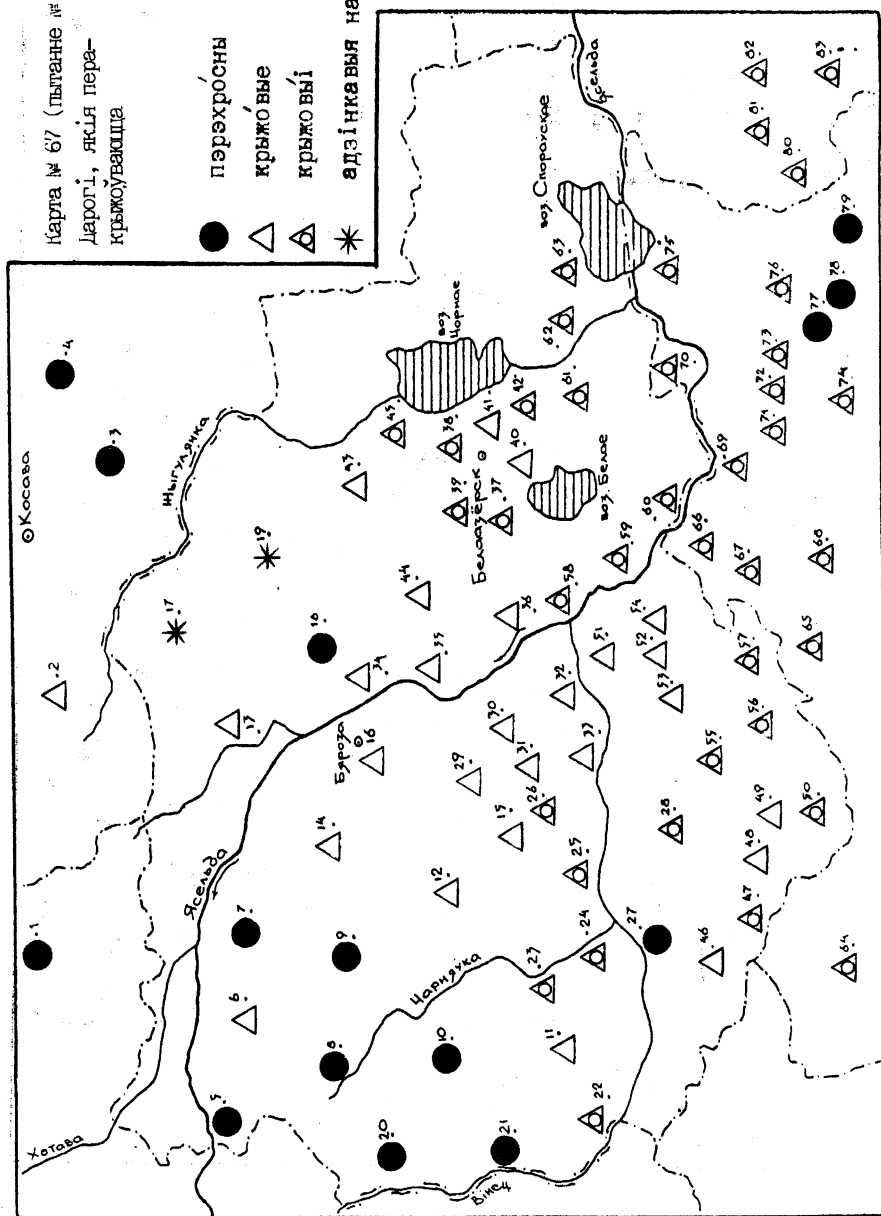
затінкаві назвы

Карта № 67 (пытание № 254)

Дороги, являющиеся
кряжовувацца

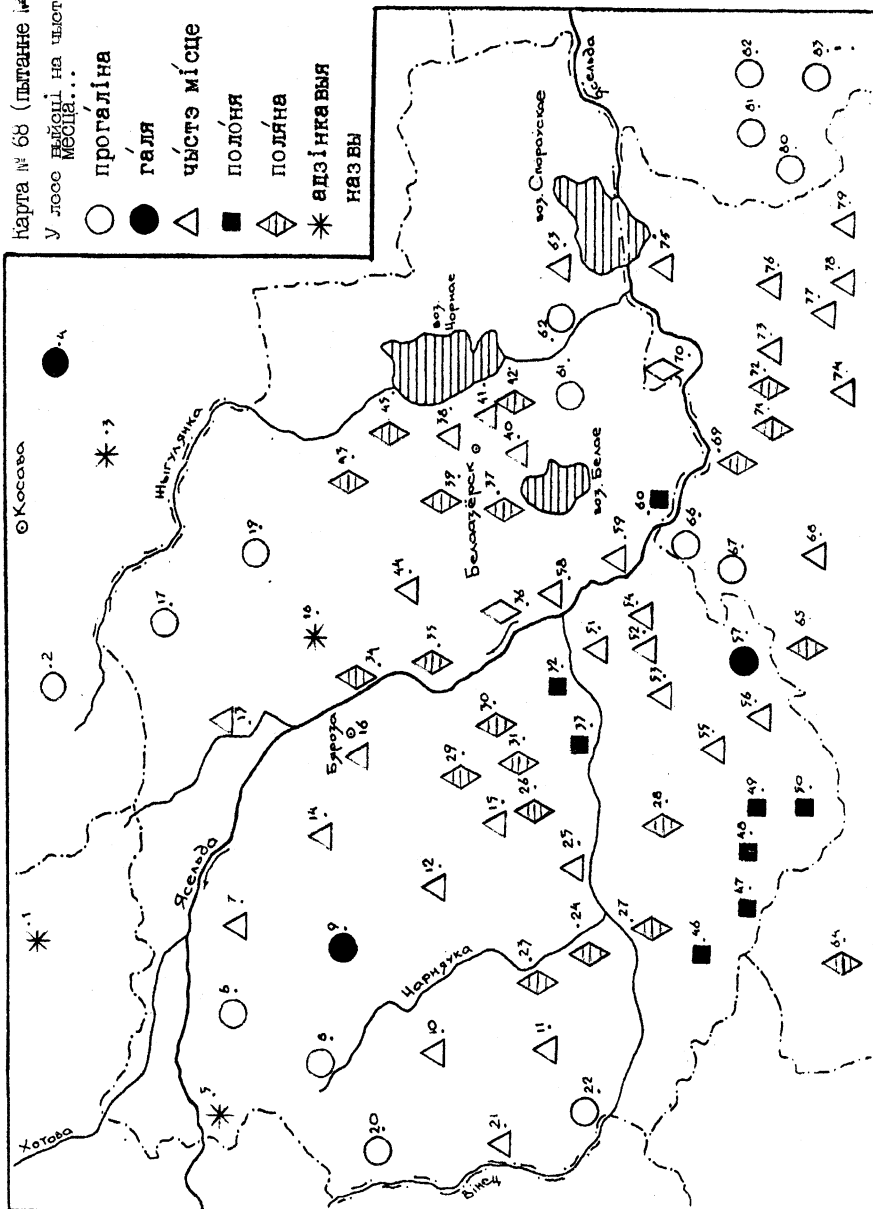
- перэхросны
 △ кряжовы
 △ кряжовы
 * адзінкавы назвы

Карта № 68 (планетне № 256)

У лосе відкриті на цьому
місці...

- прогаліна
● галія
△ чисте місце
■ полонія
◇ поляна
* відзінкава
НАЗВИ

Карта № 69 (підтанне № 259)

Іголкі з хвої

□ іголкі

△ колічки

□ шпилькэ

● шпилье

◆ шыпуля

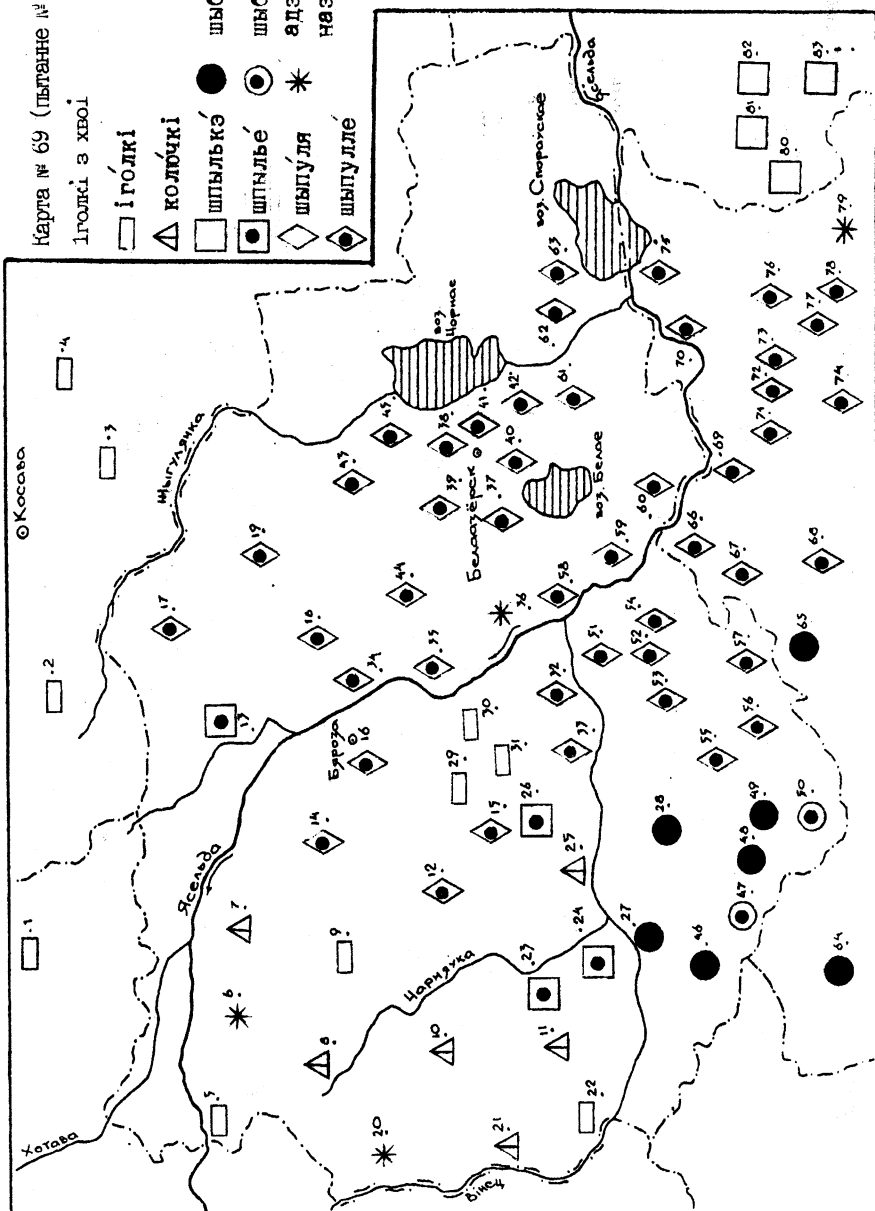
◆ шыпулле

шыбода

шыбудынне

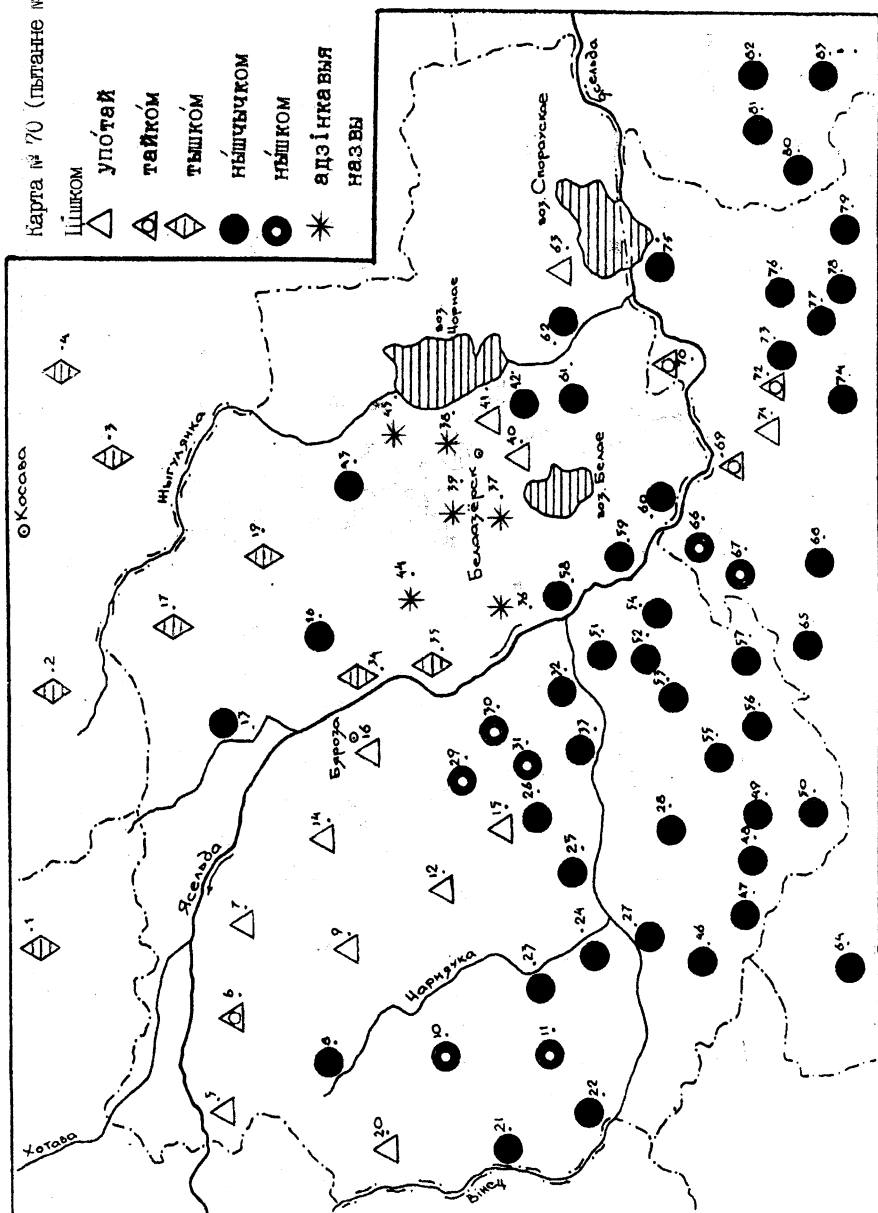
адзінкавая

назва

Карта № 70 (пятачок № 265)

- Цішком
 ▲ употай
 ▲ тайком
 ▲ тышком
 ● нышчычком
 ● нышком
 * адзіначка
 НАЗВЫ

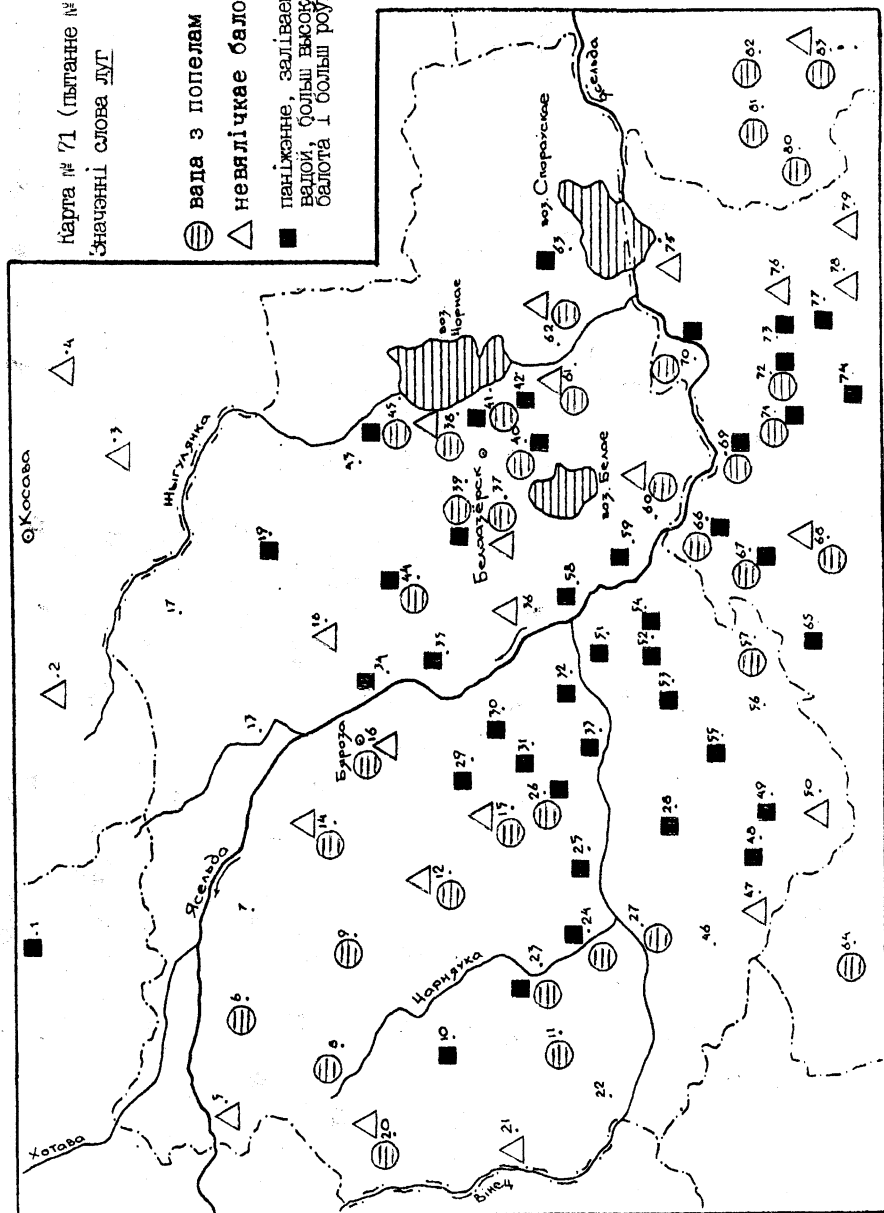

Карта № 71 (пытанне № 27б)
Значэнні слова лут

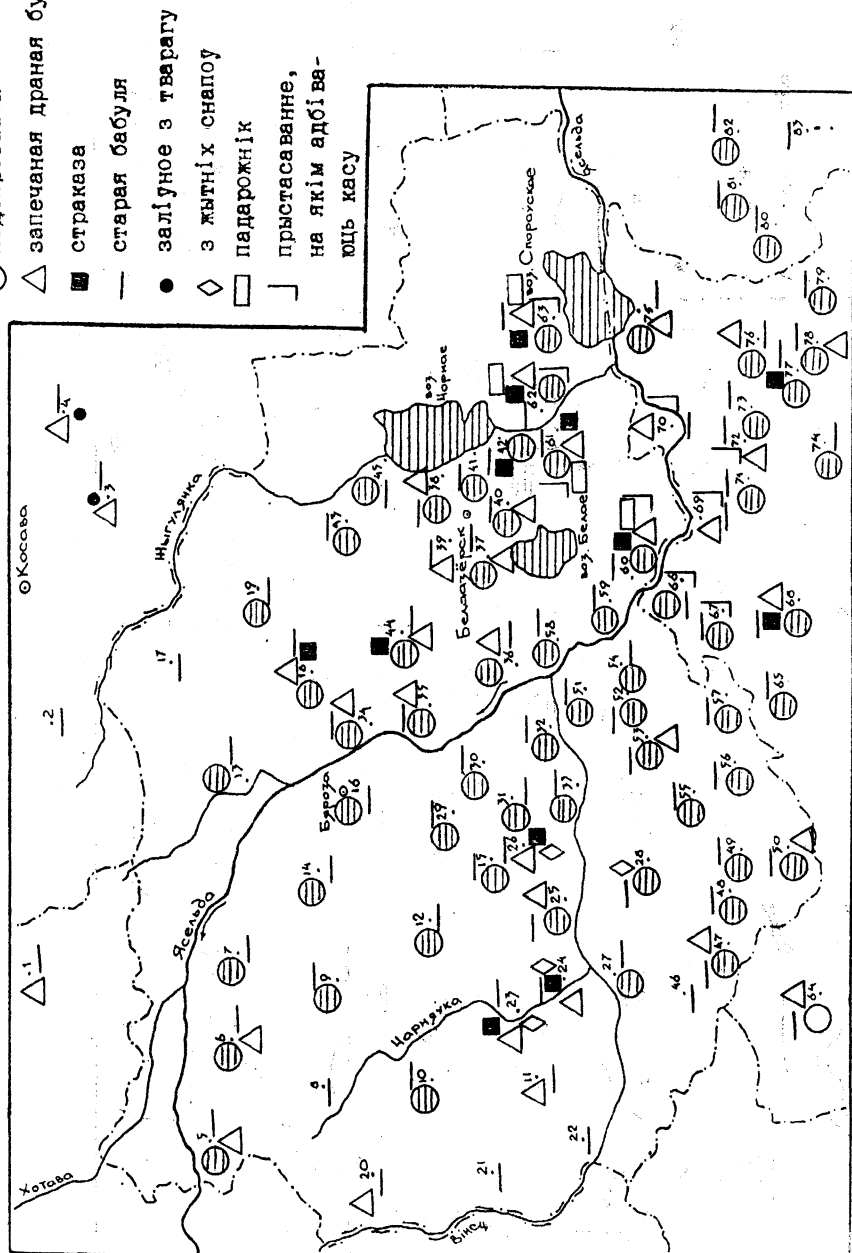
⊖ вада з попелам

△ невялічкая балота

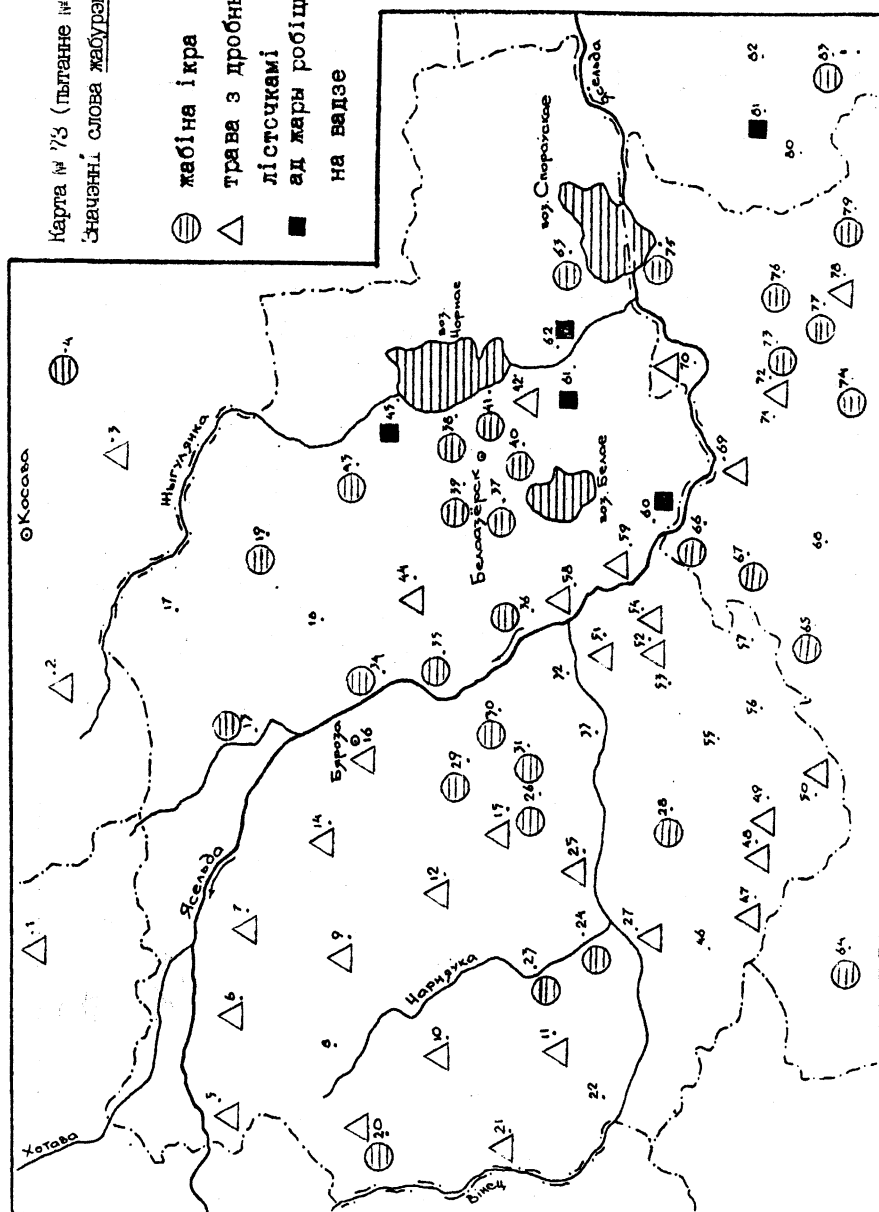
■ паніжэнне, заліваемае
вадой, долыны высокае за
балота і больш раўнае

Карта № 72 (пытанне № 276)
Значэнні слова бабкі

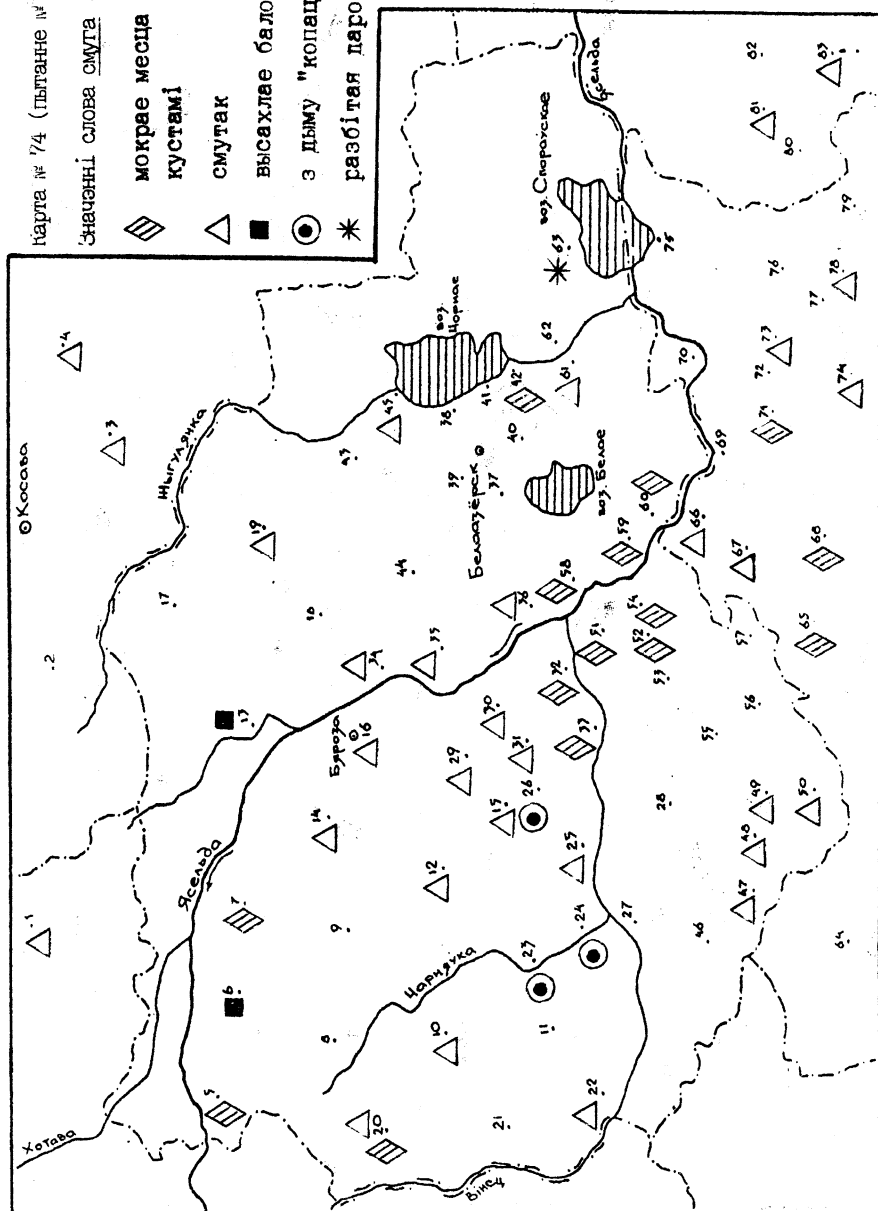
Карта № 73 (план № 278)
Значення слова забурання

карта № 7/4 (пытання № 2/9)

Значенні слова смуги

- ромб — **мокрає місце з малими кущами**
 трикутник — **смугак**
 квадрат — **высахлае балота**
 коло з точкою — **з дыму "копач"**
 зірка — **разбітая ларога**

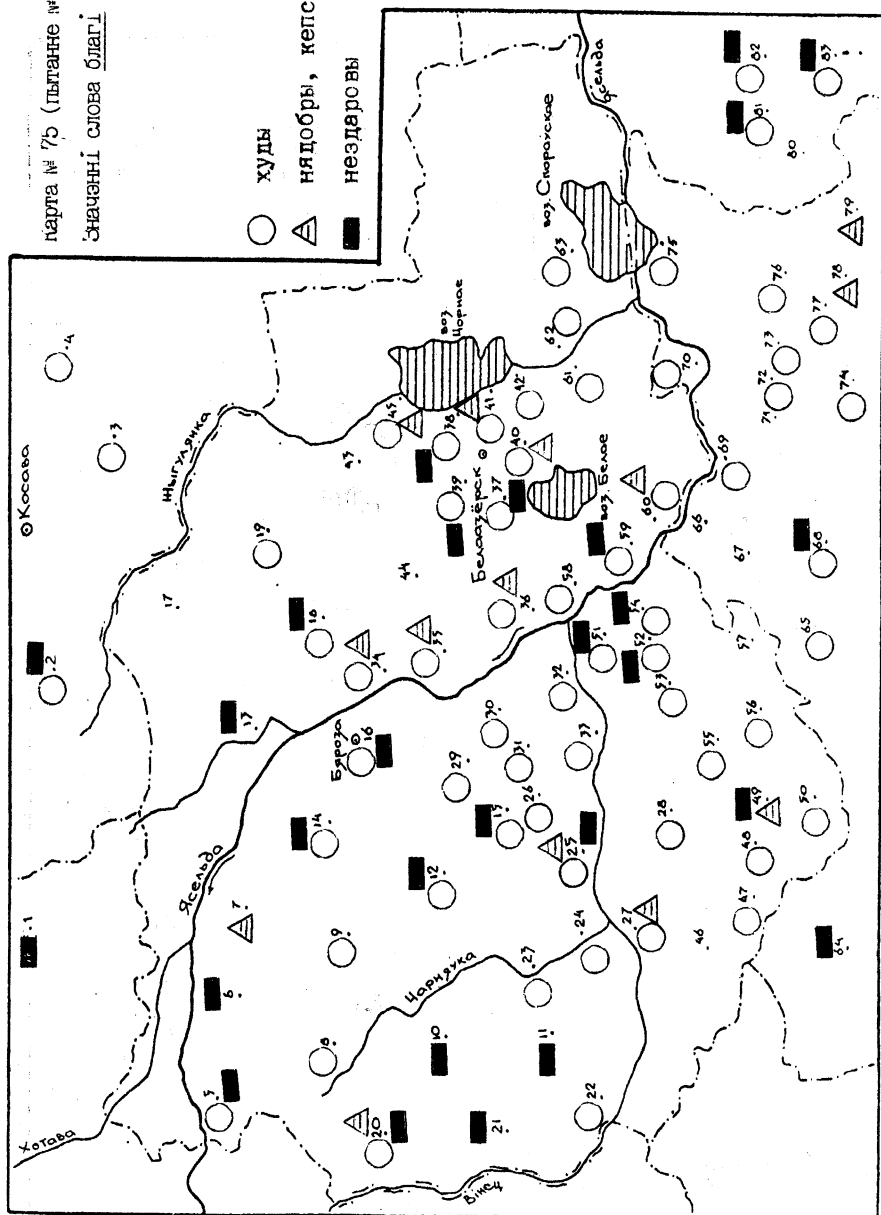
карта № 75 (піданне № 280)

Значенні слова блаті

хули

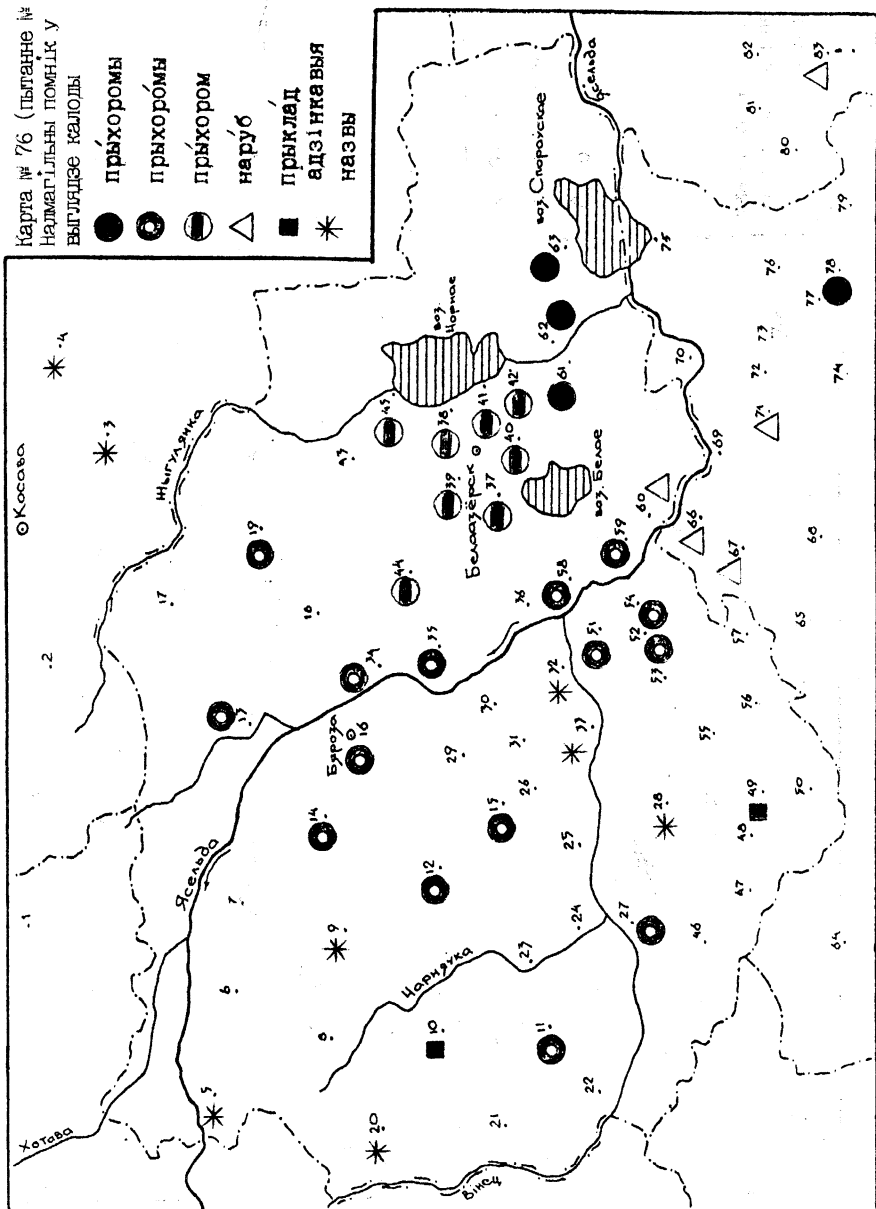
нядобрі, кепські

нездорові

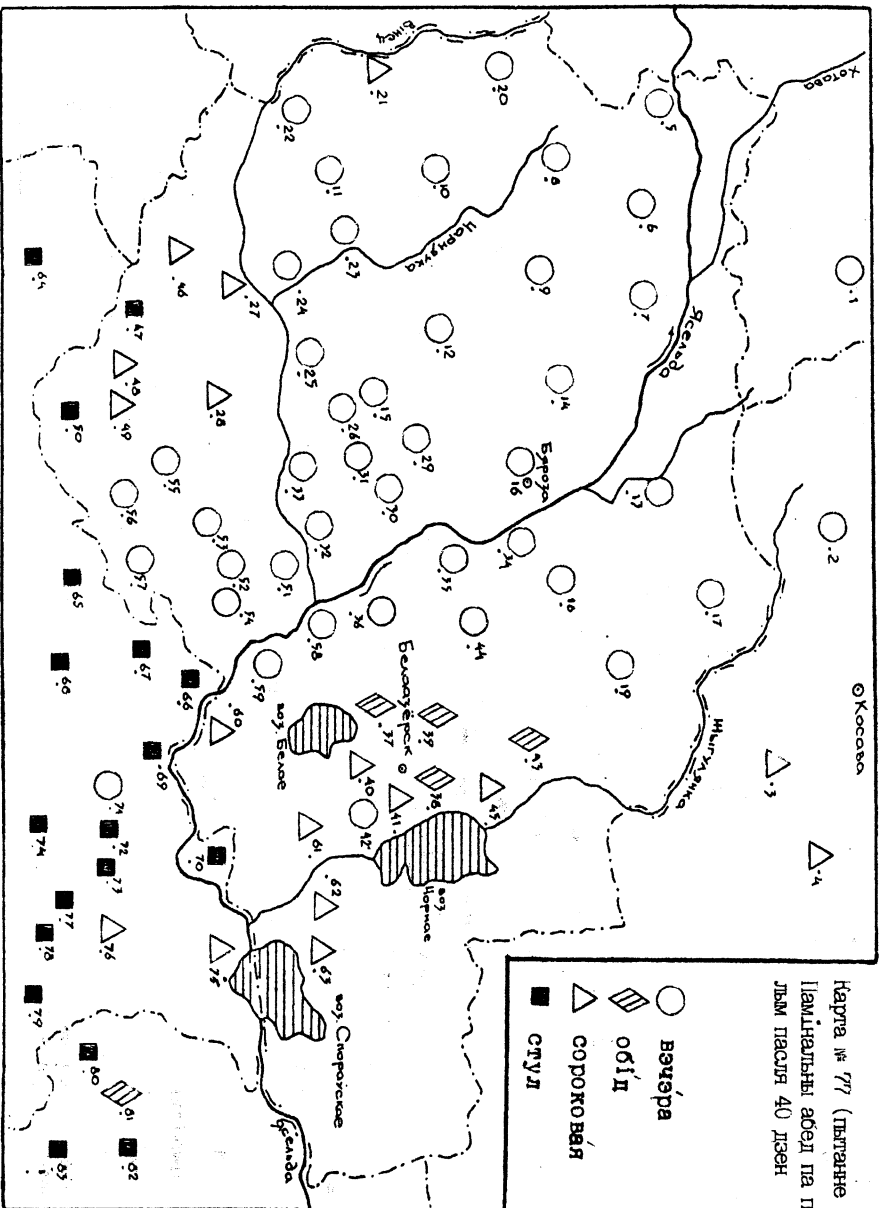

Карта № 76 (план № 283)
Надмагільны помнік у
выглядзе калоды

- **прыхоромы**
 ⊙ **прыхоромы**
 ⊖ **прыхором**
 △ **нарўб**
 ■ **прыклад**
 * **адзінаквыя назвы**

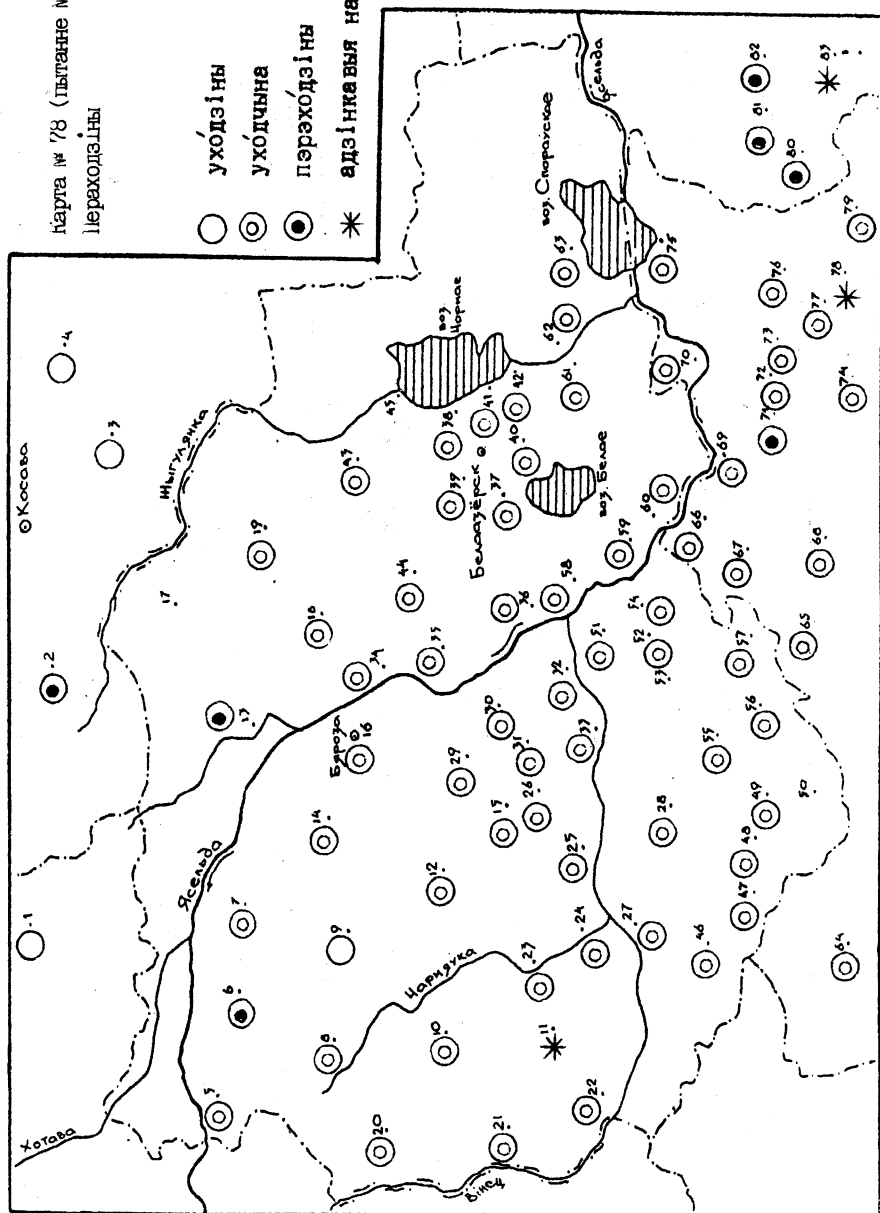
Карта № 77 (метание № 284)
Ламинаты след на палео-
лит паля 40 дзея

карта № 78 (тытання № 269)
переходзіны

- ухадзіны
 ⊙ ухадчына
 ● пераходзіны
 * адзінкавыя назвы

11
49

Карта № 79 (п'ятенце № 287)

Що означають плями на
месці?

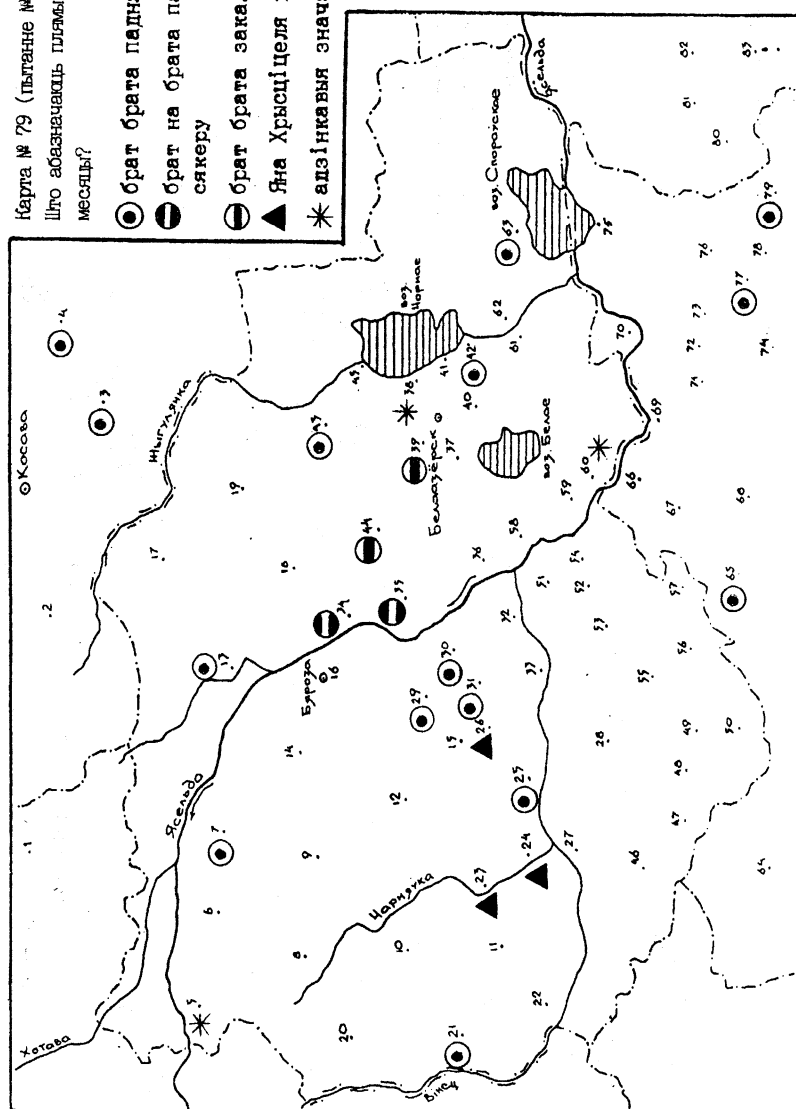
☉ брат брата падняу на вілы

☾ брат на брата падняу
сякеру

☾ брат брата заколоу нажом

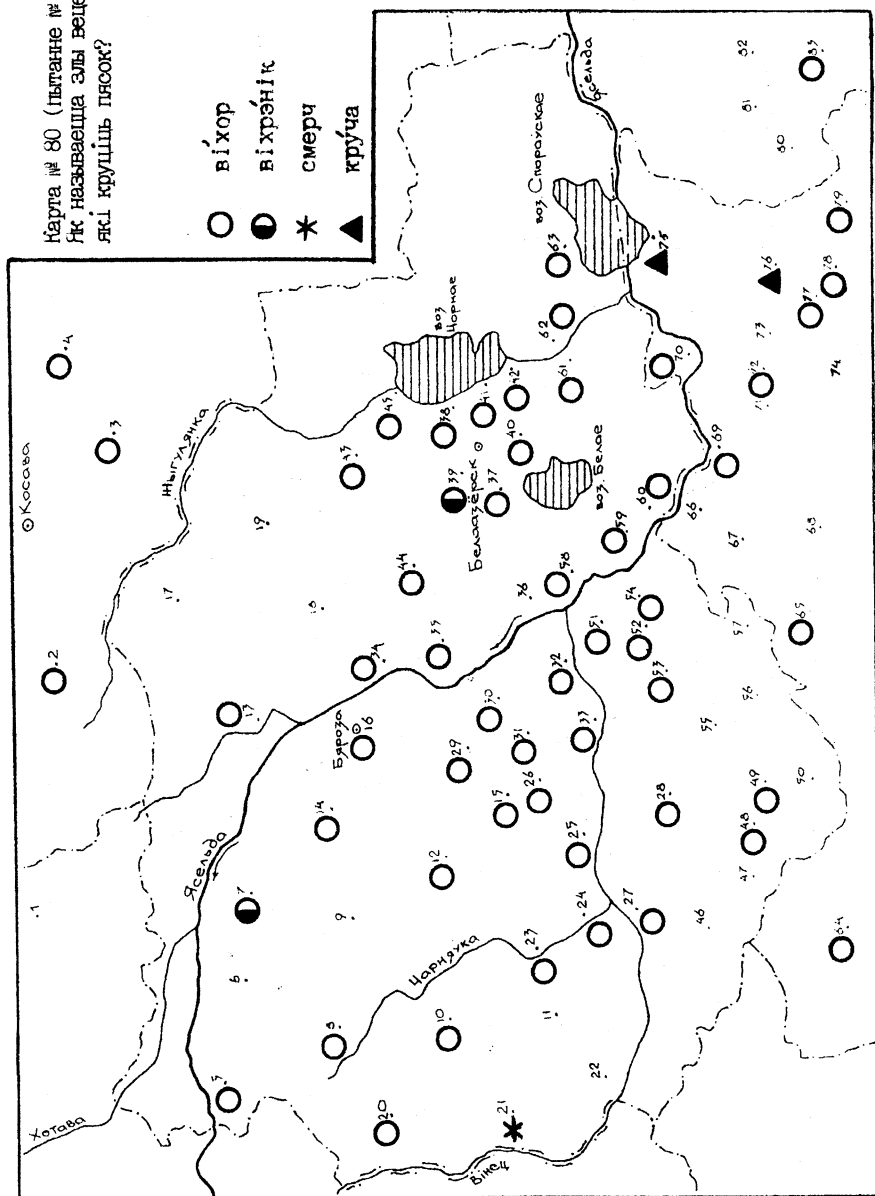
▲ Яна Хрысціцеля галава

* адзінкавыя значэнні

Карта № 80 (план № 280)
 Як називається зли ветер,
 як і крутиць пясок?

- віхор
 ● віхренік
 * смерч
 ▲ круча

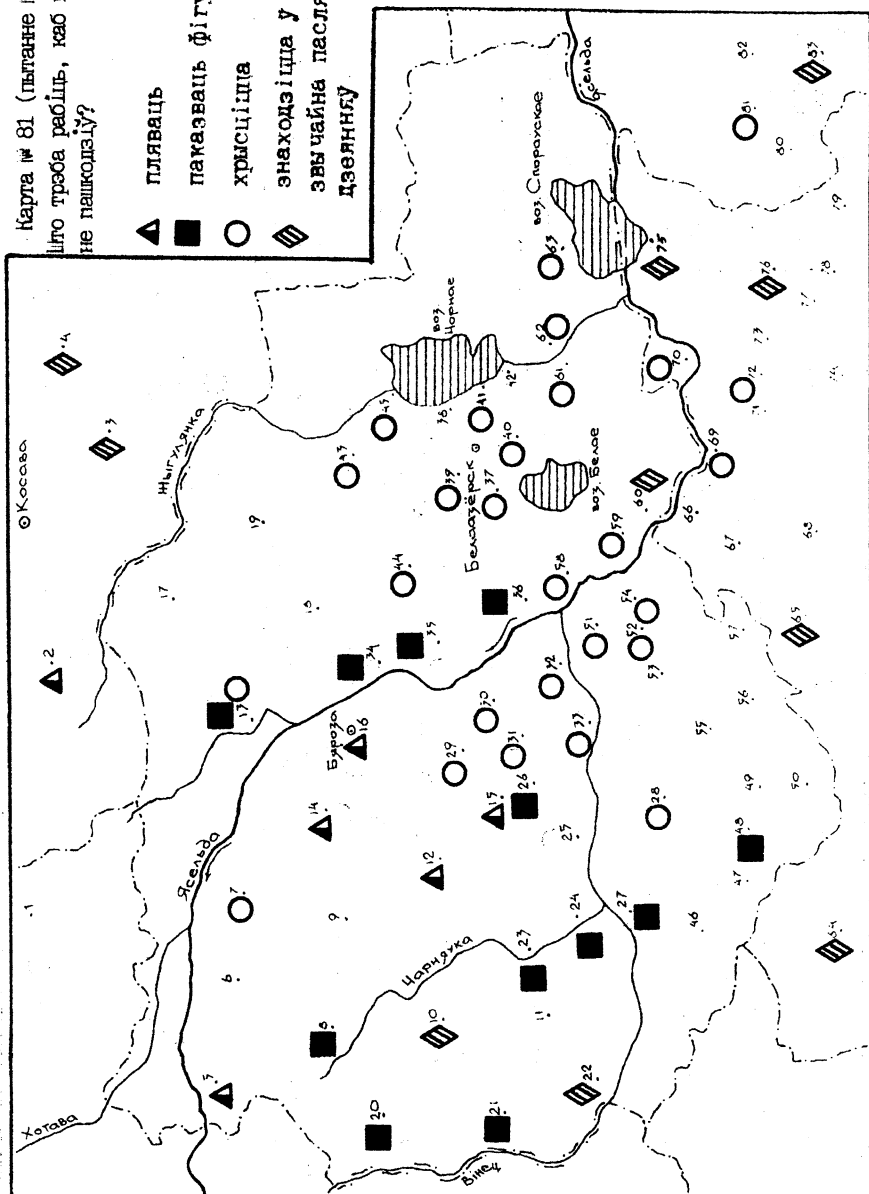
Карта № 81 (планше № 280)
 ціло трэба рабіць, каб вiхор
 не нашкодзіў?

▲ пляваць

■ паказваць фіту

○ хрысціціна

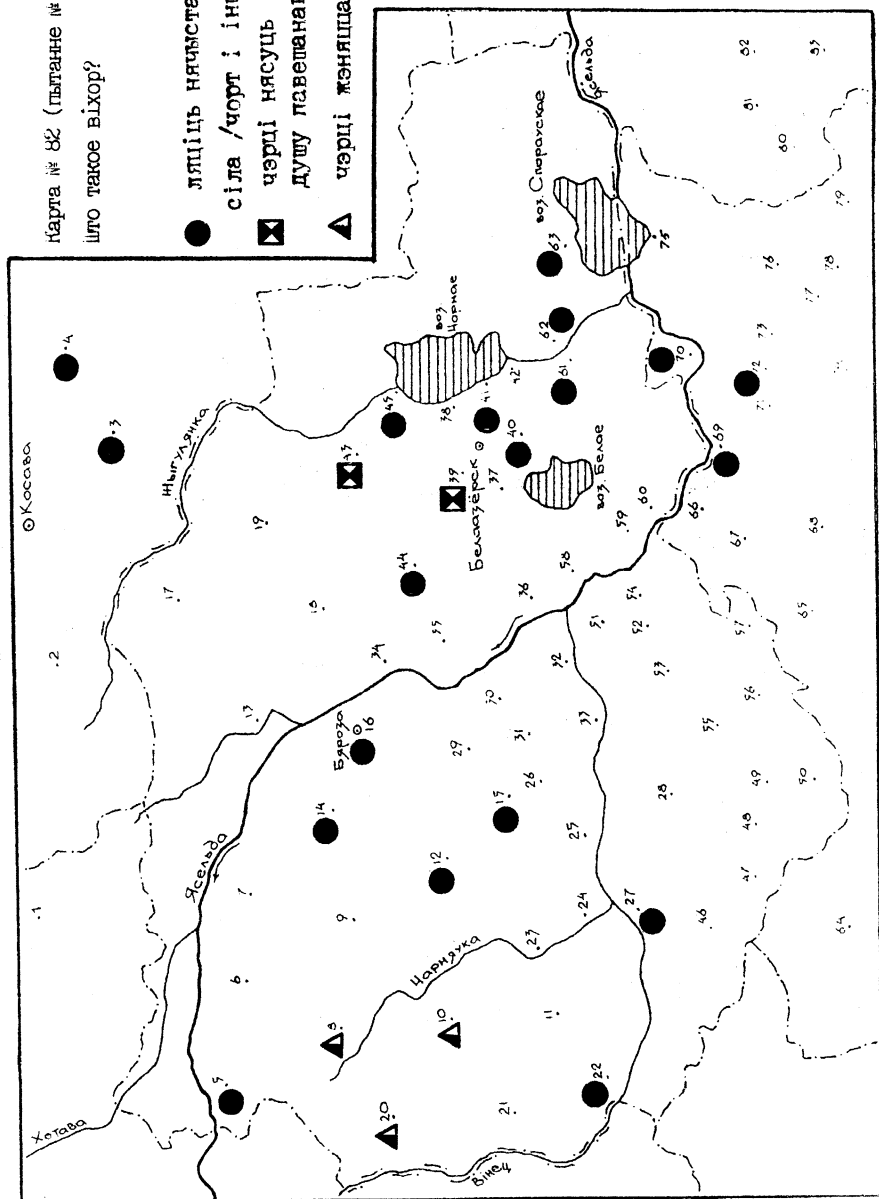
◆ знаходзіцца ў спакоі,
 звычайна пасля пэўных
 дзеянняў

Карта № 82 (підання № 280)

Що таке віхор?

- ліпці нячистая
- сіла /чорт і інше./
- ✠ черці насущь
- дшту лавеланага
- ▲ черці жєняпа

Карта № 83 (підтанне № 280)

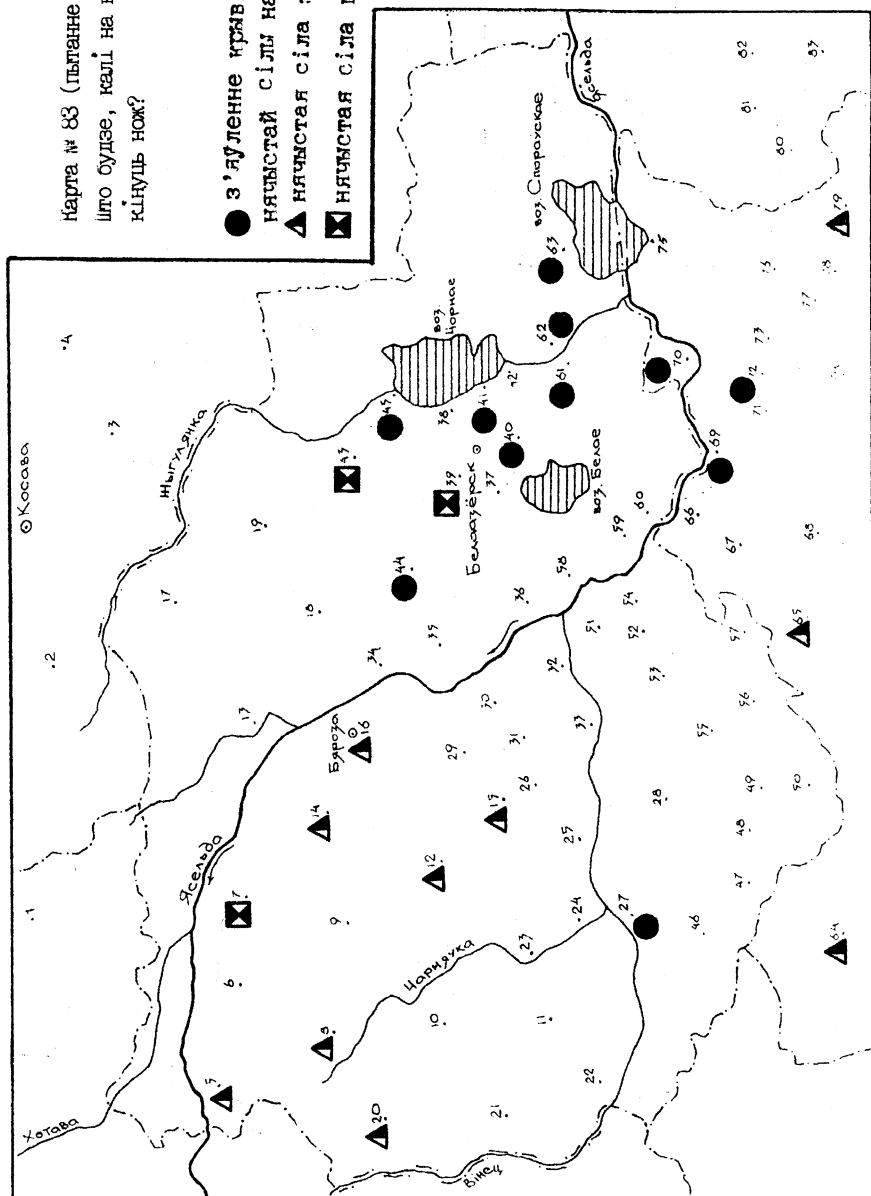
Што будзе, калі на в'їхор
к'їнуць нож?

● з'явленне к'їви

▲ няч'їстай сїлі на нажї

▲ няч'їстай сїлі згїне

■ няч'їстай сїлі гїбне

Карта № 84 (пытанне № 281)

Агульны выгляд лугалак.

● прыгожыя дзяўчаты

⊕ брыдкія дзяўчаты

⊙ дзяўчаты насул

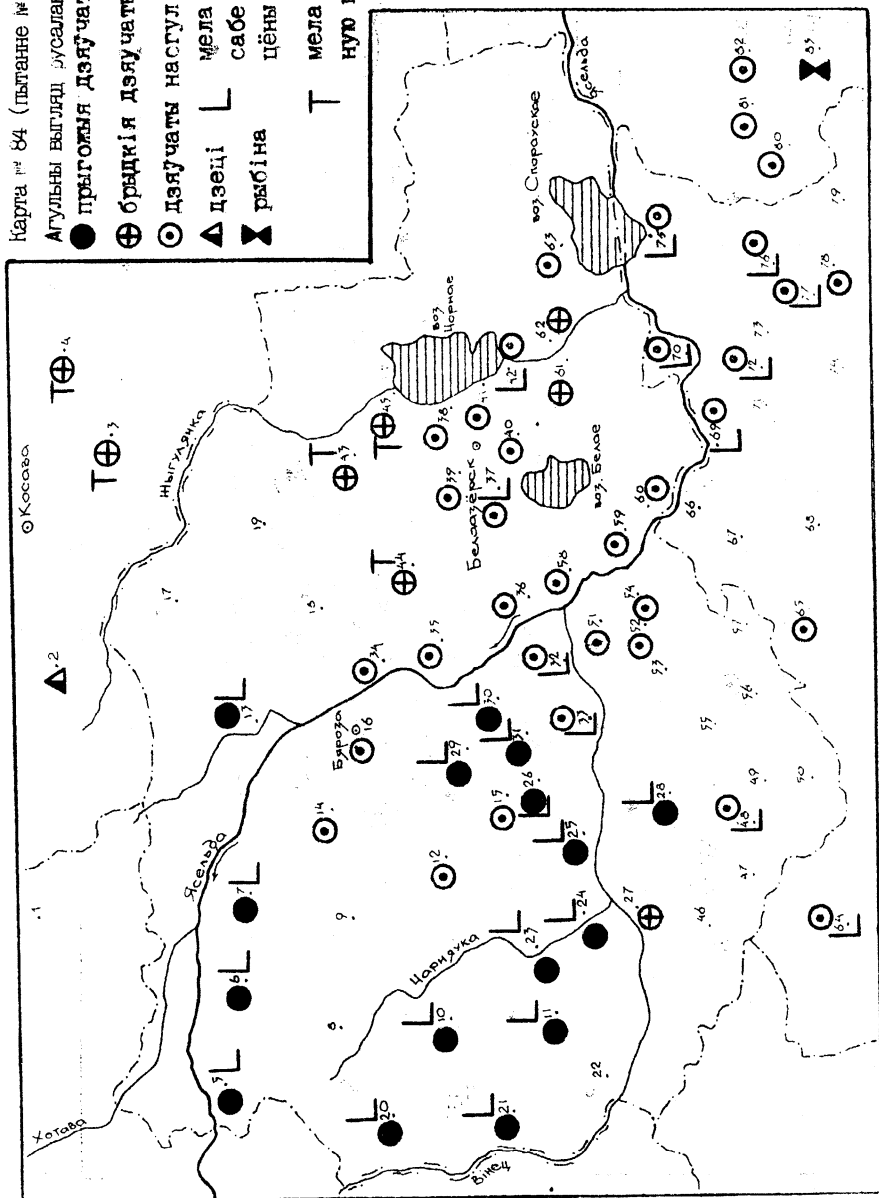
▲ цэці мела пры

Х сабе вера-

Х рыбіна цёны

┐ мела жалез-

ную цырку

Карта № 85 (пытання № 281)
Валаси ў русалак.

па віду "прычоскі":

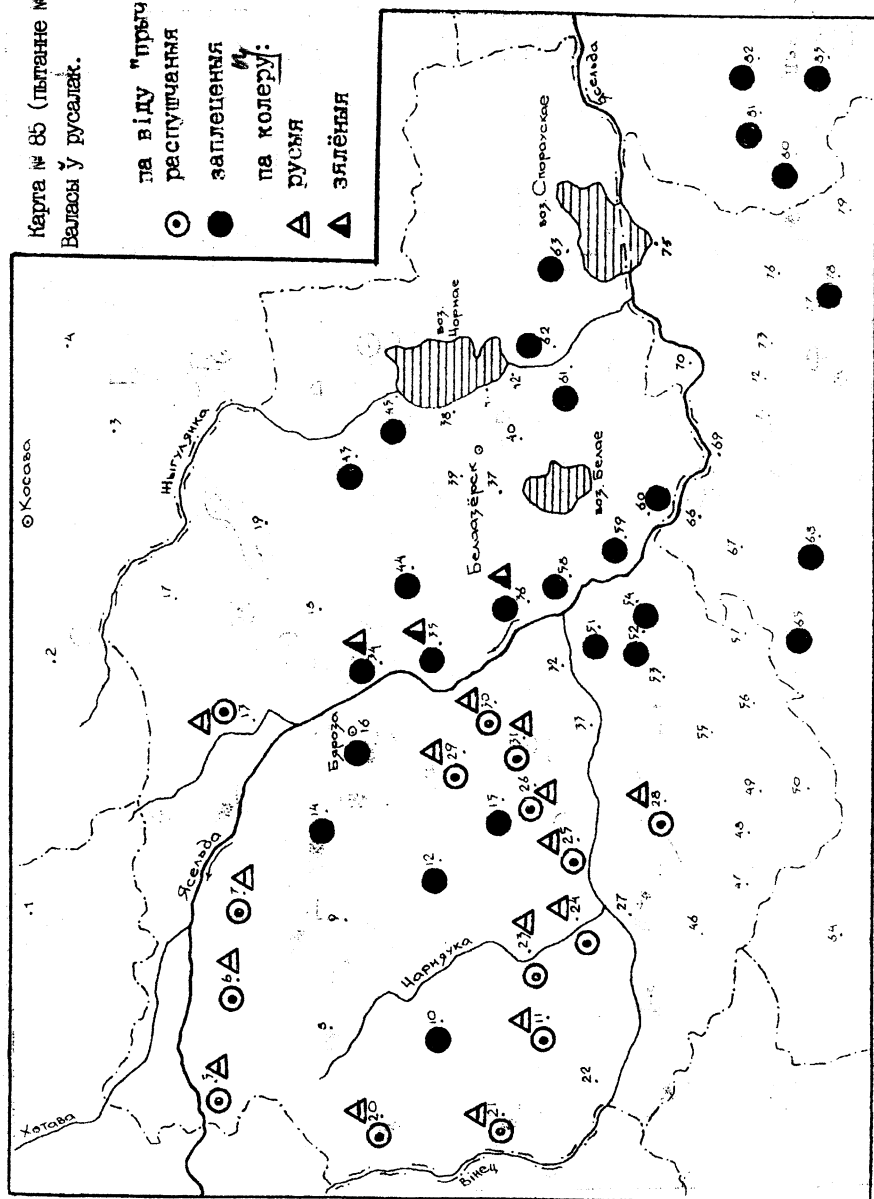
распушчаныя

заплетеныя

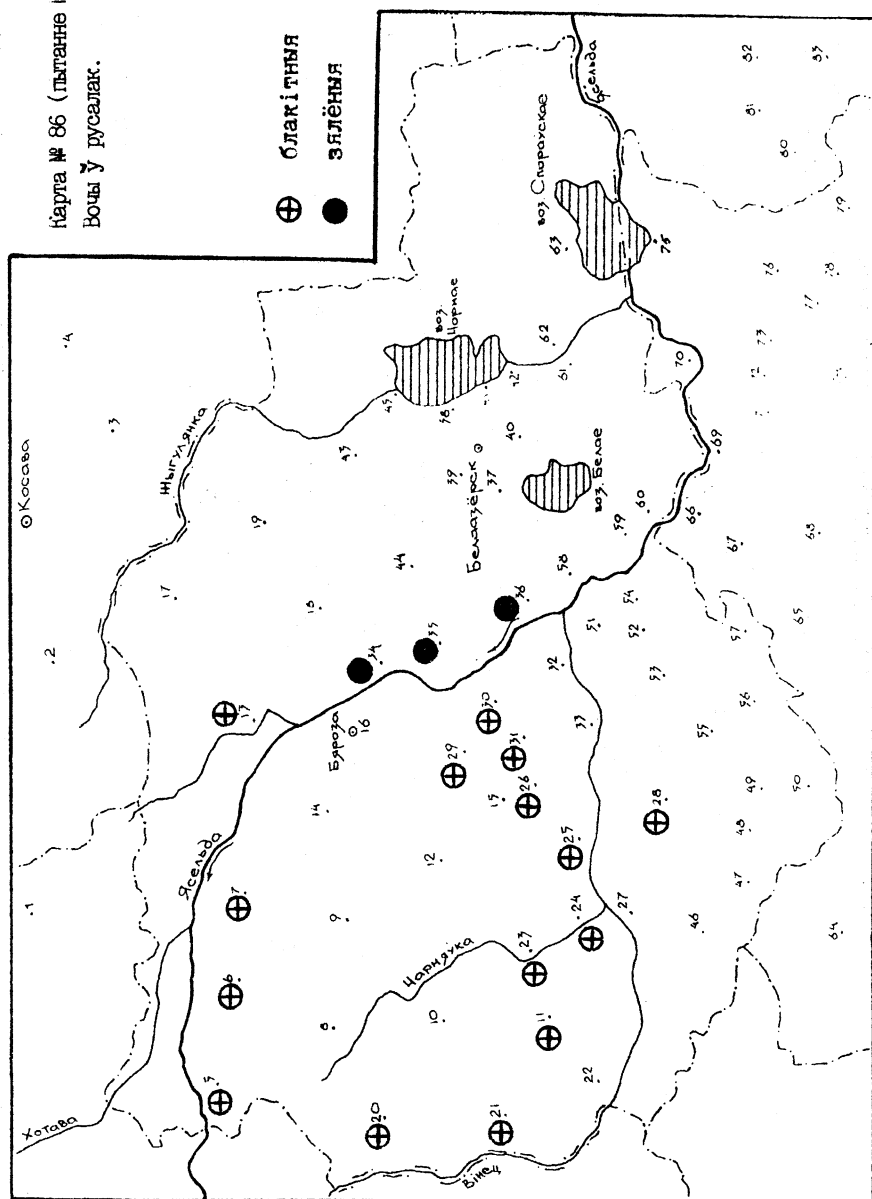
па колеру:

русыя

зялёныя

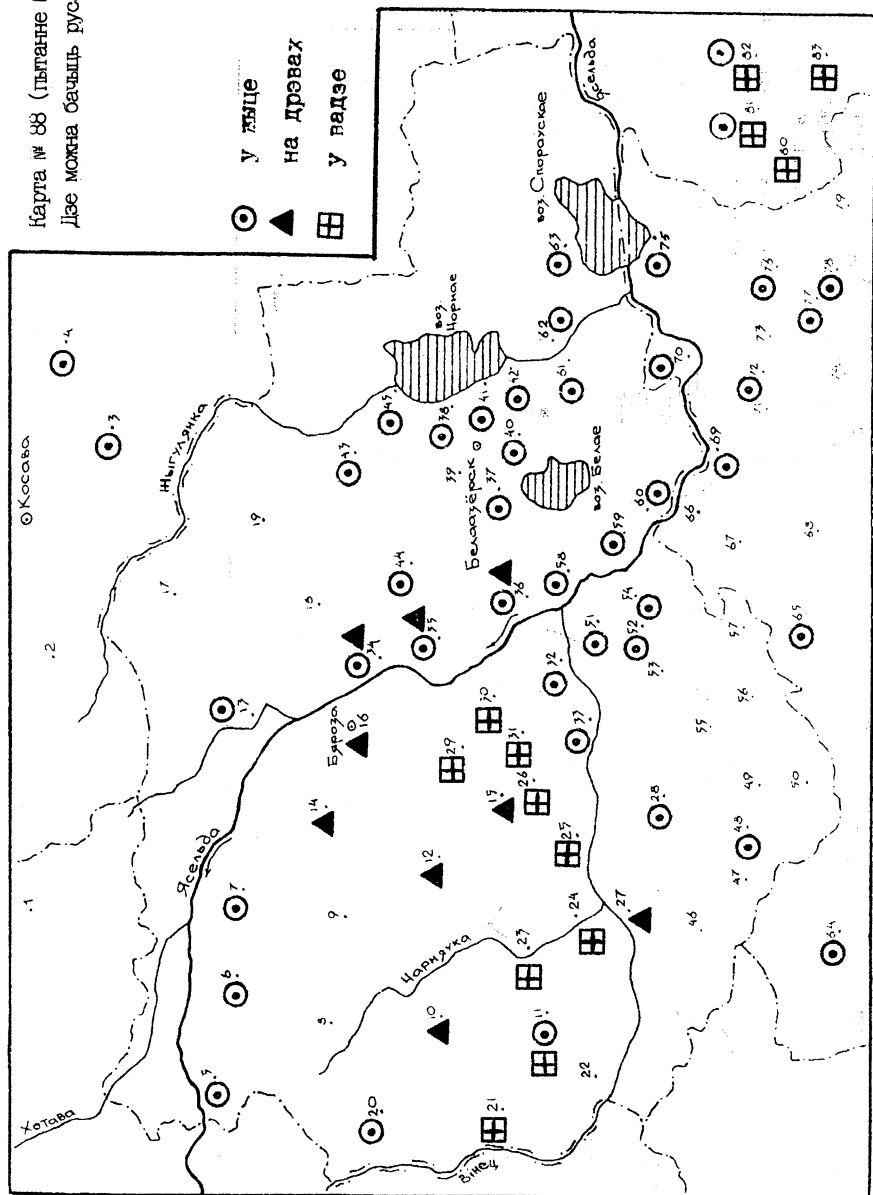
Карта № 86 (піданне № 281)
Вочы ў русалак.

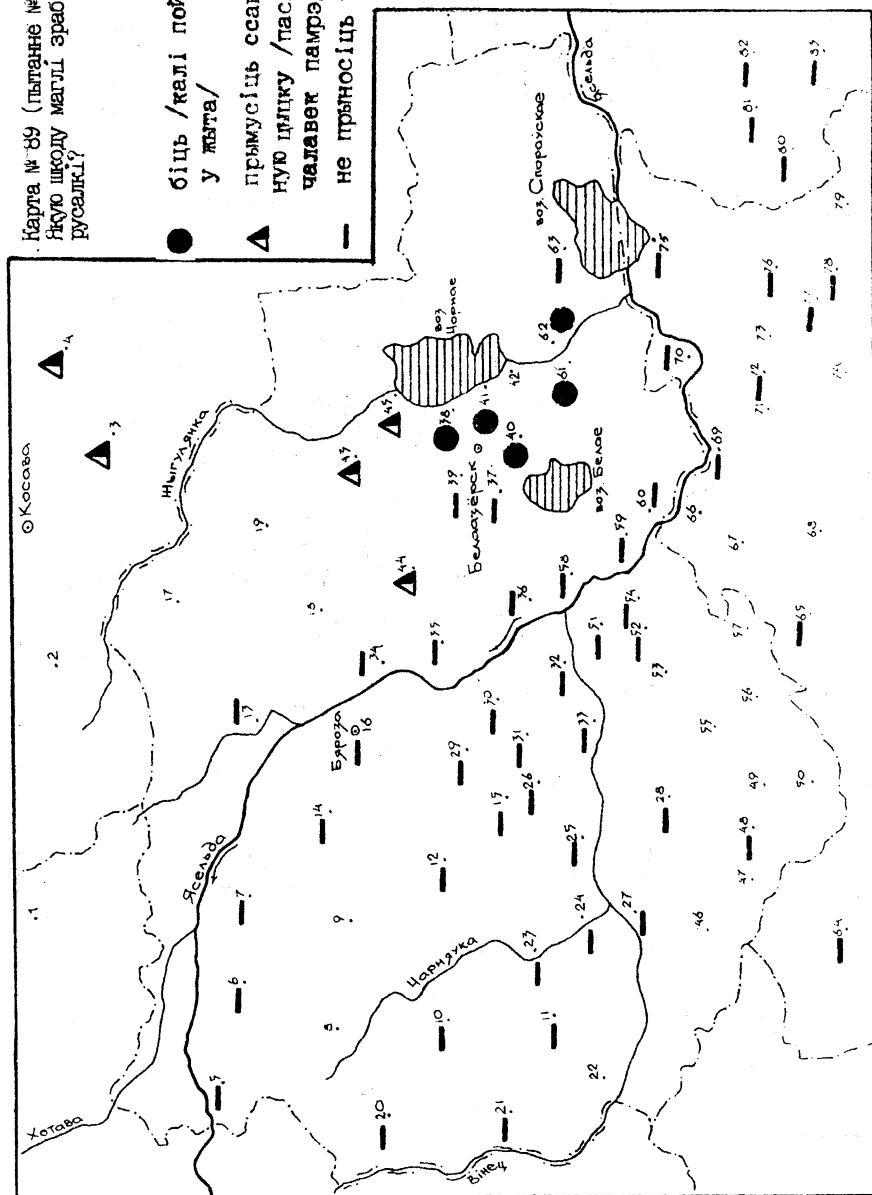

Карта № 88 (пытанне № 281)
Дзе можна бачыць русалак?

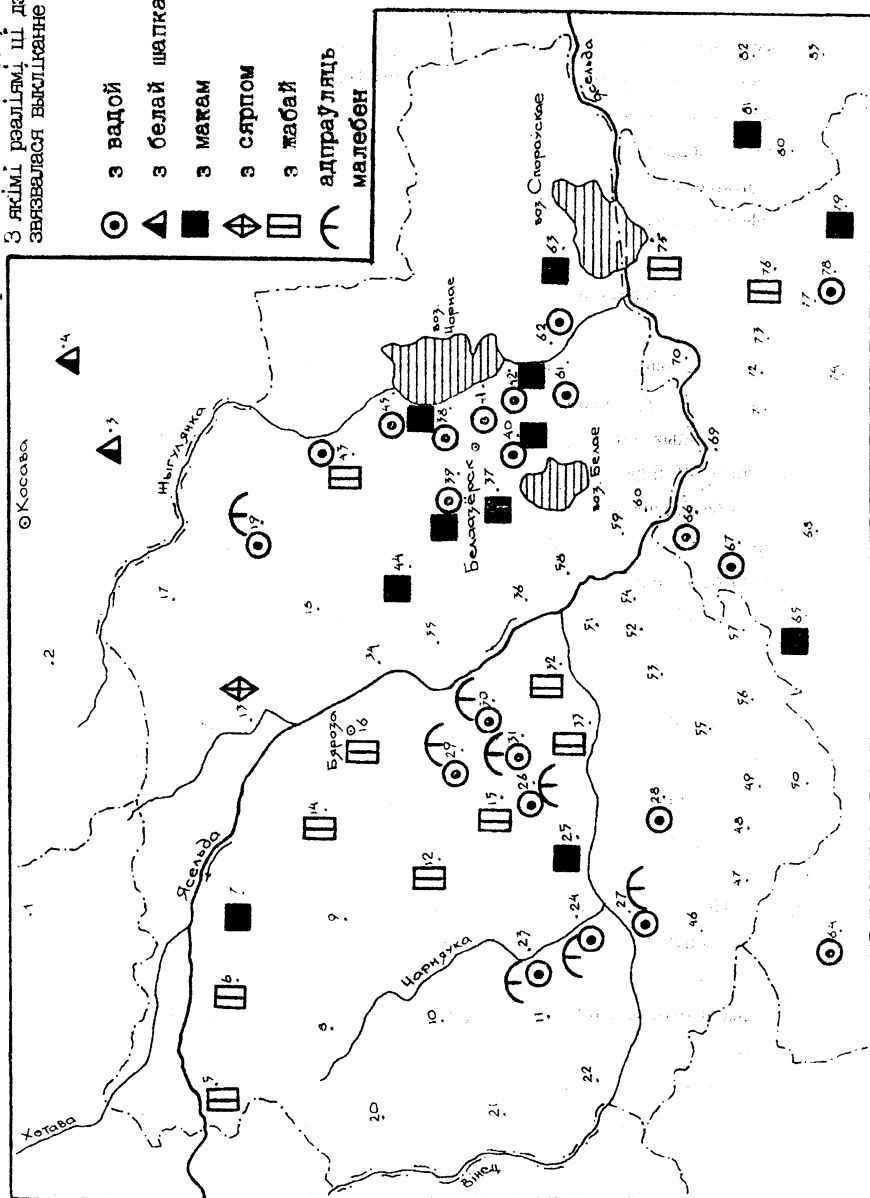

Карта № 89 (план № 281)
Якую школу маглі зрабіць
русалкі?

- біць /калі пойцеш
у жыта/
- ▲ прымусяць ссаць жалез-
ную цілку /пасля чаго
чалавек памрэ/
— не прыносіць шкоды

Карта № 90 (піданне № 287)
З якimi реаліями ці дієннями
зв'язується викладання дежурі?

Праграма Атласа гаворак Бярозаўскага раёна і наваколляў.....	3
Адказы на «Праграму Атласа гаворак Бярозаўскага раёна і наваколляў».....	10
Спіс абследаваных населеных пунктаў.....	27
Дадатковыя пункты абследавання па кароткай праграме.....	29
Алфавітны паказчык абследаваных пунктаў.....	30
Карта № I. Тэрыторыя «Атласа гаворак Бярозаўскага раёна і наваколляў. Фанетыка» на карце-схеме паўднёва-заходняй Беларусі	34
Карта № II. Бярозаўскі раён і наваколлі.....	35
Карта № III. Групы гаворак Бярозаўскага раёна і наваколляў.....	36
Гістарычныя карты:	
Карта № IV. Бярозаўшчына і сумежныя тэрыторыі ў VI – XIII стст.	37
Карта № V. Бярозаўшчына і сумежныя тэрыторыі ў XV – першай палове XVI ст.....	38
Карта № VI. Бярозаўшчына і сумежныя тэрыторыі ў другой палове XVI ст.....	39
Карта № VII. Бярозаўшчына і сумежныя тэрыторыі ў XIX – пачатку XX стст.....	40
Карта № VIII. Бярозаўшчына і сумежныя тэрыторыі ў 20 – 30-я гады XX ст.	41
Лінгвістычныя карты:	
1. Трус.....	42
2. Вожык.....	43
3. Вавёрка.....	44
4. Дзікія птушкі (агульная назва).....	45
5. Індык.....	46
6. Два чырвоныя блінчыкі пад барадой у курыцы.....	47
7. Бусел.....	48
8. Верабей.....	49
9. Ядловец.....	50
10. Ажыны.....	51
11. Буякі.....	52
12. Журавіны.....	53

13. Клубніцы.....	54
14. Лотаць.....	55
15. Казялец.....	56
16. Чабор.....	57
17. Крываўнік.....	58
18. Пырнік.....	59
19. Сівец.....	60
20. Крапіва.....	61
21. Баравік.....	62
22. Падасінавік.....	63
23. Абабак.....	64
24. Шампіньён.....	65
25. Свінуха тонкая (паддубнік).....	66
26. Неядомыя грыбы.....	67
27. Божая кароўка.....	68
28. Мурашкі.....	69
29. Сонейка.....	70
30. Поўнік (поўны месяц).....	71
31. Лівень.....	72
32. Кароткі дождж (з перарывамі).....	73
33. Імгла (дробны дождж).....	74
34. Падцёкі (на акне).....	75
35. Бурбалкі (на вадзе ў час дажджу).....	76
36. Воблака.....	77
37. Луга.....	78
38. Вір.....	79
39. Поўдзень (сярэзіна дня).....	80
40. Груда (замёрзлая на дарозе гразь).....	81
41. Дрыгва.....	82
42. Купіна.....	83
43. Мякаць гарбуза.....	84
44. Бацвінне.....	85
45. Буйнае чорнае зерне ў коласе жыта.....	86
46. Незахопленая плугам палоска зямлі.....	87
47. Pole, якое не апрацоўвалася.....	88
48. Pole пасля раскарчоўкі пнёў, кустоў.....	89

49. Спосаб арання: ад сярэдзіны да краёў.....	90
50. Спосаб арання: ад краёў да сярэдзіны.....	91
51. Драбіны.....	92
52. Гара (прастора паміж столлю і дахам на хаце).....	93
53. Столь.....	94
54. Калыска.....	95
55. Качарэжнік.....	96
56. Чарэнь.....	97
57. Тоўчаная бульба (пюрэ).....	98
58. Аладкі.....	99
59. Селядзец.....	100
60. Зацірка.....	101
61. Крывяная каўбаса (крывянка).....	102
62. Пляменнік.....	103
63. Пляменніца.....	104
64. Мякішы (кончыкі пальцаў рукі).....	105
65. Спаткаць.....	106
66. Стрэмка.....	107
67. Дарогі, якія перакрываюць.....	108
68. У лесе выйсці на чыстае месца.....	109
69. Іголки з хвой.....	110
70. Цішком.....	111
71. Значэнні слова луг.....	112
72. Значэнні слова бабка.....	113
73. Значэнні слова жабурэнне.....	114
74. Значэнні слова смуга.....	115
75. Значэнні слова благі.....	116
76. Надмагільны помнік у выглядзе калоды.....	117
77. Памінальны абед па памерлым пасля 40 дзён.....	118
78. Пераходзіны.....	119
79. Што абазначаюць плямы на месяцы.....	120
80. Як называецца злы вецер, які круціць пясок?.....	121
81. Што трэба рабіць, каб віхор не пашкодзіў?.....	122
82. Што такое віхор?.....	123
83. Што будзе, калі на віхор кінуць нож?.....	124
84. Агульны выгляд русалак.....	125

85. Валасы ў русалак.....	126
86. Вочы ў русалак.....	127
87. Хто становіўся русалкай?.....	128
88. Дзе можна бачыць русалак?.....	129
89. Якую шкоду маглі зрабіць русалкі?.....	130
90. З якімі рэаліямі ці дзеяннямі звязвалася выкліканне дажджу?	131
91. Змест.....	132

Вучэбнае выданне

Л.В.Леванцэвіч

**Атлас гаворак Бярозаўскага раёна
Брэсцкай вобласці. Лексіка**

Дапаможнік для студэнтаў філалагічных спецыяльнасцей
вышэйшых навучальных устаноў.

Рэцэнзенты:

Л.П.Кунцэвіч, Э.Д. Блінава

Пад рэдакцыяй **М.М.Аляхновіча**

Адказны за выпуск **С.К.Грабельная**

Подписано в печать 26.04.2001 . Формат 60х84/16. Бумага офсетная.

Гарнитура Таймс. Печать плоская. Усл. печ. л.7,8. Уч.-изд. л.5,0.

Тираж 100 экз. Заказ № 140.

Издатель и полиграфисполнение:

Брестский государственный университет им. А.С.Пушкина.

224665, Брест, Советская, 8.

Лицензия ЛВ № 307 от 1 .07.98.

Лицензия ЛП № 260 от 30.04.98.